

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLUMINIS XIX. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXXIV.

PVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Amstelodami apud I. Schreuder, Londini apud Io. Nourte, Parisius apud
Briasson, Venetiis apud I. B. Pascali, Patauii apud Io. Manfré,
Holmiae apud L. Saluium.

1873

1873

1873

1873

1873

1873

I.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar
för Aor 1770. Vol. XXXI. med. Kongl.
Academiens Tilstånd. Stockholm tryckt hos
directeuren Lars Salvius, på deses egen kost-
nad 1770. in 8. pl. 22. Tab. aen. 8.

i. e.

Acta Acad. R. Sc. Suecicae Anni 1770. Vol.
XXXI.

Trimestre primum.

I. *M*achinam aeri in navibus recreando idoneam
proponit IO. CAR. WILKE. Cogitetur
campana, qualis est vrinatoria, apici aperto in- P. I.
sertum gerens tubum verticalem, exeuntem in
transuersum, qui transuersus in duobus suis extre-
mis, valuulis duabus clauditur, quae versus eas-
dem partes aperiri possunt. Iam si profundius
sub aquam deprimatur margo campanae, aer cam-
panae cedit aquae intranti, et per tubum vertica-
lem adscendit, exit vero per vnam valuularum
tranuersi: eleuato margine, vt propius accedat ad
superficiem aquae, per alteram valuulam illi adia-
centem canalis transuersi, et verticalem ir-
ruit aer exterior in campanam, clausa valuula, per
quam prior exierat, pressione aeris externi. Ita alter-
na depressione et eleuatione campanae aer mouetur;
motus vero per canales, tranuerso adiectos, ad ea

loca, quibus opus est mutatione aeris, dirigitur. Pro nauium vsu campanae loco adhiberi potest super circulos ligneos expansus faccus ex linteo crassiore, quo ad vela vtuntur; id madefactum, satis pro scopo aeri imperuium est. Is vero ope tigni, e naui exeuntis, in mare dimittitur, et in eo, vt dictum est, agitur.

p. 5. 2. *Ad Xiphiae anatomiam et historiam* pertinentes obseruationes edit ALEXANDER BERNH. KOELPAN; M. D. Histor. Nat. Prof. Gryphiae. Non infrequens animal est in mari Balthico. Itaque vnum vidit, quod mortuum piscatores aliquot

p. 6. iam dies ostenderant. Mensuras tradit. Totum animal, ab ensis, qui dicitur, acumine ad caudae extremum pedum $9\frac{1}{2}$ (Suecicorum sine dubio) ensis ped. $2\frac{3}{4}$ corporis peripheria, vbi amplissima, ped. $3\frac{1}{2}$; prope caudam $1\frac{3}{4}$. Pinna abdominalis nulla, licet talem exhibeant varii, qui piscis imagines ediderunt, et ipse OLEARIVS in icone piscis, olim in museo Gottorpiensi reperiundi. Neque vlla piscis pinguedo, de qua multum loquuntur SCHELHAMMERVS et HANOVIVS: sed hi forte carnem albissimam pro pinguedine habuerunt. Piscatores nihil fere pinguedinis obtinuerunt ex carne cocta: nam caro comeditur. Subiiciuntur quaedam de partibus interioribus, vbi aliqua, quae de anatomia animali scripserunt BARTHOLINVS, HARTMANNVS, SCHELHAMMERVS, emendantur et supplentur.

p. 17. 3) *De quibusdam phalaenarum generibus delendis* experimentum edit Comes CAR. IO. CRONSTEDT. Quaesiuerat Academia Regia, quomodo obuiam eundum sit erucis arborum fructiferarum, folia vastantibus; quaestioni bis responderat T.

BERG-

BERGMANN et duplex praemium reportauerat. P. 17.
 Respexerat inprimis ad *Phalaenam brumatam* (LINN. Syst. Ed. XII. 281.) cuius femina alis caret, Pomonae arboribus maxime inimica; metamorphosin subire insectum in terra obseruauit; feminas vero non a maribus volantibus in coitu transferri, vt contingit aliquibus feminarum, alis orbatarum. Sed contra mares semimortuos secum trahere. Igitur impediendae sunt, ne in arbores repant, ouula in gemmis foliorum (nam septembri et octobri metamorphosin subeunt,) depositurae. Suasit Cl. BERGMANN trunco arboris circumliganda frusta corticis v. c. betulae; illa vero pice liquida illinenda; in qua, quae haeserunt insecta, quotidie eximenda sunt, ne super illorum cadauera, alia, tuta ab adhaesione adscendant: pix etiam renouanda est, vt semper satis tenax maneat. Hoc consilium quam bene sibi cesserit, describit Ill. CRONSTEDT. Cepit vero hoc modo *Phalaenam defoliariam* LINN. Faun. n. 1238, cuius erucam, et vtrumque sexum pinxit CLERCK *icones insector. rarior.* Tab. 7. fig. 4. erucam cum femina sola, ROESEL *Insecten Belustigungen.* T. III. tab. 14. habet etiam REAUMUR Tom. II. Tab. 30. Cor. p. 19. tices circumdati arboribus fructiferis, varii generis 597. Captae feminae inde a 23 sept. 1769. ad 25 nou. numeratae 22716, praeter multas non numeratas, et circiter 6000 in pice relictas. Marium numerus etiam additus est, sed non tanta sollicitudine ac feminarum. Si feminae cuiuis tribuantur oua 250, patet, quantus futurus fuisset erucarum prouentus. Feminarum deiectarum oua auide comederunt vespae, et illis adeo se repleverunt, vt volare non potuerint, aliquae etiam perierint.

P. 24. 4. *Idem* BERGMANNI *consilium quomodo exsecutus sit* refert PETR. ADLERHEIM. *Consil. metall.* Ipse hoc modo innumeras *Phalaenas brumatas* cepit vtriusque sexus. Quasdam feminas suspicatus euasisse, vel per interstitia corticis alligati et arboris ipsius perrependo. vel transeundo super picem, quae tempestate frigida facile ita coit, vt satis viscida non maneat; cui impediendo, vt aliquid admisceri possit pici optat. Certe tamen erucarum futurarum numerum hoc modo insigniter diminuit, et cortices arboribus alligatos reliquit, proximo anno rursus vsui futuros.

P. 29. 5. *Observationes variolarum sanguinolentarum* edit GABRIEL LVND M. D. Cum multi infantes variolis perirent Holmiae, sub finem anni 1760. et initium 1761, has, quas describit, vidit in infantibus 5. aut 6 parentum pauperum. Initium morbi simile initio variolarum malignarum, ardor, dolores capitis, anxietas, vomitus, imprimis lassitudo et defectus virium, cuius indicium erat, pulsus parvus et celer, respiratio difficilis, plerumque etiam diarrhoea. Secunda die incipiebat stadium secundum; conspiciebantur maculae rubrae, quarum aliquae paulatim eleuabantur, ad magnitudinem paruae iuglandis, sanguine repletae, aliae minores, aliae exiguae, variolis confluentibus similes. Maxima pars vesicularum saepius velut retracta intra corpus, vix amplius conspiciebatur: deinde rursus apparebant priori magnitudine, quae alternatio

P. 31. duo dies interdum durabat. Loca, a variolis libera, pallebant, circum variolas nulla apparebant inflammationis indicia. Durabant anxietas, deiectio virium, pulsus paruus et celerrimus, ardor, non adeo magnus; saepius vero accedebat profluvium sanguinis ex naribus, diarrhoea difficulter
com-

compescebatur. Tertio stadio, quod suppuratio-
 nis vocatur, nulla suppuratio. Variolae, vt ante,
 sanguine plene, infantes, dum anxii se in lecto
 iactitabant, et ita vesiculas rumpebant, sanguis, qui
 effluxerat, lintea simili colore tingebat, ac alius
 sanguis, sed pallidiore. Fundum variolarum, vbi
 disruptae erant vesiculae, gangraenatum non ani-
 maduertit; vbi vero vesiculae sponte concidebant,
 locus post breve tempus nigrescebat. Iam alter-
 nabant ardor et frigus, alternis vicibus etiam na-
 res sanguinem stillabant, excrementa erant sanguino-
 lenta, vires magis magisque diminuebantur, an-
 xietas et deiectio virium increfcebant et aeger ple-
 rumque quinta die post eruptionem variolarum
 moriebatur. Nihil ad leuandum morbum facie-
 bant nitrosa, acida mineralia, emulsiua, diluentia,
 camphorata aut chinata: analepticis videbatur
 optime effici, vt variolae extra superficiem corporis
 retinerentur. Balnei vtilitas nulla, venaesectio,
 cantharides, sinapismus exigui vsus. Turundis,
 solutione vitrioli aut aluminis madefactis, narium
 haemorrhagia fistebatur, rhabarbarina, et opiata
 lenia, vespere data, diarrhoeam ad tempus impe-
 diebant, sed haec remedia omnia, non nisi lenien-
 tia erant; infantes autem his variolis sanguinolentis
 adfecti omnes, septima die ab initio morbi
 moriebantur. Hunc morbum in Auctoribus fru-
 stra se quaesisse ait Noster, et diuersos ostendit,
 qui similes ipsis videri possint apud SYDENHA-
 MVM, BOERHAAVIUM, LISTERVM, LA MET-
 TRIE, MEADIVM, SAVVAGES, et PLENCIZ.

6) *Observationes eclipses solis d. 4. iun. 1769.* p. 35.
Holm. in observatorio habitas edit PET. WARGENTIN,
 quas imprimis monet magni momenti esse ad definiendas
 differentias meridianorum loco-

rum, vbi tum temporis astronomi degebant, propter transitum veneris sub sole. Ita ex sua obseruatione cum ea, quam P. HELL habuit, collata, Wardoehufium, vbi Vir Cl. obseruauerat 52 min. 11 sec. temporis magis versus orientem situm colligit Holmia; Eleuatio poli Wardoehufii est 70 gr. 22 min. 35 sec. quibus duobus definitur positio extremi borealis peninsulae Scandicae. Ceterum hic edit tempora, quibus maculas, quarum illa die multae in sole erant, vel texerat luna, vel illas reliquerat.

P. 41. 7. *Eiusdem eclipseos obseruationes*, per ERICVM PROSPERINVM Math. Adi. Vpsaliae.

P. 42. 8. *Eiusdem obseruatio* FRID. MALLET obseruatoris Regii Vpsaliensis, Pello in Lapponia instituta. Vidit quaedam, quae existimat ad lunae atmosphaeram pertinere, et astronomis, vt ad eiusmodi phaenomena attenti sint, commendat.

P. 48. 9. *Examen pulueris, caementariis vsitati* (Trafs) edit BENED. QVIST. ANDERSSON. Vfus est materia, quam Delphis reperit, vbi molis contunditur. Duas eius varietates inuenit. Prima grisea est, flauescens, duriuscula, tactu aspera et sicca: diffracta in superficiibus, quae cohaeserant speciem exhibens subtilioris argillae, arenae mixtae, ignem passae: immixtas habet particulas corneorum crystallifatorum WALLERII, item spatiet quarzi, plena interstitiorum, quorum alia vacua sunt, alia referta particulis lapidis leuiter adhaerentis, pumici ex fibris tenuibus constanti similis. Altera varietas eo solo a priore differt, quod plura admixta habeat, vt, praeter enumerata, particulas schisti nigrescentis, lapilli cornei crystallifati, magneti obediens, micam, particulas minerae ferreae cet. His mate-

materiebus contusis aquam superfudit, limumque et sedimentum examinavit, liquores chemicos, imprimis spiritum vitrioli adhibuit: limum etiam siccatum et compactum examinavit, ex quibus, quae enarrare longum esset, haec infert:

p. 65.

Materia haec *Traß*, varias alias habet admixtas, sed tam exigua copia, ut fortuito ad illam delata esse iudicandum sit, nec ad substantiam pertinere. Inprimis ad argillas videtur referenda: nam pulvis, in aqua natans, ipsum odorem argillae spargit madefacta et siccata, in igne aliquantum indurefcit, sola absque additamento funditur, spiritu vitrioli admixto alumen praebet, et sal seleniticum, quo terram calcariam adesse ostenditur. (Adiciamus, caementariam hanc terram, *Traß*, Germaniae productum esse. Foditur prope Francofurtum ad Moenum et Andernacum, et inde Belgis aduehitur. Examen chemicum eius instituit Cel VOGEL in praelectione habita in Soc. Reg. Scient. Gotting. 14 Nou. 1772. v. Nouos Commentarios Soc. Sc. Gott. Tom. III. p. 10.)

p. 66.

10. *Viueram Putorium* describit IOSEPH. CELESTINVS MVTIS, M. D. Vic. Regis Sanctae fidei in America, quae Hispanis paret, medicus. Descriptio ex litteris ad NICOL. ALSTROEMER, sermone Hispanico scriptis, hic Suecico editur. Habitat animal circa metallifodinas prope Pamplonam Americae; foueas in terra excauat, in quibus tota die dormit, nemini nocium. Nocte infecta venatur, quibus vescitur, scarabaeos et lumbricos, quos ex terra effodit, fortibus eo fine praeditum pedibus anterioribus, illisque vngulis munitis. Quamprimum aliquid auditu percipit, vnde sibi metuit, liquorem foetidissimum longe iaculat, quo facile inimicum quemuis absterret.

p. 67.

p. 75. Hunc liquorem vrinam haecenus putarunt. Noster reperit eum contineri duabus glandulis oui columbini magnitudine; infra peluim prope anum sitis, exitum habentibus in rimam, dimidii digiti longam. Hanc rimam initio pro vulua habuit falso, erat enim animal mas; sed hoc errore effectum est, vt, destructa rima, non satis obseruare posset exitum puncti alicuius mammillaris, ex quo proiiciebatur liquor foetidus. Glandulae vero, quas diximus, conglomeratae erant, contentae folliculo oui-formi, in quo reperiēbat aliquid liquoris foetidi. Folliculus erat membranoso tendinosus, laeuis, compactus. Punctum mammillare pertransibat ductus excretorius; glandulae vero circumuestiebantur musculis, quorum ope liquor exprimeretur per ductum. Hos musculos licet satis fortes, non tamen sufficere credit Noster liquori in tantam, vt re vera sit, distantiam spargendo: igitur facere aliquid adhuc aestimat basin caudae prementem. Vesica vrinaria vacua erat nullumque vestigium in illa fuisse aliquid adeo foetidi. Exhibet Noster tum animalis descriptionem, ad leges Linnaeanas concinnatam, tum varia ad anatomiam pertinentia de partibus, thorace ac abdomine contentis, item musculis. Sed in his breuiorem esse, quam vellet, coegit intolerabilis foetor, vnde nati ipsi dolores capitis, nausea, vertigo, et alia mala, vt huius anatomiae adhuc cum horrore reminiscatur. Multos dies superfuit adhuc foetor in conclauī, vbi peracta erat disquisitio. Quod si hystericae e paroxysmis rebus foetentibus reuocandae sint, nullum efficacius remedium adhiberi posse hac materia credit. Ceterum monet, animal prope accedere ad Ciuetam, quam descripsit Ac. Reg. Sc. Parisina.

II. *Ex diario academiae* editur, Cl. HEY-P. 77.
 KENSKI OELD experimento comprobasse, quod
 de aqua fontis *Loka* narratur; diutissime illam fer-
 vari posse. Lagenas hac aqua repleti curavit 1759.
 et ad fontem ipsum subere et pice claudi. Harum
 aliquae Holmiae in cauea seruatae hoc anno 1770,
 saporem omnino, qualis aquae, ad ipsum fontem
 haustae, est, ostendunt; nihil vel sedimenti, vel
 turbidi habent. Igitur haec aqua iis commenda-
 tur, qui purissimam potui, vel alios ob fines
 quaerunt.

Trimestre secundum.

I. *Historiam eorum, quae chymici fecerunt ad* p. 79.
uniendum mercurium, cum acido salis communis
 edit. T. BERGMANN. Hac prima parte agit de p. 87.
sublimato corrosiuo, cuius praeparationis metho-
dos varias recenset et diiudicat: saepius etiam,
quae ipsi euenerint experimenta pariter instituen-
ti, narrat. Sublimati huius parum vel nihil in p. 90.
Suecia praeparari dolet, cum parcere Sueci possint
pecuniae, in emendum illud ab exteris impendendae.
Sit etiam id, quod emitur saepius arsenico mangoni-
fatum. Quam fraudem ita detegi aliqui dicunt,
quod sublimatum, arsenico inquinatum, indito sale
alcalino, nigrum praecipitetur. Noster vero, valde
obscurum esse hunc characterem experimento
comperit, et illi certius examen praefert, vt pauxil-
lum sublimati carbonibus iniiciatur, arsenico, odore
allii se manifestaturo.

2. *Sublimati corrosiu praeparationem absque igne* p. 102.
 docet Cl. MONNET; Gallus, rei metallicae causa
 itinera instituens; Acc. Regg. Sc. Taurinensis et
 Rothomagensis sodalis, opere de aquis minerali-
 bus

p. 104. bus notus. Eius scriptum dissertationi BERGMANNI occasionem dedit. Experimenta eius haec sunt. Libram mercurii soluit in acido nitri q. s. quod calens adhuc adfudit in vas lapideum. Antequam recederet calor omnis, adfudit solutionem librae et dimidiae salis communis omnem simul. Ortus in mixto motus internus, ascenderunt vapores rubri, et multum praecipitati decidit, sed id statim rursus soluebatur. Post aliquam quietem, magna multitudo coit crystallorum paruarum, pugionum forma triangulares, flexibiles, et illis omnino similes, quas exhibet solutio sublimati corrosivi, illae

p. 105. a reliqua massa non aliter separari poterant, quam quod in filtro restarent. Cum bene essent exsiccatae, dimidium illarum exponebatur sublimationi, in cucurbita, balneo arenae indita. Sublimatio satis celeriter procedebat calore exiguo. Alterum dimidium terebatur in mortario vitreo cum argento viuo; tres vnciae crystallorum assumebant duas vncias argenti viui; quam proportionem dispensatorium Parisinum praescribit ad edulcorandum sublimatum corrosivum. Mixtura haec exponebatur sublimationi. Cum hinc constaret, mercurium corrosivum via humida tantum acidi salis recipere posse, quantum sufficit, ut abeat in sublimatum corrosivum, tentare libuit, num maiori copia acidi onerari se patiatur? Itaque duae librae mercurii in ea acidi nitri quantitate soluebantur, cui aliquid adhuc deesset ad saturationem. Affundebatur solutio librarum trium salis communis. Oriebatur, ut ante, vehemens motus intestinus cum vaporibus rubris; liquor autem vix ad momentum temporis albescebat, statim rursus fiebat clarus, colorem vero obtinebat egregie coeruleum. Sali communi solvendo, aqua adhibita erat, copia, quam fieri poterat, minima: igitur mox oriebatur ingens multitudo crystal-

crystallorum, illis experimenti praecedentis omnino similia. His separatis, liquor exponebatur balneo arenae, ut quarta pars in vapores abiret: cum refrigeret, coibat plurimum eiusdem salis. Id siccatum, tantundem mercurii currentis, ac praedictum recipiebat, ut abiret in mercurium dulcem. Hae crystalli, cum a crystallis mercurii sublimati corrosivi, consueto more praeparatis, aqua sua crystalli- p. 106.
 fationis differrent, adhibendus illis sub initium sublimationis est calor lentus et caute tractandus, ne crystallisationis aqua subito mutetur in vapores, magnam partem sublimati secum abducentes, imo vasa diffracturos. Idem sal mercurii si solum sublimari debeat, maiori adhuc cautione opus est. Quod in his decompositionibus nascitur nitrum quadrilaterum, difficulter crystallifatur, et humidum ex aere attrahit, igitur nullum periculum est, id sal mercurii, cum hoc crystallifatur, se admixturum. Solutio quidem eius circumdat crystallos; sed a charta, super qua siccantur, suctione recipitur. Liquor ex ambobus his experimentis residuus, sollicito in balneo arenae ad siccitatem euaporabatur: dum siccabatur massa salina, aliquid salis mercurii marginibus adhaerebat, etsi calor esset lenis. Itaque hoc modo multum perditur; sal vero obtinetur omnino siccum. Haec massa ad separandum sal mercurii in pulverem redigebatur, quo 6 cucurbitulae usque ad dimidium replebantur et balneo arenae immittebantur. Quarum fornices superiores, cum brevi tempore sublimato obducerentur, paulo post ex media fumus crassus albus exiit; quae cum accuratius Noster consideraret, in fundo residuum nitrum quadrilaterum fluere et vehementer ebullire vidit, imo variis in locis incendi; statim reliquae cucurbitae eadem ostendebant. Igitur p. 107.
 quasdam ex igne sustulit, sed statim elaboratorio fumo

fumo, mercurii sublimati pleno, fugere eum oportuit; inspiravit et deglutiuit alcali volatile, quod vaporibus mercurii sublimati vnitum, eorum effectus nocuos impedit, et eos expiratione eiici rursus permittit. Itaque rediens in laboratorium cucurbitas, in balneo arenae residuas, claras reperit absque vlllo sublimato. Cum exiret ignis, nitrum quadrilaterum in magnis massis, fundis accretum reperit. Cucurbitae, quas exemerat, egregium sublimatum corrosiuum continebant, paulo rario-
 ris texturae. Haec, vt patet, oriebantur a fusione nitri, quod ita solum accendi potuisse notatu dignum. Haec pericula vt euitarentur, massa salis mercurii aequali portioni arenae miscebatur, quo impediatur subita fusio, calor vero sub initium adhibebatur lenis, vt paulatim in vapores abiret humiditas. Ita facile obtinebatur sublimatum; sed, cum massa, antequam adderetur arena, plurimum nitri quadrilateri contineret, quaelibet cucurbita non, nisi tenuem laminam sublimati, interiora obducentem, continebat; vnde consultius est plurimum cucurbitarum loco vnam maiorem adhibere, in qua sublimatum magis compactum et crystallinum ob-

p. 108. tinetur. Solutioni octo vnciarum mercurii tantundem spiritus salis adfudit. Decidit magna quantitas praecipitati albi, etiamsi vehementer caleret solutio; praecipitatum hoc filtratum et aqua calida edulcoratum, omnino simile repertum est consueto praecipitato albo. Hinc infert, cum mercurius sat acidi receperit, vt in sublimatum corrosiuum abire possit, deinde plus acidi difficulter recipere, aut omnino non. Euaporatione ex hoc liquore obtinuit crystallos, prius descriptis similes.

p. 109. Tandem examinaturus, num acidum salis adoriatur mercurium, alcali ope ab acido nitri separatum, vnciae praecipitati in cucurbita adfudit quatuor
 vncias

vncias debilis spiritus falis, quae balneo arenae exposuit, mox soluta omnia vidit, aqua diluit et euaporavit, sed nullas crystallos obtinuit, residuam tantum massam salinam. Quod, cum a nimia copia acidi accidere iudicaret, aqua diluit, praecipitati plus addidit, donec saturaretur acidum, et crystallos prioribus similes habuit. Itaque via humida obtineri potest mercurius sublimatus corrosivus; eius vero qualitas corrosiva non inscribenda est acido falis soli, sed acidi falis et mercurii conjunctioni.

3. *Observationem, dissertationem praecedentem* p. 110. *illustrantem* edit AND. IOH. RETZIVS. Cum mercurium purificatum soluisset aqua forti, qualis vulgo venditur, acido falis communis inquinata, globulos mercurii inuolutos reperit massulis salinis; decantato liquore, sal siccauit in charta, quod obtinuit, griseo albens, prismaticum flexile, omnino, vt Cl. MONNET suum describit, simile quid alias obtinuit, ex aqua forti eiusdem speciei; aliis vicibus vero id ipsi non successit, sine dubio, quia aquae fortis alia portio acidum falis communis continebat.

4. *Observata, postquam fulmen d. 30 maii 1769.* p. 112. *Holmiae domum tetigisset*, enarrat IO. CAR. WILKE Prof. Phil. Experim. Hic locus saltem est paucis ex historia prolixiore excerptendus. Explosionem fulminis observavit Noster saepius velut praenunciari, imbre vehementius decidente; platea, in qua domus tacta est, et vicina minor igne plenae visae; qui in portis aedium vicinarum stabant, succussus senserunt, quales sunt electrici. Conclauae contignationis infimae totum igne plenum apparuit; et qui in eo fuerunt, succussus electricos senserunt: ceterum nihil damni domus passa est, paucis saltem locis

- locis calcis particulae deiectae aut festucae auulsae. Cuius rei rationem hanc reddit; quod domus praefidiis contra fulmen instructa erat fere iis, quae suavitatis.
- Cl. BERGMANN in sermone, *de aedibus contra fulmen muniendis*. Haec domus quomodo instructa fuerit, vberius describitur, et ipsa domus:
- p. 115. figura illustratur. Tecti fastigium munitum est laminis ferreis, stanno obductis. Similes laminae pluribus locis, exterioribus domus superficiebus applicatae sunt; iunguntur vero canali ferreo, ex tecto descendenti, per quem pluuia delabitur: illi canali et laminis, domus superficiei externae applicatis, iunguntur columnae ferreae, oblique terrae infixae. Ita fulmen, in tectum decidens, per ferramenta illa deducitur. Leuia, quae obseruari poterunt fulminis vestigia, omnia talia fuerunt, qualia ex hac structura et notis electricitatis effectibus, possunt explicari. Hastae praealtae in apices definientes veretur Noster, ne fulmen ex nube, alias praegressura, eliciant. Ipse existimat, electricas materias contrarias, ex nube et ex terra exeuntes sibi mutuo occurrere, et incendi, vnde aedes non solum in summis locis, sed etiam in imis muniendae sunt. Varia addit ad periculum, quod aedibus a fulmine imminet, pertinentia, et illa obseruationibus, Holmiae institutis, confirmat.
- p. 125. 5. *Additamentum dissertationi praecedenti subicit* TORBERN BERGMANN. Inprimis, quae de tuendis aedibus olim Societati Reg. obtulerat, illustrat, de hastis benignius iudicat WILKIO, et ad quaedam, quae hic hastis obiecerat, tecte respondet.
- p. 130. 6. *Confectaria oeconomica, ex tabulis, quibus numeri ciuium continentur,* continuat EDVARD FR.

FR. RVNEBERG. Hic inprimis numerum eorum confiderat, qui vere manus oeconomiae rurali exercendae adhibent. Illorum vtriusque sexus p. 137. numerum, ad numerum omnium incolarum reperit in ratione 625 : 1788: itaque multo minorem, quam bono publico conducat: quod vltius illustrat comparando hunc agricolarum numerum cum amplitudine terrarum, quae ab ipsis colendae sunt. Quo efficitur, vt serio de conseruando et augendo vtilissimo hoc hominum genere cogitandum fit.

7. *Situm geographicum locorum quorundam* p. 152.
Liouoniae determinat PETR. VARGENTIN. Obseruationes leguntur *Comm. Nou. Petrop. T. V.* et ibi ad longitudes definiendas, GRISCHOVIUS obseruationes circumiouialium cum calculis contulit; sed hi ex tabulis VARGENTINI antiquioribus ducti erant. Igitur VARGENTIN iam obseruationes Liouonicas confert, tum cum calculis accuratioribus, tum cum obseruationibus, actu institutis. Loca sunt Reualia, Riga, Dagerort, in apice occidentali insulae Dago, Arensburg in Insula Oesel. Colligitur ex his obseruationibus, mare Balticum inter litora Sueciae et Liouoniae paulo latius esse, quam huc vsque iudicatum est.

8. *De halecis piscatura in Norlandia Noruegiae* p. 158.
 refert NIC. CHRISTIAN. FRIIS, Episcopus Laponiae Noruegiae. Recensentur loca, vbi haec piscatura instituitur, inprimis, vbi mare sinus ad litora efficit; piscandi tempus commodissimum est ab exitu augusti, durante septembri, et octobri. Magno frigore captus piscis statim congelatur, et difficulter salem recipit, vnde commercio non est idoneus.

- p. 168. 9. *De ligni quassiae vi aduersus arthritidem*, refert
 p. 170. ED. SANDIFORT M. D. physicus Hagensis. Fe-
 mina debilis corporis, annorum 47, cum pluribus
 annis vehementibus doloribus arthriticis esset cru-
 ciata, plerisque remediis frustra adhibitis, initio
 anni 1769 vehementius malum sensit. Cum nihil
 auxilii consueta remedia adferrent, Noster, purgatis
 p. 171. ante, vt decebat, intestinis, tincturam ligni quassiae
 praescripsit, cuius in vino Gallico albo primo 30,
 post 60 guttas sumsit, primo vna vice singulis die-
 bus, deinde binis vicibus. Maiorem dosin, quod
 amarior esset medicina, sumere non potuit. Post
 aliquod tempus multum imminuti sunt dolores:
 igitur tunc sumsit quotidie 2 vncias, omnino ab
 arthritide liberata, vt nullos amplius dolores senti-
 ret. In alia femina similem effectum habuit reme-
 dium, similiter adhibitum. Sed, cum non amplius
 sumeretur, redierunt dolores, etsi leniores. Igitur
 rursus iussit remedium sumi, cuius effectum inte-
 p. 172. grum, cum haec scriberet, nondum vidit. Tinctu-
 ram aliis praeparatis praefert, quod commodius
 adhibeatur. Vncia quassiae concisa, aut curatius
 raspata, phialae altae vitreae iniicitur, superfun-
 duntur vnc. 6. spiritus vini Gallici, ita omnia dige-
 runtur in calore mediocri, tinctura decantatur.
 Aegris, de quibus refert, nulla alia medicamenta
 interna dedit, exterius frictionem adhibuit. Sub-
 iicit Ill. A LINNE' accipiendam esse radicem
 quassiae subfuscam, non lignum trunci album;
 hoc pharmacopolas adhibere, sed, quod ab eo ra-
 dix effectum differat, LINNAEVM vidisse.
- p. 173. 10. *Observationes de oculo mundi*, edit BENGL.
 QVIST. ANDERSSON Varietates huius lapidis
 mirabilis duas nouit. Altera, viridis, maculis al-
 bis, a possessore DYONISIO VAN WYNPERSEN
 descri-

describitur in Ephem. Ac. N. C. *). Alteram No-
 ster vidit in museo Britannico. Tria exemplaria
 ibi asseruantur, e Thufcia, vt dicitur adlata, em-
 ta a Cl. SLOANE, maximus lapis 300 libris
 Anglicis, duorum minorum quiuus 200. Hi lapides
 coloris sunt grisei subflauis, omnino opaci, nisi in
 marginibus tenuibus semipellucidi. Grauitatis
 specificae ad aquam vt 200: 100, limae vel chalybi
 obediunt, etsi vitrum scindant. Cultro aut lima
 dentati, item vitro affricati, puluerem subtilissimum
 dimittunt, vaporis aut fumi forma, simul videtur
 odor, sicut musci, oriri. Sed, cum non liceat fortius
 lapides aggredi, haec phaenomena summa certitu-
 dine sentiri non possunt. Textura videtur satis
 dura, sed rigida, acida nihil soluunt, colorem red-
 dunt magis griseo flauum, post aliquot horas in
 priorem redeuntem. Maculae, ita ortae, non im-
 pediunt mutationes, quas lapis in fluidis subit.
 Maximus lapidum duabus horis, quibus in aqua
 iaceat, opus habet, vt clarescat; nec tamen adeo
 clarus fit, ac minores. Primum clarescit punctum
 aliquod ad centrum, vnde claritas paulatim se
 extendit versus margines, qui vltimo clarescunt.
 Minimus mox clarescit; sed a marginibus versus
 centrum dimidia hora totus clarus euadit. Ex
 aqua exempti opacitatem eo tempore, eoque ordine
 rursus adipiscuntur, quo illam perdiderant, aut
 paulo citius, si breui tempore in aqua fuerint. Maxi- p. 174.
 mus, cum minutis 10 in aqua fuisset, pondus ha-
 buit parte sui decima auctum. Minor, cum aequali
 tempore in aqua fuisset, non, nisi extremos margines
 claros habuit, pondus autem magis auctum. Aliis
 10 minutis pondus habuit parte sui quarta auctum,
 et adhuc 10 minutis in aqua relictus totus clarus
 euasit, semipellucidus omnino colorem referens

Cc 2

electri

*) vid. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 322.

electri saturate flauentis, pondus eius ad tertiam partem auctum. Diutius in aqua relictus, nec coloris, nec ponderis mutationem subiit.

Trimestre tertium.

- p. 175. 1. *Observationes Cometae (1769) Holmiae habitas* edit PETR. VARGENTIN.
- p. 184. 2. *Eiusdem Cometae observationes Vpsalienses* exhibet ERIC. PROSPERIN, qui etiam, quae ad orbitam et motum cometae pertinent, computauit, calculis egregie cum obseruationibus consentientibus. Viae, inter astra apparentis, tabula exhibetur.
- p. 189. 3. *De coementis ad lapides in muris struendis conglutinandos* egit PETR. ADR. GADD Professor chem. Oboensis. Primum obseruationes exhibet, quomodo se habeant naturae producta. Terram calcaream cum humo non indurescere, parum durescere, argilla addita: argillas, ferro foetas, lapidescere, si in aqua, aut terrae, aut pinguedini ex quocunque trium regnorum iungantur; et similia. His, nomine experimentorum *generalium*, subiunxit breuem historiam mortariorum et coementorum, variis in regionibus adhiberi solitorum; Sequuntur experimenta *specialia*, quae Ipse instituit coementa faciendo, quorum bases essent calx, argilla, gypsum. Quae singulis basibus admiscuerit, et quomodo mixturas tractauerit, exponit. Experimenta similia instituit plura quam 200, quorum hic 82 recenset. Singulas mixturas, cum annis septem in loco quodam, ubi ficcabantur, iacuissent, aquae indidit per tempus decem minutorum, et narrat, quae nihil aquae imbiberint, quae ab aqua molliores factae fuerint.

Hinc

Hinc confectaria generalia deducit, vt, coementum p. 203. maxime firmum nasci ex calce, ferro, aut terra, ferro foeta, admixta debita proportione pinguedinis. Picem liquidam, saponacea, acida vegetabilia aut mineralia, minuere bonitatem coementi. Melius esse, vt calx statim, cum ea coemento adhibetur, extinguatur; non vero longo tempore ante: terram ferro foetam, quae in scorias aut calcem abierit, cohaesionem minorem efficere, ferro, sub forma metallica adhibito. Igitur scoriis aut calci ferri phlogiston adiiciendum esse, vt metallica natura restituatur. Lateres, consueto more igne paratos, comminutos, addito sufficiente phlogisto, cum calce efficere succedaneum terrae Puteolanae; et plura alia, quae ipsa legantur in hac dissertatione, plurimum ad vsus architecturae practicae faciente.

4. *Experimenta circa tartarum vini et eius acidum* p. 207. instituit ANDR. IOHAN. RETZIVS Phil. mag. Occasio fuit, quod in vsum praelectionum suarum pharmaceuticarum examinare vellet, num recte p. 208. quidam assererent, acidum tamarindorum, tartarum ex solutionibus suis praecipitare. Itaque solutioni crystallorum tartari admiscuit tum infusum tamarindorum, tum acetum, item acidum malorum citrinorum; nullam vero praecipitationem obtinuit. p. 209. Cum vero tartarus esset sali vnitus, e. c. tartaro solubili et tartarifato, sali DE SEIGNETTE; cremor tartari promte a praedictis acidis praecipitabatur. Vt TOVRNEFORTII sententiam examinaret, acidum tamarindorum easdem proprietates habere, ac tartarum, collegit crystallos squamosas, quae ex decocto tamarindorum saturato decidunt, dum per aliquod tempus quiescit: has lotas, solutas, lixiuio salis tartari ad perfectum sal medium saturauit.

Huic falis medii lixiuio admiscuit infusum clarum tamarindorum; praecipitatus est puluis acidus, omnino cremori tartari similis, nisi quod fuscus esset. Idem accidit adfuso succo malorum citrinorum, aceto vini, aut acido minerali. Haec cum referret ingenioso pharmaciae cultori, cui SCHEELE nomen est, retulit is, continuasse se MARGGRAFII (*Chymische Schriften. 2. Theil*), experimenta cum tartaro et creta instituta, et, cum cretam, ita acido tartari saturatam, cum acido vitrioli digereret, purissimum liquidum acidum tartari obtinuisse, proprietatibus suis ab aliis omnibus acidis diuersum. Simul experimenta sua cum Nostro communicauit, vnde ad alia circa hanc rem instituenda RETZIVS in-

p. 210. citatus est, quae iam edit. *Primum* hoc est: libram crystallorum tartari puluerisatarum in vase stanneo coniecit, additis tribus mensuris (*stop*) aquae, tamdiu ebullientis ad ignem, donec crystalli omnes essent solutae. Admiscuit cretam, in tenerum puluerem redactam, nulla arena inquinatam; qualibet admixtione solutio parum coquebatur, et agitabatur. Quae fiebant, donec a creta adiecta nulla amplius ebullitio oriretur, et liquor clarus superstans nihil saporis acidi ostenderet: tunc filtrabatur liquor, et massa, in filtro residua, aqua frigida soluebatur. Liquore filtrato, euaporato ad siccitatem, obtinebatur tartarus tartarifatus.

p. 212. Residuum in filtro, quod vocant selenitem tartareum, partim in umbra ficcabatur, reliquo superfundebantur circiter vnciae 10 boni spiritus vitrioli, vase in calore leni reposito. Ebulliebat mixtura: cum omnia quieuisent, massa superstans erat clara. Cum horas 24 stetisset, decantabatur liquor, reliquo nouus spiritus vitrioli superfundebatur, et sic pergebatur, quamdiu superesset aliquid acidi tartari in creta, quod examinabatur, particula
cretae

cretae, carbonibus iniecta, quae acidum odore tartari
 vsti prodebat. Acida salis et nitri, licet acido tar-
 tari auferre possint terram suam calcaream; minus
 tamen idonea sunt huic operationi, quia fluida
 manent, et sic acido tartari separato miscentur:
 acidum vitrioli cum terra cretae gypsum efficit,
 minus in aqua solubile. Acidum tartari, primis tribus p. 213.
 adfusionibus spiritus vitrioli obtentum, miscebat.
 An liberum esset ab acido vitrioli ita examinabat:
 miscebat acidum tartari solutioni sachari saturni,
 quo sacharum coagulabatur: coagulo superfunde-
 bat purum spiritum nitri, omnia rursus soluen-
 tem, si nullum acidum vitrioli superfit. Hoc modo
 optime detegi praesentiam ac. vitr. monet, etiam
 cum nihil ad eam rem faciat, oleum calcis aut so-
 lutus merc. sublimatus. Hinc eam methodum exa-
 minandis aquis mineralibus commendat. Aceto
 vini, bene concentrato, optime soluitur coagulum.
 Ita examinatum acidum tartari, et euaporatione
 aliquantum condensatum, vocat acidum purum
 tartari, et plura cum illo experimenta instituit,
 quae hic transcribere longum esset, pauca speci-
 mina confectariorum, quae ex illis colligit, affere-
 mus. Cum hoc acidum vini e retorta vitrea de-
 stillaret, igne adeo vehemente, vt fundus vasis
 canderet, transit in recipientem spiritus et oleum p. 217.
 tartari, mansit in fundo vasis carbo niger, leuis,
 omni salis vestigio orbis. Hic miratur, acidum
 illud tartari, quod lingua vix tolerat, tam facile
 destrui, cum vas luto optime esset clausum, nihil
 vero saporis acidi inesset, nec ei, quod in reci-
 pientem transferat, nec carboni. Carbo hic, cum
 esset vera terra vitrificabilis, nullum vestigium salis
 lixiuiosi ostendit, indicio, vt credit Noster, vulgares
 rationes de ortu salium lixiuiosorum in igne falsas
 esse.

esse. Plures alias chymicorum hypotheses experimentis suis dubias reddi existimat.

- p. 226. 5. *Aletris Capensis* describitur a IO. ANDR. MURRAY Prof. Bot. Gottingenf. Ac. Reg. scient. Suec. socio. Binae plantae floruerunt in horto botanico Gottingensi 1769, femina etiam matura tulerunt, educatae sunt e feminibus, circiter 10 annos ante satis; alteri fimus datus, altera saltem in caldario seruata, vnde prior multo procerior, et perfectior euasit: quaedam etiam discrimina ostenderunt, ab hac cultura sine dubio oriunda. In priore limbus florum inferiorum discissus erat in 8 labia, saepius in 7, superiorum in 6; tot etiam habebat in floribus singulis secunda. Stamina plantae maioris in floribus inferioribus 8, saepissime 7, rarissime 6; sed superiorum singularum 6; tot etiam florum plantae minoris, vno, qui 7 habebat, excepto. Itaque, iudicium ex plurimis formo, planta pertinet ad hexandrias. Partes fructificationis proxime accedunt ad genera *Aloes*, *Hyacinthi*, *Alethridis*, et *Polyanthes*. Primum adeo accedere Nostro visa est ad *Aloen vuariam*, ut fere, videretur Ipsi, *vuariam*, a reliquis *Aloes* speciebus, a quibus imprimis foliis membranaceis differt, remouendam esse, et cum hac planta in vnum genus coniungendam. Habet tamen vuaria, ut aloes reliquae, filamenta, receptaculo inserta; MURRAYI planta corollae. Eadem planta, quod nulla mellis receptacula habeat, corollae marginem vero erectum, et capsulam oblongam tres alas habentem, ab *Hyacintho* differt. Corollae superficies glabra, cum rugosam *Aletridis* corollam LINNAEVS statuatur Syst. nat. ed. XII. p. 248. etc. Vnde credit Noster, si florentem hanc plantam Archiater vidisset, vel genericum characterem *Aletridis* mutaturum fuisse,

fuisse, vel hanc plantam ab hoc genere separatum *).

6. *In naturam feri hydropici, feri sanguinis, et feri albetis* inquirat PETR. ZETZLE, med. D. p. 235. exercituum Regior. medic. Adhibuit serum hydropicum a femina, hydrope laborante, paracenthesi obtentum; sanguinem a venae sectione alius feminae, crustam inflammatoriam habentem, servatum 30 horas post venae sectionem, in conclavi 14 gradibus thermometri Suecici calente, denique sanguinem a venae sectione feminae 50 annorum, missum hora decima matutina, horis 12 post coenam. Is p. 236. sanguis effluens alte rubebat; sed statim post, ad margines in bullis aereis aliquid, lactis ad modum albescens, apparebat; sequebantur variis in locis maculae albae, et, cum cruor ima occupasset, serum omne, lactis more, album apparebat. Has tres feri species numeris I, II, III, distinguit. Hydropici differentias ab aqua vulgari has expertus est. Calore ignis coit in massam, albumini oui similem, quae p. 237. carbonibus iniecta odorem spargit cornu vsti: admixtis acido nitri, lapide infernali, mercurio sublimato, solutione mercurii in spiritu nitri, coit in massam caseosam; admixtis vitriolo albo et spiritu vini rectificato, coit in coagulum, cremori lactis simile; cum alumine in coagulum, sebum facie et ipso gustu referens; in igne vero exhibens phaenomena, non pinguedinis, sed albuminis oui: cum mercurio tritum, aliquid aethiopi minerali simile, etsi non perfectum, efficit: neque enim apparent globuli mercuriales, si, quod tritura effectum est, aqua diluatur, contra apparent, si euaporatione humidum minuatur. Contra sequentibus momentis serum hydropicum accedit ad serum p. 244.

Cc 5

sanguis-

*) vid. LINN. mant. II. p. 368.

- p. 244. sanguinis: vtriusque color plerumque ad flauum accedit, sapor peculiari modo falsus est, cum acidis neutrum ferorum efferuescit, nec a salibus lixiuosis mutatur, ab acido nitri et mercurio sublimato in massam caseosam coagulantur, a vitriolo et spiritu vini in aliquid cremori lactis simile, ab alumine in massam firmiorem; vtrumque diues est materia gelatinosa vel cornea, quae post euaporationem, admodum substantiae gummosae, apparet fragilis, non solubilis in aqua pura, aut in salis ammoniaci, aut nitri solutionibus, nec in tritura in aqua; sed igni iniecta, cornuum, ossium, aut capillorum
- p. 245. ambustorum odorem spargit. Huius substantiae gelatinosae, ad phlegma, quod euaporatione abierat, ratio erat in sero hydropico $\text{—}1:15$, in sero sanguinis vt 1: 10. Hinc explicat Noster maciem et prostrationem virium hydropicorum, partibus nutritionis, cum sero illo hydropico in loco, vbi nutrire corpus non possunt, delatis. Tertium serum, album illud, quod supernatat sanguini ex vena misso, perperam pro lacte sumi, monet, propter solum colorem. Non enim caseum efficit cum aceto, sed calore coagulatur, et post euaporationem, massam corneam, in aqua non solubilem, relinquit, vt consuetum serum sanguinis, similiter ab acido nitri, aut alumine in caseum coit, ab acido salis in coagulum, minus cohaerens, cremori lactis simile. Tritura, cum argento viuo instituta, eadem ostendit, quae serum sanguinis. Praeterea, si consideremus, quot et quam varia fluida ex omnibus partibus corporis chylo admisceantur, antequam subclauiam sanguini se iuncturus intrat, perspicuum esse credit, proprium chylum, multo maiore copia aliorum liquidorum corporis nostri
- p. 247. tunc esse velut suffocatum. Albidum hoc serum plures particulas oleosas, sero vulgari sanguinis conti-

continuisse ostendit, pars solida residua ad phlegma, quod euaporatione abierat, erat in ratione 1:6: hoc residuum a residuo corneo feri sanguinis paululum differebat, ita scilicet, vt postulabat maior copia oleosarum et mucilaginosarum particularum, illi admixtarum. Itaque hoc serum album non diversum existimat a succo corporis nostri nutritiuo, p. 249. qualis venas intrat, antequam motu decompositus sit. Ceterum ex eo, quod mercurius viuus, cum sero tritus, aethiopis speciem exhibeat, ac, postquam in vapores abiit, phlegma globulorum forma appareat, explicat, cur in cadaueribus eorum, qui mercurio vsi sunt, cum omnia siccata sunt, mercurius forma rotunda reperiatur, interdum ossibus, ac si argento essent obducta, adhaerens.

7. *Defluxum glaciei et aquae incrementa, in p. 249. flumine ad Torneam vere 1769* describit FRID. MALLET. Obs. Reg. Astr. cum maiora haec phaenomena tunc fuerint, quam ante animaduersa.

Trimestre quartum.

1. *Instrumentum, grauitati specificae liquorum p. 255. examinandae idoneum*, describit IAC. FAGGOT. Est ex eorum genere, quae areometra vocantur, tubi diuisionibus, vt Noster credit, singularem in modum vsui facili et exacto aptatum. Occasio- p. 268. ne cereuisiae docet methodum, fermentum ab exigua quantitate augendi.

2. *Sua de instrumentis, fluidorum densitati exa- p. 270. minandae aptis, cogitata* explicat IO. CAR. WILKE. Vulgaria instrumenta, qualia vitrea sunt, praeter maiorem globulum, eorum alium inferiorem habentia, qui plumbo ingesto oneratur, variis imperfectionibus

Etionibus laborant. Iis praefert Noster id, quo post DE SAGVLIERS et alios Cl. FAGGOT vsus est, metallicum, cuius globus, inferius prominentem. habet cylindrum, in cochleam desinentem, ei cochleae alia aliaque pondera pro instrumento variis in liquoribus aliter deprimendo applicantur. Cl. WILKIVS vero suadet, vt ne instrumenti tubus prominens sit, vt vulgo in plures gradus diuisus; sed vnam habeat notam, quae sit in superficie aquae purae pluuiae, aut niuis liquatae. Ad eandem notam in liquoribus grauioribus deprimatur instrumentum impositis pondusculis paruo receptaculo, quoad in supremo tubo firmatur. (simile quid suafit LEVTMANNVS *Comm. Ac. Petropol. T. V.*

- p. 286. 3. *Calceolariam pinnatam* describit CAR. A. LINNE'. Planta Peruuiana opera CL. FEVIL-
- p. 290. LE'E innotuit. Inprimis haec species foliis roridis distinguitur, quibus saepissime adhaerent tipulae mortuae. Corolla labiis subglobosis distinguitur. Amat terram minus cohaerentem, humidam, tolerat ventum, optime in vrceis educanda.
- p. 291.
- p. 292. 4. *De vsu mercurii gummosi* *) refert IO. L. ODHELLIVS M. D. aulae Reg. medic. Remedium hoc, Viennae commendatum, adhibuit sex feminis in nosocomio Regio. Vidit solutionem hanc mercurii in gummi Arabico vsum praestare in morbis venereis: quibus enim illam adhibuit, omnes sanatae exierunt. Ventriculum non laedit, sed saluationem plerumque mouet; illam tamen non, nisi leuem. Neque certus est, an aegrae antea mercurium alia forma adhibuerint.

5. *De*

*) vid. comm. nostr. secund. decad. Suppl. II. p. 274.

5. *De captura Gadi Callariae* LINN. (*Torsk* p. 315. Germ. *Dorsch*) refert N. CHR. FRIIS, ut ante *de Halece*. (*Trim. II. diff. 8.**)

6. *Experimenta de usu Ipecacuanhae, exiguis dosibus datae*, narrat NIC. DALBERG M. D. medic. Reg. In haemorrhagiis vteri, quae per aliquot dies durauerant, deiectis eam ob causam aegrarum viribus, dedit tertiam grani partem ipecacuanhae, pulueris forma scrup. sacchari mixtae, aliquando duo grana mixta duobus drachmis sacchari, in octo partes diuisa, horis alternis aut ternis fumendas. Fluxum pauciozem statim aegrae senserunt, ex quo initium fecerunt medicamento fumendi, et omnes paucis diebus sanatae sunt. Itaque contra haemorrhagias vteri commendat hanc radicem, exiguis dosibus tutiorem vitro cerato antimonii. Adhibuit illam eadem quantitate cum fructu, in tussi, qua sanguis eiiciebatur, sed iunctis aliis medicamentis, vnde hic de eius usu nil decernit. Nullo tamen periculo adhiberi asserit, cum nec augeat eiectionem sanguinis, vomitus forte accedent, nec tam exigua dosi radix cieat vomitum in adultis. Bonos eius effectus vidit in tussi rheumatica imo et pleuritica. Leuatur tussis et interdum lenitur. Itaque hoc medicamento vti possunt infantes, et qui abhorrent medicamenta, nullo ventriculi periculo, quod afferunt pingua et dulcia. Vtui igitur esse potest in pleuritide et peripneumonia, contra tussim, vbi commendatur radix Senegae, quae ipsa, maiori dosi exhibita, vomitum mouet.

p. 316.

p. 318.

p. 319.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

p. 320.

*) vid. supra. p. 401.

ipsaque contra haemorrhagias, etiam vteri, vfi sint; exiguas etiam doses commendauerint; sed illas intellexerunt, aliquot granorum; nemo ad DALBERGII particulas grani descendit. Noster etiam feminae contra haemorrhagias vteri puluerem ex dimidio grano ipecacuanhae et 12 granis sacchari praescripsit felici euentu. Huic feminae pulueres illi, ieiuno ventriculo ingesti, nauseam excitarunt, quam vitauit mane, antequam eas fumere incepisset, ientaculum comedendo.

- P. 324. 8. *Gyrini natatoris historiam* scribit ADOLPHUS MODEER, ingeniarius. Insectum describit ROESEL *Ins. bel. 3. th. p. 197. Tab. suppl. 31.* sed larvas, cum, quare vescerentur, nesciret, educare non potuit. Nostro igitur quaedam hic supplere contigit. Femina contra, ac ROESELIVS ait, facile a mare distinguitur, colore, quem Noster vberius describit et aculeis duobus, ex extremo corporis prominentibus, quibus oua Noster credit illam ponere; vnum ex quouis aculeo, quo citius opus sub aqua, sub qua diu durare non potest, absoluat, aut altero aculeorum oua ponere, altero respirare. Sed hae saltim Eius coniecturae sunt, nihil horum Ipse vidit. Describit deinde pupam, quam struit larua, plerumque ad arundinis folium aut aliam plantam aquaticam, semper supra aquam, diuersa ea in re a larua *Dytisci*, quae terram litoris intrat. Laruae, vt animalia rapacia viuunt. In pupis metamorphosin expectantes: multae pereunt ouis alicuius ichneumonis, quam etiam describit.
- P. 334. Haec vnica *Gyrini* species est, huc vsque in Europa cognita; MULLERVS tamen Danus, ob operam, in historiam inprimis insectorum collocatam, celebris, scripsit Nostro, aliam se speciem inuenisse. Americana, quam a SPERGLERO acceptam

ptam, LINNAEVS intulit Systemati nat. ed. XII. p. 568. elytris laeuibus differt a cognita; et quod dimidio minor est; labium oris ciliatum habet *Gyrinorum* Europaeorum sexus vterque.

9. *Protuberantiae terrae inutiles in pratis postquam resecae sunt, quomodo loca, ita aperta, vsui aptentur*, docet GVST. FRID. HIORTBERG praepos. et pastor. Colliculi illi in pratis, in quibus nihil crescit, ressecantur in Suecia aratro, ad id negotium comparato, aut spata. Quae hic facta sunt, velut terrae vulnera, ea hyeme aperta relinquuntur, vt rimas agat terra iis in locis, in quas intrent futuro anno ferenda. Scilicet, dum autumno horti et agri purgantur ab herbis inutilibus imprimis a *Tritico repente*: haec in cumulum coniciantur, pauxillo terrae sabulosae tecta, tritici plantae in partes secentur. Haec ferantur in illa, quae dicta sunt, terrae vulnera, cylindro graui superducto comminuantur. Ita mox omnia laeta virent, imprimis hic tritici repentis magna virtus est.

10. Ex diario Academiae refertur, Comitem p. 344. CRONSTEDT postea, quae fieri iusserat contra *phalaenam brumatam* (Trim. I. diff. 3.) hoc anno nullas omnino eius phalaenae laruas in horto suo habuisse, cum vicini illis abundarent. Neque, cum eodem autumno repeterentur, vlla phalaenarum capta est. Consiliarium ADLERHEIM, laruas habuisse, sed multo pauciores, quam aliis annis, similiter autumno multo pauciores cepit phalaenas.

CAROLIA LINNÉ, Equ. Aur. Mantissa plantarum altera, Generum editionis VI, et Specierum editionis II. Holmiae, impensis direct. Laurentii Saluui. 1771. 8. alph. I. plagg. 8.

Illustris LINNAEVS in hac altera mantissa, quae sparsa in aduersariis notata inuenerat, cum obseruationibus curiosioribus, publici iuris reddit, ita, vt eam cum priori mantissa paginis coniungat. Continetur vero hic magna nouorum generum specierumque, et animalium, et plantarum copia: atque reperimus, Ill. Auctorem vnam quaerere veritatem, neque dictis suis parcere, sed, quae naturae repugnent, sollicitè corrigere, diligentissimeque rerum naturalium attendere definitionem. Differentias enim specificas, visis specimenibus pulchrioribus frequenter emendauit, synonyma dubia exclusit, melioraque, praesertim icones bonas, commemorauit. Nos iam, Systema naturae sequentes, animalia noua primo recensemus, vt postea vegetabilium numerum ex ordine queamus profèqui.

p. 521. Sunt igitur animalia, passim iam ab aliis indicata, nunc a Nostro recepta, haec: ex *Mammalibus*

Homo *Lar. Gibbon* BVFF. vid. comm. nostr. Vol hui. p. 342.

Simia *Nemaeus*. Douc EI. vid. ib. p. 343.

Simia *Sinica*. Bonnet-chinois EI. vid. ib.

Simia *argentata*. Mico EI. vid. ib. p. 344.

Felis *concolor*. Couguar EI. vid. ib. p. 347.

Lepus *pufillus*. vid. ib. Vol. XVIII. p. 625.

Mus

Mus *paludofus*, cauda mediocri pilosa, palmis subtetradactylis, plantis pentadactylis, auriculis vellere breuioribus; ater: ad Sueciae fossas habitans: cauda tota, pilis tecta, differt a *M. terrestri*.

Ex *Avibus*,

Lanius leucorynus, BRISS. av. 2. t. 18. f. 2. et comm. nostr. Vol. XI. p. 596.

p. 524.

Lanius bicolor. ib. t. 16. f. 3.

Psittacus haematodes. EDW. t. 232. BRISS. 4. p. 364.

Psittacus Aurora. AVBENT. misc. t. 13.

Psittacus Mascarinus. EI. t. 35.

Alcedo tridactyla, brachyura, supra caudaque rufis, subtus flava, pedibus tridactylis.

Certhia Caffra, fusca, pectore abdomineque pallidis, rectricibus intermediis longioribus.

Trochilus Capensis, curuirostris, viridis, rectricibus intermediis longis, tectricibus alarum coeruleis.

Rallus Capensis, ferrugineus, subtus albo nigroque fasciatus *).

Phasianus superbus, muticus, rufus, viridi coeruleoque varius, carunculis frontis subrotunda, palearium subulatis. **)

Tetrao Senegallus. AVBENT. misc. t. 130.

Columba vernans. BRISS. av. 1. t. 11. f. 2. AVB. t. 138.

Columba Australis. ib. t. 14. f. 2. ib. t. 111.

Sturnus militaris. AVB. t. 113.

Motacilla boarula EDW. t. 259. BRISS. 3. t. 43. f. 3.

Mota-

*) Has tres species misit Nostro D. EKENBERG.

***) Non visus ab Ill. Auctore, sed ex imagine, in Chinesis libro visa, descriptus.

Motacilla *Caffra*, oliuacea, gula caudaque ferrugineis, superciliis albis.

Hirundo *Daurica*. Aët. Stockh. 1769. com. nostr. Vol. XVIII. p. 19.

Ex *Amphibiis*

Coluber *crotalinus* scutis 154, squamis 43.

E *Piscibus*

Trigla *minuta*, digitis tribus, dorso bicarinato.

D. 5, 24. P. 3, 8. V. 6. A. 14. C. 10.

Trigla *Carolina*, digitis 3, pinna dorsalis parte priore aculeata. D. 10, 13. P. 15. V. 6. A.

12. C. 10.

Exocoethus *exsiliens*, pinnis ventralibus caudam attingentibus. D. 10. P. 15. V. 6. A. 11. C. 20.

Insecta et vermes, cum nomina sola vix quandam ideam clariorem afferant, et descriptiones hic excerpere superfluum iudicemus, hic omittimus: id notantes, plura et exotica, et indigena praesertim ad *Papilionis* et *Sphingis* genus pertinentia hic descripta legi. Quaedam vero, quae Ill. Auctor in definitione animalium, in Systemate descriptorum, hic emendauit, breuiter repetamus. Sic *Vierra Putorius**) dicitur praeditus esse dentibus primoribus superioribus parallelis, depressis, aequalibus; inferioribus compressis; *laniaribus* superioribus remotiusculis, inferioribus approximatis; *molaribus* quinque. *Delphinus Orca* et synonymis, et descriptione emendatur. *Mus*, cauda mediocri pilosa, pedibus pentadactylis, auriculis obsoletis, de quo an *Citellus* sit, quaerit, in Sibiria viuens describitur. Sic etiam *Certhia violacea*, et *Turdus violaceus*, descriptione emendantur, ac, quae fuerat in Systemate *Emberiza Orix*, iam ad *Loxiae* genus refertur.

Acce-

*) vid. supra. p. 393.

Accedimus ad plantas, hic nouiter descriptas, p. 143.

earumque genera, quae sunt quinquaginta octo, cum characteribus afferamus. 1. *Globba*: perianthium superum, monophyllum; ore trilobo; corolla monopetala, cylindrica, ore trilobo aequali; filamenta 2, antherae iis adnatae; germen inferum, stylus fetaceus, stigma acutum; capsula subrotunda, trilocularis. 2. *Calceolaria*: perianthium monophyllum, quadripartitum, patens, aequale; corolla monopetala bilabiata; labio inferiore refupinato, calceiformi; filamenta 2, breuissima, antherae incumbentes, clauatae, manubrio per rimam prominulo; stylus breuissimus, stigma obtusiusculum; capsula subconica, bilocularis, 4ualuis. *) 3. *Willichia*: perianthium monophyllum, quadri- p. 554
fidum; corolla monopetala, rotata, calyce duplo longior; filamenta 3, limbo breuiora, antherae subrotundae, erectae; germen compressum, stylus declinatus ad diuisuram limbi infimam, stigma obtusum; capsula bilocularis, bialuis; semina plura. 4. *Rotala*: perianthium monophyllum, tubulosum, tridentatum, corolla nulla, filamenta 3, longitudine calycis, antherae subrotundae; germen ouatum, stigma trifidum; capsula subtrigona, trilocularis. 5. *Aegiphila*: perianthium monophyllum, campanulatum, breuissimum; corolla monopetala; tubus calyce longior, limbus 4partitus; filamenta 4, longiora, antherae incumbentes, quadratae; stylus semibifidus, stigmata simplicia; bacca unilocularis. **) 6. *Manettia*: perianthium 8phyllum, foliolis linearibus; corolla monopetala, hypocrateriformis, tubus calice longior, limbus 4partitus, laciniis intus barbatis; nectarium

*) vid. Act. Holm. 1770. comm. nostr. supra. p. 402.

**) IACQVIN, obs. 2. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 298.

rium, margo receptaculum ambiens, integerrimum, concavum; filamenta 4, minima, antherae lineares, incumbentes; germen inferum, turbatum, stylus declinatus, stigma bifidum, obtusum; capsula unilocularis, bivalvis; semina alata.

7. *Samara*: perianthium quadripartitum, minimum; petala quatuor, ovata, basi lacuna longitudinali; filamenta quatuor, longa, petalis opposita, antherae subcordatae; stylus longior, stigma infundibuliforme; drupa subrotunda: est *Memecylon umbellatum* BURMANNI. vid. Zeyl. 26. t. 31.

8. *Sirium*: perianthium campanulatum coloratum; corolla nulla, nectarium 4phyllum, faucem calycis coronans; filamenta 4, faucibus inserta, basi deorsum pilis obsita, antherae longitudine nectarii; germen conicum, stigma trifidum; bacca trilocularis.

9. *Acaena*: perianthium tetraphyllum; corolla nulla; filamenta 4, calici opposita, antherae 4 angulares, didymae; germen inferum, hispidum, stylus minimus, inflexus, stigma, membranula multifida; bacca sicca.

10. *Scaeuola*: (est *Lobelia Plumieri* Spec.) perianthium brevissimum, quinquefidum; corolla monopetala, inaequalis; filamenta 5, receptaculo inserta, antherae obtusae; germen inferum, stylus supra crassior, e fissura egressus, versus limbum incurvatus, stigma applanatum, ore aperto; drupa puncto umbilicata.

11. *Allamanda*: perianthium pentaphyllum; corolla monopetala, infundibuliformis, limbus ventricosus; antherae quinque, sagittatae; germen cinctum basi margine annulari, stylus longitudine tubi, stigma capitatum.

12. *Porana*: perianthium pentaphyllum, foliolis in fructu grandioribus; corolla monopetala, campanulata; filamenta 5, patentia, corollae breviora, antherae incumbentes, ovales; germen subglobosum, stylus semibifidus,

fidus, corolla longior, stigmata capitata; pericarpium bivalve. 13. *Heliconia*, quae erat in System. *Musa Bihai*, iam distinguitur, petalis 3, nectario 2 phyllo, filamentis 5, et capsula tricocca. 14. *Aquilicia*: (*Staphylaea Indica* B V R M. ind. 73.) perianthium monophyllum, turbinatum; petala 5, nectarium vrceolatum, squamis 5 geminatis, aliisque 5 simplicibus; filamenta 5, inserta nectario, antherae cordatae; stylus longitudine nectarii, stigma obtusum; bacca quinquelocularis. 15. *Linconia*: perianthium inferum, tetraphyllum; petala 5, nectarium in basi petali; filamenta 5, marginata, antherae sagittatae, auriculis dehiscentibus; styli 2, striati. Est frutex alopecuroides, coridis folio et spica, flore albo. HERMAN. afr. 7. 16. *Xylophylla*: perianthium 5 partitum, coloratum: corolla nulla; filamenta 5, breuissima; styli tres breues, stigmata lacera; capsula subrotunda trilocularis, femina 2. An dioica? cum flores non viderit Ill. Auctor. 17. *Gisekia*: perianthium pentaphyllum; corolla nulla; filamenta 5, basi ovata, breuia; germen retusum, styli 5, recurvati, stigmata obtusa, capsulae 5, scabrae, femina solitaria. 18. *Tulpagia*: spatha bivalvis, floribus pedunculatis; nectarium monopetalum, cylindricum, limbo 6partito; petala 6, infidentia tubo, 3 in medio, 3 pone limbum; filamenta 6, 3 in fauce, 3 intra tubum; germen superum, stigma turbinatum, cauum; capsula subtrigona: differt a *Narcisso*, germine supero. 19. *Canaria*: (est *Campanula Canariensis*. Spec. 238.) perianthium superum, 6phyllum; corolla monopetala, campanulata, nectarium valuulis 6, receptaculum tegentibus; filamenta 6, nata e valuulis, antherae apice pendulae; germen hexagonum, stylus conicus, stigma clauatum, 6partitum, capsula sexlocularis; femina parua. 20. *Capura*: calix nullus, corolla monopetala,

- tubulosa; filamenta vix vlla, antherae 6, alternis superioribus; germen trigono subrotundum, truncatum, stylus breuissimus, stigma subglobosum.
21. *Dodonaea*: (*Ptelea viscosa* Sp. plant.) perianthium 4phyllum; corolla nulla; filamenta 8, brevissima, antherae arcuatae; germen triquetrum, stylus trifurcatus, stigma subtrifidum; capsula inflata trilocularis; semina 2.
22. *Ophira*: inuolucrum biuale, triflorum; corolla tetrapetala, supera, petalis conniuentibus; filamenta 8, germen inferum, turbinatum, stigma emarginatum; bacca unilocularis.
23. *Guarea*: (*Trichilia Guarea*. Spec.) perianthium 1 phyllum, 4partitum; petala 4, linearia, nectarium tubulosum; antherae 8, adnatae intus nectario; germen globosum, receptaculo cylindrico insidens, stylus exsertus, stigma capitatum; capsula umbilicato 4fulca, 4ocularis.
24. *Turraea*: perianthium 1phyllum, campanulatum; petala 5, linearia, nectarium cylindricum, 10fidum; filamenta 10; germen subrotundum, stylus longitudine nectarii, stigma crassiusculum, rugosum; capsula 5cocca; semina 2, reniformia.
25. *Dionaea*:*)
- p. 554. 26. *Murraea*: perianthium 1phyllum, 5partitum, minimum; petala 5, lanceolata, nectarium campanulatum; filamenta 10, longitudine floris; stylus staminibus longior, stigma verrucosum; bacca 1ocularis, semen 1.
27. *Bergera*: perianthium 5partitum, minimum; petala 5, oblonga, patentia; filamenta 10, alterna breuiora, antherae rotundae; stylus clauatus, stigma turbinatum, transversim sulcatum; bacca subglobosa.
- p. 151. 28. *Triopteris*: **) 29. *Bergia*: perianthium 5partitum, patens;

*) vid. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 526.

**) vid. Syst. nat. p. 315. et comm. nostr. Vol. XVI. p. 106.

patens; petala 5, oblonga, longitudine calicis; filamenta 10, setacea, antherae subrotundae; styli quinque, breuissimi, stigmata simplicia; capsula simplex, subglobosa, mucronata; femina multa.

30. *Befaria*: perianthium 1phyllum, deorsum gibbum, 7fidum; petala 7, superne latiora; filamenta 14, alterna minora, antherae incumbentes; stylus persistens, stigma 7striatum. 31. *Vatica*: perianthium 1phyllum 5partitum; petala 5, elliptica; antherae 15, sessiles; germen conicum, stylus 5striatus, stigma obtusum. 32. *Baf-* p. 555.
sia: perianthium 4phyllum; corolla monopetala, campanulata; filamenta 16, 8 supra, 8 infra tubum; antherae lineares, sagittatae; stylus corolla duplo longior, stigma acutum; drupa lactescens, nuces 5.

33. *Munchausia*: perianthium 1phyllum, turbina- p. 153.
tum; petala 6, obouata, calyci inserta; filamenta numerosa, calyci inserta, antherae reniformes; germen ouatum, stylus declinatus, stigma obtusum; capsula sexlocularis. 34. *Trilix*: perianthium 3phyllum; petala 3, lanceolata, calyce minora; filamenta numerosa, receptaculo inserta, antherae didymae; germen pentagonum, stigma simplex; bacca 5locularis. 35. *Cariocar*: perianthium 5partitum, coloratum; petala 5, oualia; filamenta numerosa, receptaculo inserta, antherae oblongae; germen globosum, styli 4, pauciores, stigmata obtusa; drupa maxima; nuces 4.

36. *Lindernia*: (*Capraria gratioloides* Spec. 876.) perianthium 5partitum; corolla monopetala, ringens, labio superiore breuissimo, emarginato, inferiore trifido; filamenta quatuor, didyma 2 breuiora, adscendentia, antherae didymae; stigma emarginatum; capsula oualis, vnilocularis; femina numerosa. 37. *Premna*: perianthium 1phyllum, campanulatum, subbilobum; corolla monopetala,

- tala, irregularis, tubulosa, ore quadrifido, obtuso; filamenta 4, erecta, 2 breuiora, (hinc *didynamia*) antherae subrotundae; germen subrotundum, stylus breuior, stigma bifidum; bacca 4locularis; femina solitaria, ossea. 38. *Hyobanche*: perianthium 7phyllum; corolla monopetala ringens, labio inferiore nullo; filamenta 4, didyma, 2 breuiora, antherae ouatae, dehiscentes latere superiori; germen ouatum, stylus apice incuruus, stigma incrassatum, emarginatum; capsula bilocularis.
39. *Lerchea*: perianthium 1phyllum, tubulosum, 5dentatum; corolla 1petala, infundibuliformis; antherae 5, sessiles, monadelphae; germen subovatum, tubo obtuso; stylus longitudine staminum, stigmata 2, f. 3, obtusiuscula; capsula 3 vel
- p. 556. 2 locularis. 40. *Gordonia*: (*Hypericum Lasianthus* Spec.) perianthium 5phyllum; petala 5, obovata, basi vnita; filamenta multa, coalita in corpus obtusum, antherae ouales, erectae; germen ouatum, stylus breuis, 5gonus, stigmata 5, acuta;
- p. 156. capsula 5locularis; femina 2. 41. *Liparia*: perianthium 1phyllum, semiquinquefidum, lacinia infima longissima, petaloidea; corolla papilionacea, vexillum conduplicatum, lateribus reflexis, alae margine inferiore bilobae, carina basi bipartita; filamenta diadelphea, simplex et 9fidum; germen breuissimum; legumen ouatum. 42. *Glabraria*: perianthium 1phyllum, tubulosum, 5fidum; petala 5, lanceolata, nectarium, setae subulatae, germen cingentes; filamenta 30, fenis fenisque basi connexis, (hinc *polyadelphia*) antherae reniformes; germen subglobosum, stylus longitudine staminum, stigma simplex; drupa unilocularis. 43. *Eclipta*: calix communis polyphyllus, squamosus; corolla composita radiata, radii feminea, disci hermaphrodita, propria hermaphroditis

ditis 4 fida; hermaphroditis filamenta 4, breuissima, anthera cylindrica; femina mutica, receptaculum paleaceum. 44. *Bellium*: calix communis foliolis cymbiformibus; corolla composita radiata, propria hermaphroditis quadrifida, femineis emarginata; filamenta 4, anthera cylindrica; germen turbinatum; femina turbinata, corona paleacea, 8phylla, rotundata; pappus aristis 8, simplicibus.

45. *Baltimora*: calix communis cylindricus; corolla composita radiata, propria hermaphroditis 5 fida tomentosa, femineis trifida; filamenta 5, anthera cylindrica; femineis germen oblongum, stigmata 2, corolla longiora; femina femineis triquetra, apice gibba; receptaculum paleaceum. 46. *Hippia*: (*Tanacetum frutescens* Spec. 1183.) calix communis hemisphaericus; cor. compos. tubulosa, propria masculis 5 fida, femineis obsoleta subtrifida; filamenta 5, anthera cylindrica; femineis germen marginatum, magnum, stylus bifidus; receptaculum nudum. 47. *Oedera*: (*Buphthalmum Capense* Spec. 1274. ad *Polygamiam segregatam* relatum) calix communis floribus maior, squarrosus, partialis flosculis aequalis; corollae partiales radiatae; propria disci hermaphrodita 5 fida, feminea ligulata, longitudine calicis communis; filamenta 5, anthera cylindrica; germen oblongum, stigmata 2, filiformia; femina coronata paleis plurimis; receptaculum commune et partiale paleaceum. 48. *Salacia*: perianthium 1 phyllum, 5 partitum, breuissimum; petala 5, subrotunda, sessilia; antherae 3, didymae, insidentes geminis apici; germen subrotundum, calyce maius, stylus breuissimus, stigma simplex. 49. *Gluta*: perianthium 1 phyllum, campanulatum, deciduum; petala 5, lanceolata, calice longiora, superne patentia, inferne agglutinata gemini; filamenta 5, gemini imposita, antherae versatiles; columnae ob-

Dd 5 lon-

longae insidens germen obouatum. 50. *Littorella*:
(monoecia, est Plantago uniflora. Spec. 167.) masculi:
 perianthium 4phyllum, erectum; corolla monopeta-
 la, 4partita; filamenta 4, longissima, antherae corda-
 tae. *feminei*: corolla monopetala, conica, trifida; ger-
 men oblongum, stylus longissimus; nux vnilocularis,
 51. *Clibadium*: (quod ad *monoeciam* refert, cum
 tamen ad *polygamiam* pertineat) calix communis im-
 bricatus; corolla composita, corollulis tubulosis, in-
 fundibuliformibus, corollulae disci hermaphroditae,
 pedicellatae, radii femineae; filamenta hermaphro-
 ditis 5, antherae approximatae; hermaphroditis
 germen minimum, superum, stigma simplex, femi-
 neis germen inferum, stigma bipartitum, et drupa
 umbilicata, semen vnum, compressum. 52. *Agy-
 neia (monoecia)*: *masculi*: perianthium 6 phyl-
 lum; corolla nulla; antherae 3. f. 4. monadelphae;
feminei superiores, calix et corolla vt prioris; ger-
 men magnitudine calicis, subouatum, perforatum,
 apice foraminulo 6 crenato, stylus stigmaque nulla.
 53. *Elegia, (dioecia) mas*: Spathae intra spathas,
 remotae, vniuales; spadix filiformis, articula-
 tus, ad singula genicula amento laxo, flosculis
 pedicellatis, interstinctis bractea, flosculis longio-
 re; perianthium proprium 6phyllum, paleaceum,
 corolla nulla; filamenta 3, breuissima, antherae
 incumbentes, perianthio maiores. *Femina*: spa-
 tha spadixque et corolla vt prioris, amentum ra-
 cemo composito, perianthium proprium 6phyllum,
 valuulis interioribus petaloideis; germen oblon-
 gum, styli 3. 54. *Hermas (polygamia est Bupleu-
 rum villosum Spec. 343.) Hermaphroditae* um-
 bella terminalis, eiusque radius centralis tantum
 florifer, inuolucrum vniuersale polyphyllum, par-
 tiale subdiphyllum; petala 5, oblongo ouata, inte-
 gra; filamenta 5, antherae steriles; germen infe-
 rum,

rum, compressum, corolla maius, styli 2, fructus orbiculatus, femina 2. *Masculae*, umbellae laterales inferiores, eiusdem plantae; partes, vti prioris, praeter filamenta, quae corollae sunt longitudine, et antheras polliniferas, ouales. 55. *Spinifex*, *hermaphroditis masculisque* floribus in eadem gluma calicis praedita est: quae est bivaluis, valuulis rachi parallelis; corollae gluma bivaluis, calice longior, nectarium valuulis 2; filamenta 3, antherae lineares; germen oblongum, styli 2; spica disticha. 56. *Manisuris*: *hermaphroditis et masculis* in eadem spica; calicis gluma bivaluis, uniflora; corollae gluma 2valuis, calice minor; germen ouatum; masculis gluma valuulis striatis, filamenta 3. 57. *Crysitrix*: *Hermaphroditae* calicis glumae bivalues, plures, imbricatae, valuulis cartilagineis; corollae paleae numerosissimae congestae in fasciculum, coloratae, persistentes; filamenta solitaria, anthera linearis; germen oblongum, obtusum; *Mas* in distincta planta, partibus similibus, praeter germen, praeditus. 58. *Stilbe*: *Hermaphroditae* perianthium duplex, exterius triphyllum, interius 1phyllum; corolla monopetala infundibuliformis, 5partita; filamenta 4, antherae cordatae; germen superum, stylus filiformis, stigma acutum. *Hermaphroditi* in distincto individuo; partes eadem.

Huic nouorum generum numero additi sunt p. 166. characteres 1. *Cycadis*, quam ad *Filices* refert, cum pollen sit nudum, absque anthera; descriptione hac: *Mas*: amentum strobiliforme, squamis spathulatis, coloratis; corolla deest; pollen inspersum paginae superiori squamarum amenti, sessile, dissiliens ad longitudinem: *Femina* in alia stirpe: spadix simplicissimus, anceps, acuminatus, corolla nulla, germina solitaria, spa-

spadicis angulis ultra medium immersa; stylus cylindricus, stigma simplex; drupa ovalis, nux lignea. 2. *Eriocauli*, quod ad *monoeciam* est relatum, filamentis 4, germine supero, stylo fetaceo, bipartito, stigmatibus simplicibus, capsula dicocca; 3. *Illicii*, quod iam pertinet ad *polyandriam polygyniam*, perianthio 6phyllo, petalis 17. 4. *Napaeae*, quam ad *polygamiam dioeciam* refert; nos tamen in vna stirpe vidimus flores hermaphroditos et mares; 5. *Brabeii*, quod iam pertinet ad *polygamiam monoeciam*, suntque masculis floribus, amentum, corolla infundibuliformis, 4fida, hermaphroditae character prius datus; atque 6. *Dalechampiae*; cui est inuolucrum commune duplex; masculis umbella pedunculata, simplex, inuolucellum diphyllum, perianthium proprium, 5phyllum, pedicellatum; femineis perianthium proprium, inferum, 11phyllum.

In obseruationibus etiam, praeter genera dicta et ea, quae iam in Systematis editione duodecima ad alias classes vel ordines relata sunt, sequentia videmus mutata.

- P. 331. *Fuchsia* ex tetrandria monogynia ad octandriam monogyniam.
Hamamelis ex tetrandria tetragynia ad polygamiam.
P. 377. *Laurus* ad dioeciam enneandriam.
P. 395. *Plinia* ex polyandria monogynia ad icosandriam monogyniam referuntur.
P. 402. Insuper *Rhodorae*, et *Microcos* (quae est species *Grewiae*) genera tota expungenda iubet.

His de generibus dictis nunc ad species accedamus. Hic primo mutationes cum ex mantissa,
tum

tum ex obseruationibus, omissis, quae iam in Systematis recensione indicauimus *), referamus; deinde ex nouis praecipuas, nobis notatu dignas, seligamus. Igitur, praeter species, quibus iam noui generis iura dedit, ad alia genera multae relatae sunt. Sic *Leucadendra pinifolium* (mant. I. 36.) p. 187. *Serraria, cyanoides, hirtum, cucullatum, repens, cynaroides, Lepidocarpodendron, speciosum* (mant. I. 36.), *Hypophyllocarpodendron, argenteum*, ad *Protea* genus, retentis nominibus triuialibus, relatae sunt, et *Leucadendron proteoides* dicitur *Protea purpurea*. **) Ex varietatibus *Protea coniferae* tres sunt species factae, diciturque var. β . *Protea conifera*, var. γ . *Protea pallens*, var. α . *Protea saligna*.

Praeterea

<i>Selago dubia</i>	est <i>Eranthemum gustatum</i> .	an- p. 171.
<i>Ixia hirsuta</i> (mant. I. 27.)	— <i>Wachendorfia niculata</i> .	pa- p. 320. 511.
<i>Commelina axillaris</i>	— <i>Tradescantia caule ramofo, floribus sessilibus lateralibus</i> .	p. 321.
<i>Aira Indica</i>	— <i>Panicum meratum</i> .	congl- p. 324.
<i>Aira coerulea</i>	— <i>Melica coerulea</i> .	
<i>Festuca maritima</i>	— <i>Triticum maritimum</i> ;	p. 325.
	cum flores omnino spicati.	
<i>Galium rotundifolium</i>	— <i>Asperular rotundifolia</i> .	p. 330.
<i>Tomex tomentosa</i> ***)	— <i>Callicarpa lanata</i> .	p. 331.
	Sola-	

*) vid. comm. nostr. Vol. XVI. p. 304. seq.

**) Has species nominat Noster; at p. 327. dicit *Protea* genus omnino recipere debere *Leucadendra*, cum limites non dentur.

***) Delendum igitur totum hoc genus.

p. 335.	<i>Lyfimachia tenella</i>	est <i>Anagallis tenella</i> ,
cum filamenta vil-
losa, capsula cir-
cumcissa.
p. 205.	<i>Solanum Guineense</i>	– <i>Atropa solanacea</i> .
p. 221.	<i>Phyllanthus epiphyllanthus</i>	– <i>Xylophylla lati-
folia</i> .
p. 211.	<i>Crassula portulacaria</i>	– <i>Claytonia portula-
caria</i> *)
p. 213.	<i>Achyranthes brachiata</i>	– <i>Illecebrum brachia-
tum</i> .
p. 344.	<i>Achyranthes sanguinolenta</i>	– <i>Illecebrum sangui-
nolentum</i> .
	<i>Achyranthes lanata</i>	– <i>Illecebrum lana-
tum</i> .
	<i>Celofia lanata</i>	– <i>Illecebrum, caule
herbaceo erecto,
tomentoso, foliolis
alternis</i> **).
p. 346.
et 215.	<i>Periploca tenuifolia</i>	– <i>Ceropegia tenui-
folia</i> .
p. 349.	<i>Gentiana perfoliata</i>	– <i>Chlorae species</i> .
p. 350.	<i>Tordylium latifolium</i>	– <i>Caucalis latifolia</i> .
p. 357.	<i>Seseli pumilum</i>	– <i>Pimpinella pu-
mila</i> ***).
	<i>Mollugo spergula</i>	– <i>Pharnaceum Mol-
lugo</i> .
p. 358.	<i>Amaryllis Zeylanica</i>	– <i>Crini species</i> .
p. 368.	<i>Aloe Vuaria</i>	– <i>Alethris Vuaria</i> .
p. 388.	<i>Cotyledon spinosa</i>	– <i>Crassula spinosa</i> .
	<i>Silene porrigens</i>	– <i>Saponaria porri-
gens</i> .

Euphor-

*) Floruit in horto Venetiis.

**) An haec et praecedens eadem? descriptiones fe-
re conueniunt, synonyma differunt; nomen triui-
ale posteriori non datum.

***) Monet Noster esse dioicam plantam, proximam
Pimpinellae glaucae, aut distincti generis.

<i>Euphorbia viminalis</i>	est <i>Cynanchum viminale</i> .	p. 392.
<i>Satureia Virginica</i>	– <i>Thymus Virginicus</i> .	p. 409.
<i>Cheiranthus lacerus</i>	– <i>Hesperis lacera</i> .	p. 428.
<i>Dolichos trilobus</i>	– <i>Glycine triloba</i> .	p. 442.
<i>Trifolium fruticans</i> *)	– <i>Pforalea bracteata</i> .	p. 264.
<i>Lotus prostratus</i>	– <i>Ononis prostrata</i> .	p. 266.
<i>Lotus Mauritanicus</i>	– <i>Ononis Mauritanica</i> .	
<i>Hedysarum prostratum</i>	– <i>Indigofera enneaphylla</i> .	
<i>Astragalus biflorus</i>	-- <i>Crotalaria biflora</i> .	p. 271.
<i>huius mant.</i> 223		et 572.
<i>Serratula Babylonica</i>	– <i>Centaurea Babylonica</i> .	p. 460.
<i>Carlina Atractylis</i>	– <i>Gorteria</i> .	
<i>Ageratum altissimum</i>	– <i>Eupatorium</i> **).	
<i>Tanacetum crithmifolium</i>	– <i>Athanasia critmif.</i>	
<i>Gnaphalium sordidum</i>	– <i>Conyza sordida</i> .	
<i>Aster polifolius</i>	– <i>Inula coerulea</i> .	
<i>Pectis minuta</i>	– <i>Bellium minutum</i> .	p. 285.
<i>Verbesina pseudacmella</i>	– <i>Spilanthus</i>	p. 475.
<i>Verbesina alba</i>	– <i>Eclipta erecta</i> .	
<i>Verbesina prostrata</i>	– <i>Eclipta prostrata</i> .	
<i>Tetragonotheca helianthoides</i>	– <i>Polymnia tetragonotheca</i> .	
<i>Gorteria fruticosa</i>	– <i>Atractylis oppositifolia</i> .	p. 516.
<i>Matricaria Capensis</i>	– <i>Cotula radiata</i> .	
<i>Cineraria othonnites</i>	– <i>Othonna frutescens</i> .	
<i>Senecio rigens</i>	– <i>Othonna parviflora</i> .	
<i>Bupthalmum speciosissimum</i>	est <i>Silphium</i> .	
<i>Seriphium corymbiferum</i>	est <i>Stoebe gnaphaloides</i> .	p. 518.
<i>Selago ericoides</i>	– <i>Stilbe ericoides</i> .	
<i>Selago pinastra</i>	– <i>Stilbe pinastra</i> .	

Quaedam varietates tanquam species assumtae sunt: vt

Oxalidis hirtae var. β. dicitur *Oxalis sessifolia*.

Seriphii fusci var. β. – *Seriphium gnaphaloides*.

Con-

*) Igitur *Ononis trifoliata* Syst. nat. eadem planta.

**) vid. Hort. Vpsal. p. 254. n. 5.

Contra plures species vt varietates ad alias accesse-
 ferunt, vt itaque sint excludendae. Ita ad *Sedum*
rubens referuntur vt varietates 1. *Crassula rubens*.
 2. *Crassula verticillaris* Syst. 3. p. 230. 3. *Sedum cy-*
lindricum GERARDI: PROV. 428. *Lobelia comosa*
 componitur ex *Lobelia triquetra* Mant. 120. et *co-*
mosa Spec. 1323. Praeterea excluduntur, atque
 vt varietates referuntur

Horminum Virginicum ad *Saluiam lyratam*.
Agrostis interrupta — *Agrostidem Spicam*
venti.

Pulmonaria hirta ad *Hyoscyamum physalodem*.
Campanula alpina ad *C. rhomboidalem*.
Erica carnea — *E. herbaceam*.
Erica parviflora — *E. pubescentem*.
Saxifraga Groenlandica — *S. caespitosam*.
Arenaria ciliata — *A. multicaulem*.
Crataegus viridis — *C. coccineam*.
Teucrium mucronatum — *T. spinosum*.
Leonurus Indicus — *Phlomidem Zeylanicam*.
Hesperis Sibirica — *H. matronalem*.
Hesperis dentata — *Sisymbrium bursaefol.*
Astragalus sulcatus — *A. austriacum*.
Lactuca virosa — *L. scariolam*.
Bidens pilosa — *B. Chinensem*.
Athanasia laeuigata — *A. dentatam*.
Chrysanth. montanum — *C. Leucanthemum*.
Cotula grandis — *Chrysanthemum flo-*
sculosum.
Anacyclus Valentinus — *Anthemidem Valentinam*.
Anthemis leucantha — *Osmitem camphoratam*.
Arctotis angustifolia — *A. radicans* *)
Achillea inodora — *Athanasiam annuam*.

Clutia

*) Est species hic primum constituta, caulibus repenti-
 bus, arachnoideo albis, foliis lyratis vtrinque bidenta-
 ris, dicta.

Clutia androgyna ad Andrachnem fruticosam. p. 519.
 Pteris heterophylla — Osmundam crispam. p. 505.
 Polypodium Lu- — Trichomanem Canariensis.
 sitanium sem.
 Fucus muscoides — F. aculeatum.

Deinde quasdam plane excludendas iussit, atque nullibi eas refert, vt

Phyllis Indica. Caucalis platycarpus. Pimpinellae Saxifragae var. γ . δ . ϵ . Barreria Capensis.
 Fragaria muricata. Sida rhombifolia var. β . Serapias longifolia, cui substituaturs integra Systematis.

De multis Ipse Ill. Auctor dubius est, nonnullasque arbitrio botanicorum committit. Ilicem Dodonaeam excludendam quidem affirmat, dubius tamen, an Comocladiae species. Praeterea Symphytum tuberosum vix ab officinali differre: Primulam Vitalianam, cum semina 5, esse forsitan, Ill. HALLERO auctore, Aretiae speciem: Solanum fuscum forte varietatem Sol. Campechiensis: Ericas coccineam, curvisifloram, tubifloram simillimas, vt fere varietates: Lapsanam Rhagadiolum forte meram varietatem Lapsanae stellatae, sed constantem: Artemisiam ambiguam forte Seriphii speciem, ob pappum apice plumosum. Vrticas piluliferam, Balearicam, Dodartii fere esse varietates, constantes tamen.

Ex Pinu Taeda duas constituit species, alteram foliis trinis longissimis. MILL. dict. 14; alteram foliis trinis, conis longioribus, squamis rigidioribus. MILL. dict. 10. Tanacetum suffruticosum et Cotulam tanacetifoliam, quae in Systemate coniunxerat, iterum distinguit; vti etiam Artemisiam minimam, et Ethuliam diuaticatam, in mantissa priori coniunctas, diuersissimas dicit. Xeranthemi cane-

scantis et imbricati descriptiones in Speciebus ita sunt mutandae, vt canescentis pertineat ad imbricatam, huiusque ad illam. *Cassine Peragua* Spec. p. 384. dicitur *Capensis*, definiturque *foliis serratis petiolatis, ouatis, obtusis, ramulis tetragonis*, ac synonyma omnia, ibi dicta, huc refert; aliaque describitur sub nomine *Peragua, foliis serratis, petiolatis, ellipticis, acutiusculis, ramulis ancipitibus* (MILL. t. 83. f. 1.): etsi haec mutatio non aperte ab Ill. Auctore indicatur. Quasdam in Speciebus false definitas, hic, retentis prioribus nominibus, de nouo definit: vt

- p. 322. *Panicum alopecuroideum*, spica tereti, inuolucellis fetaceis, fasciculatis, bifloris; pedunculis villosis.
- p. 205. *Solanum Bonariense*, caule inermi fruticoso, foliis ouato oblongis, sinuato repandis, scabris.
- p. 349. *Eryngium alpinum*, foliis digitatis, laciniatis, suborbiculatis, capitulo oblongo polyphyllo, paleis fetaceis, trifidis.
- p. 274. *Astragalus Epiglottis*, caulescens procumbens, leguminibus capitatis, sessilibus, cernuis, cordatis, mucronatis, replicatis, nudis; atque definitio prius data ad nouam *Hypoglotim* pertinet.

Nomina quaedam triuialia etiam mutauit. *Biscutella didyma* dicitur *apula*; *Plinia pinnata* dicenda vel *crocea*, vel *pentapetala*. Cum duas *Saluias Aegyptiacae* nomine insigniuerit, posteriorem, in Mantissa i. p. 26. dictam, *spinofam* nunc nominat. *Napaea*, cum genus, ex mente Ill. Auctoris, ad *polygamiam dioeciam* pertineat, *hermaphrodita* iam *laeuis*, et *dioica, scabra* dicitur.

Haec sufficiant de mutationibus dicta; paucam ex insigni nouarum specierum copia excerpamus

mus. *Iusticia fastuosa*, fruticosa foliis ellipticis, thyrsis p. 172.
 terminalibus, Arabiae felicis incola, recedit floris
 calyce laeui, magnitudineque grani tritici a con-
 generibus, ac si genere esset distincta. Ex Schoe-
 ni, Cyperi, et Scirpi speciebus, pluribus, a Cl. KOE-
 NIG ex Capite bonae spei missis notemus *Scirpum*
Hottentottum, culmo triquetro folioso, capitulo sub- p. 182.
 globofo, squamis lanceolatis, hirtis. *Agrostidis Ma-* p. 185.
trellae, floribus racemosis, calycum valuula exterior
 incurua, carinae apice tantum dehiscente, character
 fructificationis singularis, vt quasi proprii gene-
 ris; calycis valuula exterior compressa, rigida, clau-
 sa, interior inclusa, filamenta breuia, antherae
 hastatae, germen lineare. Inter quatuor *Phyli-* p. 209.
cae species est *racemosa*, foliis ouatis glabris, flori-
 bus simplicibus, paniculato racemosis, cuius character
 singularis, vt videatur distincti generis. *Rhus suc-* p. 221.
cedanea, foliis pinnatis integerrimis, perennantibus,
 lucidis: petiolo integro aequali; KAEMPFF. AMOEN.
 t. 795. habitat in Iaponia: quae magnitudine fo-
 liorum, a *Rhoe Vernice*, cui affinis, praesertim
 diuersa est. *Oenothera longiflora*, caulibus simpli- p. 228.
 cibus pilosis, petalis distantibus, bilobis: in agro
 Bonariense habitat, differens ab *Oenothera mollis-*
sima, foliis latioribus, nec mollibus, caule non ra-
 moso, a *paruiflora*, floribus maioribus. Ex vi-
 ginti *Ericae* speciebus, quae plurimae Capitis bonae p. 229.
 spei sunt incolae, a Cl. BERGIO communicatae,
melantherae, mentionem iniiciamus, antheris mu-
 ticis mediocribus, corollis campanulatis patentibus,
 calyce colorato longioribus, foliis ternis patulis. *Lau-*
rurus Culilaban, foliis triplinerviis oppositis, quae
 est *Cortex caryophylloides* RUMPH. amb. 2. t. 14.
 cuius, cum singulare sit, dari in *Lauri* genere fo-
 lia opposita, disquisitionem Ill. Auctor commen-
 dat. *Fumaria lutea*, siliquis teretibus, caulibus dif- p. 258.
 fusis:

- fufis: angulis obtufis*, quae fimillima *Capnoidi*, huiusque fynonyma *BAVHINI*, *DALECAMPII*, et *PLVKENETI* in speciebus excludantur, et ad *lu-*
- p. 263. *team* referantur. *Aspalathi* decem nouae Capen-
- p. 268. ses species conftituuntur. *Lipariae* genus duae certae conftituunt species, *Sphaerica*, *floribus capitatis*, *foliis lanceolatis*, *neruofis*, *glabris*, quae ftamine decimo feperato characterem generis dedit; et *graminifolia*, *floribus capitatis*, *foliis alternis linearibus*, *acutis*, *feffilibus*, *calycibus villofis*; vtraeque Capenfes. Quaeritque Nofter, an ad hoc genus, ftamine decimo feperato, fepectent 1. *Borbonia umbellata*. 2. *Spartium Capenfe*. 3. *Borbonia tomentofa*; 4. et alia, priori affinis, *fericea* dicta
- p. 297. *Croton Benzoe*, *foliis linearibus*, *subrepandis*, *nudis*: *venis rubris*: vnde *Benzoe* officinarum, neque a *Lauro Benzoe*, vti vult *COMMELINVS*. Fructificationem quidem non vidit Nofter, fed ex ftatura, lactefcentia, ramis, *Cascarilla*, iudicat *Crotonis* speciem. Mufcos ex *HVDSONIS* *Flora Anglica* appofuit. Addit *Ginkgo bilobam*, cuius arborem viuam dedit *GORDONIVS*: fructificatio haftenus praeter, quae habet *KAEMPFERVS* *amoen.* 811 t. 813. nondum innotuit.

III.

Systema mineralogicum, quo corpora mineralia in classes, ordines, genera et species, suis cum varietatibus diuisa, describuntur, atque obseruationibus, experimentis et figuris aeneis illustrantur a IOHANNES GOTTSCHALCK WALLERIO, equite ordin. Reg. Wafaei, chemiae, metallurg. et pharmaceut. profess. Reg. ord. et emer. Vps. academ. imper. nat. curios. nec non R. R. academ. Stockh. et Vpsal. membr. Tomus I. In quo *Terrae* et *Lapides* describuntur; cum indice quadruplici. Holmiae. Impensis direct. Laurentii Saluui 1772. 8. Alph. 1. plagg. 6 $\frac{1}{2}$. tabb. aen. 1.

Et si insignis in rebus mineralogicis Ill. Auctoris doctrina, atque praeclarum in disquirendis corporibus studium, singularisque felicitas iudicii, adeo iam omnibus placuit, ut Eum mineralogorum principem facile quisque agnosceret; Ipse tamen, edito suo *regno minerali* *) non otiosus fuit spectator, sed, quantum potuit, corpora mineralia non collegit solum diligentissime, verum acquisita etiam rigoroso subiecit examini, atque instituit plurima circa eadem experimenta, aliorumque praestantissimorum Auctorum scripta et obseruata cum suis studiose comparauit. Ex quibus cum suis, tum alienis experimentis et obseruationibus, enatum systema mineralogicum iam Lectoribus offeramus, quod plurimis certe numeris absolutum,

Ee 3 obser-

*) Prodiit illud lingua Suecana sub inscriptione *Mineral Riket indelt och beskriuit, af IOH. GOTTSCH. WALLERIVS. Stockh. 1747. 8.*

obſervationibusque diues, non ficcus mineralium index eſt habendum. Scripſit illud Latino ſermone, additis Suecicis, Gallicis, Germanicisque nominibus; inter quae tamen poſteriorum nonnulla, vix vbiuis recepta, Germanisque incognita, reperimus. Retinuit methodum, in Regno minerali receptam, nouisque multis ordinibus, generibus, ſpeciebus, varietatibusque receptis. Characteres et ab habitu in igne, et ab indole in acidis mineralibus, et a ſignis extrinſecis deſumit *). Nomina plerumque, prius data, retinuit, diligentiffimeque, quod prae omnibus laudem meretur, in extrican- dis aliorum nominibus, praefertim Ill. LIN- NAEI et CRONSTAEDEII fuit occupatus: a quorum ſi opinione reſceſſerit, modeſtia laudabili rationes ſuas addit: figuras lapidum, ſalium, et ex petrificatis figuratiſque eorum corporum, quorum icones nondum vidit expreſſas, appoſuit, aliorumque icones ſuis locis indicauit. Breuitatis ſtudioſi nos diuiſionem Ill. Auctoris, generum nomina et characteres ſpecificos, ſpecies nouas, vel quas ad alia genera reduxit, recenſeamus, ſeligamusque ex obſervationibus notatu digniores.

p. I. Mineralia creſcere ſine vita, ſine ſucco in vaſis circulante; atque naſci quatuor modis exiſti- mat Noſter, *concretionem*, ſi particulae terreſtres glutine compinguntur, *coagulationem*, ſi ſolutae particulae conſolidatione ſimultanea condenſantur, *crystallicationem*, ac *petrificationem*. Diuidit poſtea omnia mineralia, quoad originem et figuram in *naturalia*, et *peregrina*; ex indole vero priora in *Terras*, *Lapides*, ſalia, ſulphura et metalla, quae vno *Minerae* nomine comprehendit; peregrina autem

*) cf. EIVSD. lucubrationes academicae. Spec. I. comm. noſtr. Vol. XVI. p. 225.

autem dicit *Concreta*: quatuor hinc classes constitutae.

Terras minerales in quatuor iterum partitur ordines, in *macras*, *pingues*, *minerales* ac *duras*. Ad *macras*, quas etiam calcareas dici posse concedit, haec refert genera: 1. *Humus*: constat particulis scabris, inaequalibus, minus duris, cum acidis efferuescit, inflammabili praedita est, igne fusorio in vitrum abit, ac vegetabilis vel animalis corporis vestigia exhibet. 2. *Creta*: farinaceis, sic p. 13. cis, inquinantibus constat particulis, cum acidis feruet, in igne calcem praebet, per se non fusibilis, aquam sorbens. 3. *Terra gypsea*: cuius p. 34. vnā tantum speciem, *farina fossilis* dictam affert, dicitur mollis, farinacea, particulis nitidis praedita, cum acidis non efferuescere; solui tamen ad partem: in igne vsta friabilis, facile, sale admixto, finditur. 4. *Terra Manganensis*, vel *magne-* p. 36. *siae*: est attactu arida, sicca; non efferuescit cum acidis, soluitur tamen ab iis; cum aqua mixta pulverulenta manet, funditur in scoriam nigram, addito borace in vitrum rubrum vel violaceum.

Secundum ordinem constituunt *Terrae tenaces* p. 38. vel *pingues*, in eo conuenientes, quod constent particulis subtilissimis, compactis et tenacibus, ac glabrae sint, politae niteant, aquas resorbeant, retineant, et ductiles fiant, in igne indurentur, vel fundantur, in scorias s. vitrum. Earum genera sunt 5. *Argilla*: quae acidis mineralibus non mouetur; soluitur tamen ab acido vitriolico ad partem. 6. *Marga*: est terra composita ab argilla et calcarea terra, plus minus lubrica, in aquam proiecta, bullulas excitat, deinde finditur dissoluiturque, in aëre fatiscit, rudis cum acidis efferuescit, igne induratur, fortiori finditur. p. 68.

- p. 79. *Terrae minerales*, vel *ochrae* tertio ordine complectuntur, quas vel mixtas, vel metallicas praecipitatas assumit. Ceterum eas hic breuiter tantum indicat, sub classe tertia *Minerarum* vberius descripturus.
- p. 84. Quartus ordo sistit *Terras duras* medias inter terreas lapideasque, quae vel plane non, vel firmissime cohaerent, asperae sunt, aquam parum absorbent, et cum calce mixtae indurantur. Monet Noster, hunc ordinem, cum ex facie externa, tum ob duritiem diuidi potuisse; sed cum a recepta diuisione nollet recedere, genera ita distinxit, vt vel vno, vel binis possent comprehendi ordinibus. Sunt vero ea: 7. *Glarea*: facie terrestris, arenaceis, terreis, et argillaceis particulis mixta, aqua tarde emollitur; posteaque in glebas mutatur: aere indurescit, admixta calce in caementum durum concreuit. 8. *Tripela*: est terra macra, sicca, subtilioribus durisque particulis constans, aspera, sapore cretaceo, aquam fugens, quae ab acidis mineralibus non mouetur; in igne vero indurescit, colore mutatur, fortissimo igne
- p. 95. crusta vitrea obducitur. 9. *Caementum*: ita nominat terram, particulis puluerulentis, durisque compositam, quae aquas attrahat, et calce consolidatur, acidis non mouetur, fusorio igne in vitrum opalinum funditur, et in locis, montibus igniuomis vicinis, reperitur. 10. *Arena*: quae caret cohaesione, aspera est, dura, ac sicca, aqua neque emollitur, nec soluitur; grauior tamen redditur: cum calce mixta, aqua accedente indurescit.
- p. 115. Lapidem Noster in quinque dispescit ordines, *calcareos*, *vitrescentes*, *fusibiles*, *apyros* ac *saxa*.
- p. 117. *Calcarei*, sunt lapides minus duri, ab acidis mineralibus soluendi, qui in igne per se non funduntur,

tur, sed in porosam consistentiam, vel puluerem
 abeunt, vel in frustula diffiliunt; cum borace vero,
 vel, admixta argilla, omnes funduntur. Huc se-
 quentia refert genera. 11. *Calcareum*: qui constet p. 118.
 particulis incerta figura, facie terrestri, cum sale
 ammoniaco praebeat calcinatus, sub tritura, spiri-
 tum volatilem vrinofum: diuiditurque iterum
 in duo genera inferiora, *Calcareum rudem*, qui
 polituram non admittat, et *Marmor*, colore emi-
 nentiore praeditum, politura splendens. 12. *Spa-* p. 136.
tum: cuius differentia a calcareo consistit in par-
 ticulis cubicis, vel rhomboidalibus, facie nitida,
 structura lamellari, difficiliore calcinatione, et gra-
 vitate specifica maiori. 13. *Gypsum*: lapis figu- p. 153.
 ra vel rhomboidali et globosa mixtis, vel rhomboi-
 dali lamellari, aut fibrosa, qui in frustula abeat in-
 determinatae figurae, vel lamellas, vel fibras; du-
 ritie inter lapides fere minima gaudeat, aere facil-
 lime destruat, atque sit solubilis; igne leniori
 vsum, aqua admixta, odorem ingratum spargat,
 igne fusorio in vitrum flauo viride mutetur, ac
 cum acidis mineralibus non efferuescat. 14. *Fluo-* p. 171.
rem mineralem: qui faciem offerat lapidum vitre-
 scibilem, fractura abeat in figuram incertam, cal-
 careis gypsoque durior sit; non tamen ad chaly-
 bem scintillet; leniori igne phosphorescat, cal-
 cinatorio decrepitet, fusorio fundatur; difficulter
 quidem, in vitrum gypsofum; non moueatur ab
 acidis mineralibus, sub coctura soluat ab iis, at-
 que alcalino sale praecipitetur terra soluta alba, ac
 grauitate gaudeat magna.

Lapides *vitrescentes*, secundum ordinem con- p. 184.
 stituentes, sunt vitrea facie, durissimi, quorum
 puluis, cum aqua mixtus, posteaque siccatus in
 massam coit fere lapideam; cum acidis mineralibus
 non efferuescunt, non funduntur, nisi admixtis

- p. 186. aut salibus alcalinis fixis, aut borace. Genera eorum sunt haec: 15. *Cos*: particulis constat glareosis, vel arenosis, vel vtrisque (ideoque, vtnobis videtur, esset ad lapides mixtos, vel saxa referenda,) plerumque fracta reperitur, duritiae est diversa praedita, recenter fracta mollior, aere indurescens: in igne calcinatorio in arenam abit, in fusorio interdum funditur, cum acidis non mouetur.
- p. 204. 16. *Spatum scintillans*: est compositum particulis cubicis, vel rhomboidalibus, duritiae ad chalybem scintillante praeditum; maiori quam *Fluor mineralis*, minori, quam *Quarzum*; cito phosphorescit, in aere non mutatur, in igne fit fragilius, in fusorio cito in massam compingitur, facile cum salibus alcalinis fixis, calce, et argilla in vitrum funditur, non mouetur acidis mineralibus. *)
- p. 209. 17. *Quarzum*: quod fractum apparet nitidum, ac si granulis constet colliquatis, interdum suscipit figuram sexangularem cum hexaedro apice: diffilit in frustula incertae figurae, acutangula: duritiae eximia, limae tamen duriori cedit, polituramque admittit: in aere est immutabile, vt et in igne calcinatorio non fit leuius, fragilius vero et colore mutatum: in fusorio cum calce vel fluore minerali funditur, acidis immutabile. Diuiditur iterum et in *Quarzum rude*, et *pellucidum crystallisatum*, vel *crystallum montanam*.
- p. 230. 18. *Gemmae*: Lapidés facie splendente, particulis figurae determinatae, structura intrinseca lamellares, duritiae omnes reliquos superant, atque attritu, non igne, fiunt electrici; calcinatorio igne non mutandi, fusorio, non, nisi borace vel salibus alca-

*) Primo nunc hoc genus constituit, quod in *Mineralogia* ad *Spatum* retulit.

alcalinis additis, funduntur. *) 19. *Granati*: con- p. 249.
stant particulis inuisibilibus, facie vitrea nitent, fi-
gura saepius determinata; structura intrinseca vel
Quarzo similes, vel lamellati; duritie ad chaly-
bem scintillant, lima rasibiles; calcinatione dilu-
tiores fiunt, et pondere minuuntur; fortiori vero
igne funduntur, cum acidis mineralibus non mo-
ventur; grauitate specifica gemmis maiori praedi-
ti, passim in venis montium reperiuntur. 20. *Sili-* p. 257.
ces, *Petrosilices*, *Achati*: coniungit hos tres lapi-
des vno genere, cum conueniant particulis in-
uisibilibus, superficie laeui, structura intrinseca
sint maxime solidi, fractura abeant in frustula con-
vexa; duritie eadem cum *Crystallo montana* sint
praediti, phosphorescant, calcinatione albescant et
fundantur; non, nisi additis salibus, fundantur
Silices, opacos, semipellucidos, eos hic solum in-
telligit, qui in solitariis glebulis sint nati. *Pe-*
trosilices textura rudiores, molliores, non politu-
ram admittunt. *Achati* semipellucidi, duri, splen-
dent, suscipiuntque polituram. **) 21. *Iaspis*: dif- p. 296.
fert a priori genere facie terrestri, fractura inor-
dinata, duritie inter *Petrosilicem* et *Achatem* me-
dia; postea, quod non phosphorescat, aere mute-
tur, calcinatione non diffringatur, nec colorem
amittat, ac, salibus additis, fundatur: ab acidis mi-
neralibus, non moueatur, cum *Quarzo* aequali
gaudeat grauitate.

Ordine tertio, quem primum hic constituit, p. 307.
Lapides fusibiles recensentur, qui, cum textura sint
molli-

*) In *Mineralogia* genus *Crystalli* constitutum est, quod
comprehendit *Quarzum pellucidum* et *Gemmas*, ad
quas et *Grānati* fuerunt relati.

**) Hoc genus in priori editione erat diuisum, et *Pe-*
trosilices ad *Iaspidem* relati.

- molliori, lima radi possunt, faciliusque in puluerem conteri, cum acidis mineralibus non efferuescunt; soluuntur vero ab iis; in igne non, nisi fusione, mutantur. Ex his proprietatibus Noster huc re-
- P. 309. fert lapides sequentes. 22. *Zeoliticos et Basalticos*: qui textura *Petrofilici* non sunt dissimiles, in fragmenta indeterminata diffiliunt; interdum vero columnarem truncatam lateribus irregularibus suscipiunt: duritie, inter calcareos et vitrescentes media, ad chalybem non scintillant: calcinatione finduntur expandunturque. *Zeolitem* vitrea facie, facili acidis solutione, in puncto fusionis phosphorescentem, particulis metallicis non immixtum, vagum, distinguit a *Basalte*,
- P. 317. qui colore viridi, aut nigro, ferro semper participat, in venis montium reperitur, difficilius funditur, nec phosphorescit, et ab aqua forti ad
- P. 326. partem tantum soluitur. 23. *Manganenses vel Manganesiam*: differunt hi lapides facie, metallicis simili, striis nitentibus, inquinantibus compositi, digitis frangi possunt; interdum radiatam, rhomboidalem, vel cubicam assumunt figuram, et calcinatione pondere minuuntur. 24. *Fisfiles vel Schistos*: structura sunt lamellari, fractae transversim lamellae indeterminatam accipiunt figuram, duritie diuersa, in aere vel citius, vel tardius destruuntur: calcinatione decrepitant, diffiliuntque in frustula
- P. 351. squamosa, odorem varium spargentes. 25. *Margaceos vel Margodes*: facie argillacea, aut calcarea, molles, in aere facile destruuntur, calcinatione indurescunt, cum acidis mineralibus efferuescunt.
- P. 355. Sunt igitur margacea terra indurata. 26. *Corneos*: hi constant particulis minimis, facie terrestri, structura solida, fractura plerumque abeunt in fragmenta indeterminata, chalybe rasibiles, rimam a rasura, suscipiunt cineream, calcinatione indu-

indurantur, in venis reperiuntur, vel proprios constituunt montes.

Ordo quartus *Lapides apyros* recenset. Sunt p. 365.

molles, et lubrici, cum acidis mineralibus non effervescent, plerumque, non, nisi additis salibus, vel aliis fusionem iuvantibus, funduntur. 27. *Lapides micacei*: compositi lamellis flexilibus, pellucidis, nitentibus, in aere colore mutantur, sub calcinatione fragiles fiunt, et colorem album aut flauum induunt, fortiori fusorio igne soli funduntur. Hos in *Micam*, et *Talcum* diuidit. 28.

L. steatitici: sunt praediti particulis minimis argillaceis, consistentia solidi, in aere indurescent, aquam attrahunt, ea tamen non emolliuntur, calcinatione indurantur, per se non funduntur. 29.

Asbestus et *Amiantus*: qui sunt structura vel fibrosa, vel lamellari, calcinatione albescunt, sub speculo caustico funduntur; reliqua signa, quibusdam speciebus propria, ad earum definitionem pertinent: ceterum hoc genus prius distinxerat. p. 379.

Ultimo s. quinto ordine *Saxa*, lapides ex prioribus mixti considerantur; quos, ad minores varietates non attendens, Noster in duo diuidit genera, in 30. *Saxa mixta*: quae a diuersis lapidum speciebus ita sunt compositi, quasi in statu liquido commixti essent, et postea solidi facti. Haec in quinque inferiora diuidit genera a) *Granitas*: saxa dura, granulata, solida, ad chalybem scintillantia, non fissilia, vix in stratis reperiunda. p. 404.

b) *Saxa fornacum et molaria*, in eo tantum a prioribus diuersa, quod sint fissilia atque in stratis, et venis recumbant. c) *Porphyrea*, non fissilia, nec granulata. d) *Cornea* molliora, fissilia, facie terrea, metallifera. e) *Venosa et glandulosa*. 31. et *Saxa aggregata* vel *petrosa*: quae ab aliorum lapidum, aut saxorum frustulis, mediante alia materia, p. 405.

ria,

ria, inter se, vel cum arena, vel aliis lapidibus concreuerunt.

Omniū generum, ab Ill. Auctore constitutorum, maluimus characteres tradere, quam hinc inde quaedam delibare; nunc vero in specierum, recensione paucis eas excerpamus, in quibus nunc primo vel a priori in regno mineralogico denominatione, vel a LINNAEO aut CRONSTÆDTIO recedit. Primo eas indicemus, quas prius, vt species, nunc tanquam varietates ad alias refert. Ita

<p>Creta <i>Bathensis</i> et <i>Guhr</i></p>	} vt varietates pertinent ad C.	
		<i>calcem natiuam.</i>
<p>Creta <i>Cimolia purpurescens</i> et <i>viridis</i></p>	} constituunt Cretam	
		<i>coloratam.</i>
<p>Gypsum <i>Phosphorus Bononiensis</i></p>	} est varietas	
		<i>Gypsi spatosi.</i>

<p>Cryſtallus <i>Pſeudo Rubinus</i> <i>P. Saphirus</i> <i>P. Topacius</i> <i>P. Smaragdus</i> <i>obscura</i> <i>rubro fusca</i> <i>fusca</i></p>	} constituunt Cry-	
		<i>ſtallum colo-</i>
		<i>ratam.</i>

<p><i>Amethyſtus</i> <i>Hyacinthus</i> <i>Beryllus</i> <i>Iaspis viridis</i></p>	} est varietas	
		<i>Saphiri.</i>
	—	<i>Topazii.</i>
	—	<i>Smaragdi.</i>
	—	<i>Iaspidis uni-</i>
		<i>coloris.</i>
<p>Amiantus <i>Caro montana</i></p>	} —	<i>Amianti alutae</i>
		<i>montanae.</i>

Ex varietatibus contra videmus quasdam species constitutas, vt *Glarea fusoria*, quae fuerat varietas *sterilis*, definitur *particulis subtilissimis, durior, aequabilis*; *Achates sardonix*, prius varietas *Ony-*

Dnychis, dicitur *semipellucida*, *nebulosa*, *stratis*, *ve-*
is vel *maculis* donata *rubentibus* aut *nigrescentibus*.
 Sic quoque *Achates Pseudopalus* ex varietate *Opa-*
i efficitur, plus minus *opaca*, *colores*, vel *lucem di-*
versimode *reflektens*; *Zinci pseudogalenae* varietate
 2. et 3. constituunt *Corneum spatiosum*, *facie*
triata; vt alias omittamus.

Praeterea multas ad alia genera reduxit, sic
 fuit et nunc est

Marga <i>Porcellana</i>	—	Argilla <i>Porcellana</i> .	p. 53.
Glarea <i>Argillosa</i>	—	Argilla <i>glareosa</i> .	p. 56.
Glarea <i>Tripela</i>	—	<i>Tripela solida</i> .	p. 101.
Spatum <i>solidum</i>	—	Fluor mineralis <i>solidus</i> .	p. 171.
Spatum <i>durum</i>	—	Spatum <i>scintillans py-</i> <i>rimachum</i> .	p. 205.
Quarzum <i>granaticum</i>	—	Granatus <i>rudis</i> .	p. 250.
CrySTALLUS <i>granatus</i>	—	Granatus <i>Gemma gra-</i> <i>natica</i> .	p. 253.
Quarzum <i>molare</i>	—	Petrofalex <i>molaris</i> .	p. 270.
Gypsum <i>Lapis</i> <i>Nephriticus</i>	—	Iaspis <i>L. Nephriticus</i> *).	p. 302.
Iaspis <i>Lapis Lazuli</i>	—	Zeolithes <i>Lapis Lazuli</i> .	p. 312.
Corneus <i>crystallifatus</i>	—	Basaltes <i>crystallifatus</i> .	p. 319.
Ferrum <i>Magnesia</i>	—	Magnesia <i>fuliginosa</i> .	p. 328.
Ferrum <i>Spuma Lupi</i>	—	Magnesia <i>Spuma Lupi</i> .	p. 330.
Amiantus <i>Linum</i> <i>montanum</i>	—	Asbestus <i>Amiantus</i> .	p. 393.
Iaspis <i>Porphyr</i>	—	Saxum <i>Porphyr</i> .	p. 414.

Nouae species, quae in priori editione non
 reperiuntur, hae sunt notabiliores. *Argilla fissilis*,
vitrescens, colore differens ab *Argilla vulgari* solis
 fissuris

*) Monet Noster, hunc lapidem probe esse discernen-
 dum a spurio, *Lapide Nephritico Toeplizensi*, qui
 ad Steatiticos lapides pertineat, et a multis minera-
 logis pro vero fit habitus: differt enim hic a vero,
 grauitate et duritie minori.

- P. 45. fissuris differens; et *Argilla granularis*, etiam *vitrescens*, colore griseo flavescente, inspersis granulis albo quarzosis praedita, sub coctione aqua tandem emollitur, dissoluitur, suamque prodit naturam, in Peru inuenienda: cuius forma granularis, vtrum gyratorio aquarum motu naturaliter; an vero arte producat, ignorari dicit Ill. Auctor: illud constare, argillam a Peruvianis lauari,
- P. 57. vt aurum obtineatur. *Argilla mineralis, vitrescens, metallicis particulis mixta*, quae est *Argilla ferrea CRONSTAEDTII*; huc etiam refertur *Terra miraculosa Saxoniae*. Ad *Glaream* refertur LINNAEI *Humus Schistosa*.
- P. 227. *Calcareus figuratus, vel filamentosus, a Gypso striato* distinguendus; vel *fibrosus densus*; vel *globularis*, cuius figurae causa Nostrum latet. Omnes hae
- P. 134. varietates nitore spataceo carent. Ad *Marmora* etiam refert *Lapides Megaricos* Auctorum, quos dicit *Marmor testaceum, petrefactis testaceis compositum*: quod sola soliditate a *Calcareo testaceo* differt.
- P. 156. *Gypsum aequabile, particulis minimis, indistinctis, facie terrea*, quod LINNAEO est *Gypsum argillosum*. Nominat Ill. Auctor *Marmor metallicum CRONSTAEDTII*, vel *Spatum graue* aliorum, *Gypsum*
- P. 161. *spatosum*, irregulare, grauissimum: illudque nihil
- P. 190. metallici continere asserit; Inter *Cotis* species est etiam *glareosa, particulis impalpabilibus, mollis*, cuius varietas *corrofa* notanda videtur, quae maculis vel flauis, vel atrofuscis praedita est, quas ab aliqua materia liquida, olim in ipsa glaream inclusa, postea ad partem destructa, pendere Noster existimat. Ad *Silices* refert *Aegyptiacum, variegatum venis concentricis, nitentem, durum*, quem CRONSTAEDTIUS *Achatem* dixerat: et *striatum*, colore albescente; intrinseca structura *Gypso striato*
omnino

omnino similem, sed duriozem, quem alii ad petrificata referunt.

Monuimus iam, fusibiles lapides ab Ill. Auctore hic primo esse assumptos: nunc tantum addere liceat, plures in hoc ordine reperiri, quos in Suecia frequentiores reperiundos, adeoque multis incognitos esse Noster ait; nos tamen, cum plures a LINNAEO et CRONSTAEDTIO indicati sint, repetitioni nominum non immorabimur. Ad *Steatitem* refert *argillam lapideam*, quam quidem p. 380. non esse, nisi argillam in lapideam naturam mutatam, ipse Noster dicit; hanc tamen ob causam hic esse considerandam.

Accedimus denique ad obseruationes, cum chemicas, tum physicas, copiosissimas, lectuque dignissimas huic vtilissimo libro vbique insperfas: ex quibus paucas tantum referamus. *Humus Atramentum scissile*, a plane destructo fissili p. 19. lapide bituminoso orta videtur. *Turfae* pingue, p. 23. praeter vegetabile oleosum, aut aliunde venit, aut ab aquis stagnantibus putrescentibusque, accedente salino, est productum. *Creta tophacea* a lapide p. 26. calcareo probabiliter orta est. Generatim terrae p. 32. calcareae spiritu nitri fortius efferuescunt, meliusque soluuntur, quam oleo vitrioli: cum acidis vegetabilibus crystallifantur in figuram ramosam, vegetantem: eademque primogeniae et marinae Nostro, cum HENKELIO videntur. *Argilla* p. 48. *Smectis* multum conuenit cum *crustacea*, vtraeque cum marga; differunt tamen duritie maiori, et, quod, aqua solutae, non in pastam vel lamellas, sed puluerem dehiscant. Praestantia huius terrae optime ex disquisitione eius naturae definitur, quae in subtilitate, siccitate, fragilitate, ac puritate particularum ponenda: in vsu igitur ad haec respi-

Tom. XIX. P. III. Ff cien-

- p. 50. ciendum. *Boli*, quae vulgo dicuntur, non eae sunt, cum aliae ad *cretas*, aliae ad *Argillas apyras*, aliae ad *minerales* pertineant: ad *Bolos* enim requiritur argilla subtilissima, aquam absorbens, nitens, in ore liquefcens, aqua in partes minores diffoluenda, minus tenax, sub exficcatione non
- p. 60. findenda, peregrinaque materia carens. *Argillae mineralis* varietas *umbra* differt ab *Humo umbra*, principiis constitutivis, gravitate, indole in igne,
- p. 62. et odore asphaltico. In genere de *Argilla* notat: omnem igne calcinatorio fieri phosphorescentem: inflammabile, etsi ei infit, non tamen inde posse separari, multoque minus glutinosae materiei praesentiam ostendi; sed tenacitatem pendere ab aquae et particularum argillacearum mutua attra-
- p. 66. ctione: inde quoque earundem esse deriuandam indurabilitatem: esse eam partim sedimentum aquosum, partim vt terram primogeniam secundam considerandam.
- p. 77. *Margam* vegetationem promouere asserit, vel sua fatescentia in aere, cum tenacem agrum subtiliorem reddant, praesertim *arenacea* et *cretacea*; vel tenacitate, combinando terram arenaceam et glareosam, vt *argillacea*; vel alcalina indole, in agro, acidis abundante, maxime *cretacea*; vel, si humidum attrahant, retineantque, quorsum referendae *argillacea* indurata, ac *tophacea*; vel cum pingue soluant, illudque cum aqua reddant miscibile. Postea concedit, aliquas margae species ortas esse a destructis conchyliis; alias vero iudicat natas a calcareo, lapide destructo: hinc margarum terra non est primogenia; eas tamen olim fluidas fuisse vero non est dissimile.
- p. 88. *Glareae* disquisitio chemica additur, et duplex de eius origine sententia probabilis censetur: vel enim est puluis, a destructis lapidibus, aut arena
rema-

remanens , vel, quod Nostro placet, orta est ex
Argillis soluta et granulata induratis. Ex experimen- p. 93.
 tis colligit, *Tripelam* constare terra insolubili, vitri-
 ficabili, et martiali: ortamque putat e glarea, per
 aquam lota, et in massa indurata. *Caementum* et p. 98.
terram puteolanam et Tarras *) habentur a Nostro,
 glarea, igne exusta, ac calcinata, a sulphure et
 acidis penetrata, et sic in martialem indolem mu-
 tata: earumque vsus in murorum exstructione,
 aquarumque coarctatione cernitur. Ex diuersis de p. 105.
 origine arenae hypothesibus Ill. Auctor eam eligit,
 qua ea in initio creata dicitur; hodie tamen quoque
 generari a gelatinosa materie, in aquis generata,
 successiue in granula diuisa, tandemque indurata.

Marmorum durities est diuersa, colores ipsi p. 134.
 lapidi sunt immixti, atque a bituminosis particulis,
 vaporibus sulphureis, salinis ac mineralibus maxi-
 me pendent. Causa, quod *Crystallus Islandica* p. 140.
 obiecta duplicet, in eo ponitur, quod ipse lapis
 subtilissima et insensibili fissura sit diuisus; ita ta-
 men, vt in vna massa adhuc cohaereat: hinc du-
 plex refractione per duplicem superficiem oriatur
 necesse est. *Spati lapidis suilli* odor foetidus pen-
 det a bituminosa materie, cum volatili sale com-
 binata. Leuitatem, quam calx sub calcinatione p. 147.
 accipit, non aquae, neque aeris soli secessui tri-
 buit; sed, praecipuam causam latere affirmat in
 materie maxime volatili, leuissima, inflammabi-
 li: ideoque videmus, Ill. Auctorem fere cum M E I E-
 R O **) sentire: cum praeterea salinum acidum sub
 crystallisatione, ex coniunctis vaporibus aquosis
 cum inflammabili materie oriri dicat. Originem

Ff 2

mon-

*) cf. tractatio Cl. QVIST in act. Stockholm. an. 1770.
 p. 49. comm. nostr. supra. p. 392.

**) vid. comm. nostr. Vol. XII. p. 468.

montium calcareorum, deducit a terra calcarea: *Spatum*que ab eadem terra, aquis soluta, cui quidpiam acidi vitriolici accedat, ortum assumit.

- p. 154. *Gypsum Alabastrum*, cum et interdum cum acidis efferuescat, difficile a marmore distinguitur, nisi mollitie maiori, particularum minimarum nitore, grauitateque minore: *Gypsum aequabile* et *arenarium*, frequentissime ad praeparationem gypsi adhibita, eo facilius calcinantur, quo subtilioribus constant particulis. *Gypsi spatosi* varietas, *lapis Bononiensis* dicta, phosphorescit *): *Gypsum Lapis hepaticus* a *Spato lapide suilli* in eo differt, quod cum acidis non efferuescat; compositum Nostro videtur e terra calcarea cum sulphurea et bituminosa inter se mixtis.

- p. 179. *Fluoremmineralem* compositum esse e terra calcarea, atque acido sulphureo, ac constituere *naturale hepar calcis*, Ill. Auctor coniicit: putatque omnem lapidum phosphorescentiam esse triplicem, aliam, quae pendeat solum a lumine mutuato et retento, vt in gemmis; aliam a propria materia, in motum excitata et lucente, quae sit sulphurea subtilissima aut acida materies; aliam a producto sulphureo, quod oriatur a materia adiecta inflammabili, cum acido, prius praesente, combinata. Quicquid sit, vbicunque adsit phosphorescentia, ibi adesse materiam electricam s. acidum, quod Nostro idem fere cum materie phlogistica esse supra diximus. Quam sententiam confirmatam vidit experimentis Cl. SCHE'ELE **).

- p. 189. Maculae in *Cote glareosa corrosa*, aliisque arenaceis lapidibus, deriuantur a vapore minerali, lapidem

*) vid. de phosphorescentia Gypsi spatosi Cl. MARGGRAFF in *Mém. de Berl.* 1750. it. comm. nostr. Vol. II. p. 433.

***) vid. *Acta Holm.* an. 1771.

lapidem penetrante; foueae, a materia liquida, olim in glarea inclusa, postea ad partem destructa.

Cos Quadrum, etsi cum acidis efferuescit, non tamen pertinet ad calcareum lapidem *): cum illud pendeat a calcareo vel margaceo glutine, glaream combinante. *Cotis* species duplici modo p. 201. concretas esse probabile videtur, vel mediante aqua solum, vel glutinosa materie terrestri. Arenarios montes vel primaeuos, vel in diluuiio ortos, vel temporarios habendos, destruique vel a humido, vel a sale marino affirmat.

Spatum scintillans accedit ad naturam *Fluoris* p. 207. *mineralis* et *Quarzi* mixtam: estque inter primaeuos lapides numerandum. *Quarzum pingue* do- p. 212. micilium praebet mineris metallorum, imprimis auri: hinc monticolis bono est omni. Color *Quarzi colorati* varius a metallis, ei immixtis, pen- p. 214. det. *Crystalli montanae* elegantia pendet a perfecta, p. 218. claritate aquea, densitate et duritie, polituram admittente. Hanc vero eapropter rarissime per omnem crystallum extendi affirmat Noster, quod minor vel maior quantitas materiae terrestris in liquido sit soluta, quae, suam ob grauitatem, a liquida et leuiori materie sub crystallifatione separata fuit: quod tamen nobis, non a quantitate terrestris materiei, quae vbique eadem est; sed a perfectiori, vel minus perfecta eiusdem solutione pendere videtur. Rationem coloris in *Crystallo colorata* a parti- p. 223. culis metallicis deriuandam negat, cum, praeter alia argumenta, hic color sit volatilis, possitque probabilius a vapore minerali, vel vegetabili colore oriri. Denique statuit, *Quarzum* et *Crystallum* nata esse, p. 226.

Ff 3

ex

*) Huc retulerunt POTT. in *Lithog.* P. II. p. 64. et Cl. VOGEL in *Pract. Mineralsyst.* p. 10. vid. comm. nostr. decad. II. Suppl. II. p. 307.

ex fluida et viscosa calcarea materie, quae ab aqua marina fit orta.

- p. 233. Dubitat Ill. Auctor de eo, quod *Adamus* ad speculum causticum volatilis fiat: cum differat dissipatio, quam fieri concedit, a volatilitate, quae consistat oportet in particularum minimarum resolutione in fumum, vel vaporem: instituanturque haec experimenta in minoribus tantum frustulis, ubi omnia phaenomena vix possint obseruari. Ita etiam negat, *Adamantem*, massae porcellanae inclusum, in vapores resolui; sed ait potius, in minimas particulas dissipari. *Gemmas* generatim ortas dicit per crystallisationem a materia calcarea, perfecte soluta, fluida: easque colores suos accepisse a solutione quadam minerali tenuissima. Scriptores, qui de gemmis egerunt, Noster recenset, iisque omnibus excellere B. QVIST *) iudicat. Ex experimentis colligit, lapides *Granaticos* esse compositos e terra calcarea soluta, quam alii siliceam vocant, atque ferro **), quibus interdum quidpiam stanni, vel plumbi, immixtum fit.
- p. 255. Laudat hic Noster CAR. ABR. GERHARD dissertationem de *Granatis Silesiae et Bohemiae*. *Achatibus Opali* diuersi colores pendent a reflexione lucis, a metallicis particulis varia orta; quod Noster probat artificiali Opalorum confectione. De *Silice*, *Petrosilice* et *Achate* monet, eos, pro duritie diuersa, sub calcinatione vel in terram absorbentem mutari, vel immutabiles manere, sic quoque vel aere destrui, vel non mutari ***): Fusione, addita maiori salis alcalini quantitate, inde produci vitrum mollius, quod aqua, vel aere humido
- p. 281.
- p. 288.

*) vid. Acta Holm. Vol. XXIX. p. 15. sqq. comm. nostr. Vol. XVII. p. 60.

**) conf. RINMANN in iisdem Actis ann. 1754. §. 2. comm. nostr. Vol. V. p. 406.

***) conf. ABILGAARD Tr. de *Stevens-klint* et Phil. Transact. no. 474. ann. 1744.

mido solvatur in *liquorem silicum*: ortos esse hos lapides a materia fluida, glutinosa, calcarea, acido soluta. *Iaspidum* originem, quam prius a subtilissima arena deriuauerat, nunc a materia bolari seu argillacea, quae materie calcarea soluta sit indurata deducit. p. 305.

Zeolitis lapidis Lazuli coeruleus color non a cupro, sed ab argento, cui quidquam ferri est immixtum, pendet. *Zeolitem Turmalinum*, qui alias non, nisi politus, deprehendebatur, nunc e Brasilia rudem acceptum describit, *figura columnari, radiculata, truncata*, eumque depictum icone sistit. Id peculiare quidam *Turmalinorum* habere dicuntur, vt, si transuersim inspiciantur, sint opaci; si secundum longitudinem, pellucidi: hinc singularem iis esse connexionem, vnde vis electrica *) pendeat, sequi Noster affirmat. Quum ad p. 313.

Basaltem crystallisatum Ill. Auctor omnes *Crystallos Basalticas*, et maximas referat; mirum videri ait, *qua ratione hae ad tantam molem et magnitudinem peruenire potuerint? et qua ratione nuda, supra terram ad tantam eleuari altitudinem?* Id quod ita explicat, magnitudinem pendere a quantitate materiae crystallisandae, et circumstantiis, quae in crystallisationis puncto contigerunt, nec non ab indole materiae crystallisandae; erectas vero eas non esse generatas, sed materiem basalticam in materia molliori, tardioris exsiccationis, fuisse suis locis immixtam, ac, priori crystallisata et indurata, posteriorem molliorem aqua, aut alio modo, ab istis crystallis fuisse auulsam et separatam. Ceterum iis, qui in loco natali has crystallos examinant, inquisitionem in earum generationem

Ff 4

com-

*) cf. AEPINVS in Act. Berol. 1756. comm. nostr. Vol. VII. p. 711. WILKE et BERGMANN in Act. Holm. 1766. comm. nostr. Vol. XV. p. 582. et 1768. comm. nostr. Vol. XVII. p. 58.

- p. 324. commendat. *Zeoliticos Basalticosque Lapidés* compositos esse putat *Terra* quadam *Gypsea* vel simili, *Argillacea Terra* subtilissima mixta, quibus in
- p. 329. *Basalte* insuper martiale accessisset. Ferrum in *Magnesia fuliginosa* esse accidentale, atque vel maiori vel minori copia adesse, vel etiam abesse, salua indole *Magnesiae*. Sententias plurimas, easque diversissimas, Auctorum de *Lapidibus Manganensibus* Noster hic refert; atque existimat, iisdem inesse terram calcaream, principio quodam tingente inflammabili mixtam, unitam, atque in hepaticum statum mutatam. Argillam quandam simul adesse nec sufficienter demonstrari, neque negari posse; fusione tamen faciliore eandem indicari.
- p. 346. *Schistum* dari diuersum credit, alium *argillaceum*, alium a limo, cum argilla mixto ortum, quem igitur inter lapides peregrinos numerandum censet. His terris per accidens immixta reperiuntur; 1. terra martialis, 2. arenacea, 3. oleosum, 4. salinum vel volatile alcalinum, vel acidum sulphuris. Generationis modum ex situ diverso eiusdem explicat, putatque, structuram eiusdem lamellarem pendere partim a successiua penetratione materiae conglutinantis, partim ab ipsa terrae indole; atque schisti strata esse antediluiuiana; situm vero hodiernum, diluuiianum. Plures vulgo assumuntur lapides Lydii; interdum *Iaspidis unicoloris* varietas *niger* adhibetur; sed maior huius durities eundem minus aptum reddit; interdum *Basalte crystallifato nigro*; alii *Schisti* specie vtuntur; *Cornei* vero *Trapezii* varietatem, *nigrum, solidum*, genuinum esse lapidem Lydium, atque priores, si non superare, certe tamen iis equiparandum esse Noster affirmat. *Lapides cornei*, ex mente Ill. Auctoris, sunt compositi terra argillacea, cui calcareae portio et martiale commixta sint.

Micam et *Talcum* a terra glareosa, cui aliquid p. 377. metallici et inflammabilis accesserit, originem trahere, Noster statuit. Curiosum est, quod, si *Steatite Creta Hispanica* literae in vitro vel fenestra p. 383. pingantur, illae quidem linteo deleri possint; redeant tamen in conspectum aere humidiori et aliquantisper frigido: id quod saepe iterari potest: valet etiam de literis, quae a *Steatite* vel *ollari molliori* in vitro pinguntur. In genere monet, *Lapi-* p. 389. *des Steatiticos* argillacea esse profapia, et ab argilla vix, nisi maiori duritie differre; differre tamen, quod 1) inde cum oleo vitrioli non possit parari alumen *); sed magnesiā albam separari, remanente terra filicea **), 2) cum calcareis et gypso lapidibus non fundantur ***), 3) minori salis alcalini fixi quantitate in fluorem redigi possint, quam argillae. Vnde vero haec diuersa effecta pendent, non patet.

Refert Noster modum parandi, ex *Asbesto Amianto* lintea et papyrum incombustibilia ****), atque *Asbestum maturum* eidem vsui seruire posse putat. Duplicem in *Amianto* esse terram albam, alteram cum acidis non efferuescentem, grauiorem; alteram, cum acidis efferuescentem, subtiliorem. Hinc coniicit, ortos esse hos lapides a terra gypsea indurata, atque aliquam huic admixtam esse Argillam.

Inter varietates *Saxi Granitae* est quaedam p. 409. *fusca*, aere destructibilis; cuius destructionis causa

Ff 5 quae-

*) vid. Cl. MARGGRAF *chemisch. Schrift.* p. 209. §. 14.

**) vid. EIVSD. tract. in *Mém. de Berlin* an. 1756. comm. nostr. Vol. VII. p. 698.

***) vid. POTT. in *Lithogeoognosia.* II. 95.

****) vid. MAHVDL in *Mémoire de litterat. de l'acad. des inscript.* T. V. et VI. quae in linguam Germanicam translata legitur tractatio in *Hamburg. Magaz.* T. II. et *Philos. Transactions* 1656. mens. aug. p. 460. *Miscell. N. C. dec. II. an. II. obs.* 62.

quaerenda est, et in leui particularum nexu, et in glutinosa materie, particulas combinante, et praecipue in salino admixto. *) Vix alios lapides digitis impositos, et duriori corpore percussos, tinnitum edere reperit Ill. Auctor, quam *Schistum Ardesiam tegularem, Corneum Trapezium, Saxum cotarium et Saxi Trapezii* varietatem, nigram, in Westrogothia inueniendam. Hunc tinnitum deriuat a

P. 424. nexu particularum induratarum. Nulla vnquam in *Saxis mixtis* corpora peregrina reperta esse; neque a fabulo orta, sed in statu fluiditatis aut mol-

P. 431. liori esse generata iudicat. Denique *Saxa aggregata* in molliori etiam consistentia fuerunt conglutinata, eorumque fractura facta est sub exsiccationis et indurationis statu, ideoque antediluuiana; horum vero conglutinatorum lapidum praesentia in superficie telluris est diluuiana **).

IV.

Tentamina theoriae mathematicae de phaenomenis magneticis, Auctore I. H. VAN SWINDEN, specimen primum, sistens principia generalia; ac nouam punctorum indifferentiae et puncti culminantis theoriam. Lugd. Batav. ap. Petr. van der Eyk et Dan. Vygh cl. MDCCLXXII. 4. pl. 10. praeter dedic. et tabulas aeneas.

Maxima cum diligentia atque studio hic conscriptus liber statim ab initio de diuerso communi-

*) cf. tract. Cl. ABILGAARD in *Act. Stockh.* Vol. XVIII. et Cl. TILAS ibid. comm. nostr. Vol. VII. p. 594.

***) De *Saxis* cf. GÜETTARD in *Mém. de Paris.* cf. comm. nostr. Vol. XI. p. 398. Vol. XV. p. 466. et decad. II. Suppl. II. p. 331.

municandi propagandique vim magneticam modo exponit; ita tamen, vt omnes phyficorum de eo opiniones, ne ipsa mathematica demonstratio nitatur fundamentis infirmis, suis cuiuscunque reddat inuentoribus. Etenim, ait Cl. Auct̄or, quemadmodum res ipsa in omni, quamcumque fingant, hypothesi, eo redeat, vt aliquod fluidum peculiare illas efficiat magnetis proprietates: sic id ipsum fluidum, aut stagnet circa magnetem, aut circumagatur in orbem, necesse esse: quare, si prius, nec vllam quidem vim huic fluido, ferri attrahendi, et magnetem ad axem mundi vertendi, attribui posse; sin autem posterius, ipsum hoc fluidum proprias opus habere vires, quibus moueatur, quae, num ei insitae, an rursus aliunde, aut quamam natura, nos forte in sempiternum latere. Itaque istis stabilibus magnetis proprietatibus sat notis, absque fiendi modi investigatione, assumtis, Ipse causam rationemque, cum intensioris, tum hebetioris vis magneticae, acubus vel parallelepipedis ferreis conciliatae, experimentis, copiose et diligenter institutis, mathematice disquirat, omnemque demonstrationis modum, more celeberrimi ALEMBERTI, *principio decompositionis virium, tum principio aequilibrui, et principio inertiae*, conficit, atque ita magnetis vires metitur.

Iam vero ante, quam ipsam suorum experimentorum rationem reddat, vt res clarior fiat, omnia magnetis phaenomena, quae aut sua sponte existunt, aut quae coguntur nobis offerre, tribus his argumentis complectitur:

1) Quando ferrum magneti applicatur, vel in eius P. I. atmosphaera ponitur, magneticum euadit ea lege, vt in puncto contactus nascatur polus amicus ei, cui applicatur,

plicatur, et in puncto opposito, inimicus: hi tamen poli sunt mutabiles.

2) *Ferrum, quod ita vim magneticam concepit, totum euadit magneticum, in omnibus suis partibus: ita ut, quemadmodum in magnetibus naturalibus, vis sit fortissima in polis, dein continuo decrescat, usque in puncto quodam, centro magnetico dicto, quod partem borealem ab australi separat: hinc vis cuique particulae conciliata est in quadam ratione distantiae a centro magnetico; vis vero semper se secundum longitudinem ferri extendit, et maxima est in puncto, cui magnes applicatus fuit.*

3) *Determinata ferri massa, tantum determinatam vim ab eodem magnete accipere, et tantum determinatam seruare potest, quicumque magnes illam ei communicauerit: ita, ut detur punctum saturationis, ultra quod determinatum ferrum vim seruare nequit: et reciproce determinatus magnes, determinato ferro, tantum determinatam vim conciliare potest: haec tamen saturationem non excedet, ita, ut fieri possit, ut ferrum a validiore magnete tactum, maiorem seruet vim, quam si minus validus in illud ageret: si scilicet ab utroque saturetur.*

p. 13. His igitur propositis, prima huius partis sectione Noster ostendere conatur, cur, si quis magnetem per parallelepipedum quodcunque aptum ad acquirendam vim magneticam, ab vno extremo ad alterum aequabiliter ducat, eius extremum id, a quo incepit fricare, eiusdem poli, qui ad fricandum eligitur, vi impraegnetur; alterum autem extremum, alterius poli. Ait enim, quemadmodum, si quis polo v. c. boreali tangat tantum parallelepipedi extremum alterum, in puncto contactus, polus existat australis; in punctis autem aduersus alterum extremum, eius vis sensim decrescat

crescat, donec in quodam puncto, centrum magneticum appellato, tota deleatur; tum rursus negatiue, vt loqui consueuerunt mathematici, crescens, in altero extremo, contraria vis, siue poli borealis, existat: sic etiam, si idem polus per parallelepipedum ducatur, in singulis eius punctis polum australem existere, atque ita, cum ad alterum extremum peruenerit, in hoc polus australis oriatur, necessario sequi. Igitur, quoties magnes per parallelepipedum ducatur, toties quoque vim magneticam singula frictione, acquisitam, quasi inuerti.

Altera sectione, vt experimentorum suorum p. 17. reddat rationem Cl. Auctor, ferreum parallelepipedum se in partes tot distribuisse aequales ait, quot requiri putaret; tum, id ita aduersus acum magneticam in orbem circum agibilem posuisse, vt parallelepipedum extremum, normaliter, subque angulo recto, ad acus magneticae extremum boreale duceret; in ea tamen ab ipsa acu distantia, qua, antequam vi magnetis impraegnaretur, in acum agere eamque attrahere non posset. Iam attrahi acum per aliquot gradus et declinare a situ suo, se vidisse, quamprimum parallelepipedum extremum id, quod e partibus aduersis caderet, tactu magnetis esset impraegnatum, at, ductus per alias, deinceps iunctas parallelepipedum partes aliquot, celeriterque remotus, acum sensim rediisse, donec in quoddam parallelepipedum punctum, cum magnes peruenisset, acus in eius meridianum esset redacta. Hoc parallelepipedum punctum, *indifferentiae primum* cum Cl. BRUGMANNO appellat. Pergendo autem ducere magnetem versus alterum extremum, acum denuo attrahi, ante quam vero magnes extremum alterum attingeret, rursus redire

redire acum in suum meridianum, idque in puncto indifferentiae secundo euenire; denique frictione ad finem peracta, acum tertia vice iam atrahi.

Verum cum haec puncta indifferentiae non aequidistant ab extremis; sed propius abesset primum a primo extremo, quam alterum ab altero; nec constantem quandam rationem eorum distantiae animaduerneret: hoc experimentum septies et vigesies ita commutauit, ut magnetem aut intensiori vi praeditum, aut laxiori; tum parallelepipedum aut longius, aut breuius, vel etiam aut crassius aut gracilius adhiberet, eiusque duritiei rationem haberet. Singuli experimenti autem euentum in tabulam conscripsit.

Sectione tertia igitur, ex comparatione experimentorum, eas, quae propter diuersam longitudinem parallelepipedi, et magnetis fortiolem aut debiliolem vim, coguntur, leges fert. Ait enim:

P. 36. 1) Quando sunt iidem magnetes, stricturae vero sola longitudine differunt, quo longior est strictura, ad *certum usque terminum*, a vigore magnetis respectu longitudinis stricturae pendentem, eo maior est distantia puncti indifferentiae primi ab extremo, in quo frictio inchoatur, ultra hunc minor fit, aut aequae magnae huius puncti distantia ab extremo, quam in breuioribus stricturis.

P. 43. 2) Quo fortior est magnes adhibitus, eo, ceteris paribus, est distantia puncti indifferentiae primi ab extremo, in quo frictio inchoatur, maior, usque ad certum limitem, a relatione, quae inter stricturam et adhibiti magnetis vigorem datur, pendentem, ultra quem illa distantia etiam maior fieri potest, si debilior adhiberetur magnes.

3) Iisdem

3) Iisdem adhibitis magnetibus, stricturisque p. 45.
eiusdem crassitiei, est distantia puncti culminantis, ab extremo, in quo frictio inchoatur, eo maior, quo longior est strictura, ad certum usque terminum, a relatione, quae inter vigorem magnetis et stricturam datur, pendentem, ultra quem decrescit, ita, ut breuior fiat in longioribus, aut aequae magna, quam in breuioribus stricturis.

4) Quo fortior adhibetur magnes, eo, ceteris p. 46.
paribus, distantia puncti culminantis, ab extremo, in quo frictio inchoatur, maior est, ad certum usque terminum, a relatione, quae inter magnetem et stricturam adhibitam datur, pendentem, ultra quem distantia illa minor fit.

5) Quo longior est strictura, eo maior est distantia puncti indifferentiae secundi ab extremo, in quo frictio inchoatur, eodem adhibito magnete; verum, si parua sit stricturarum differentia, contingere potest, ut illa distantia minor fiat: qui terminus a relatione inter magnetem et stricturam pendet. p. 68.

6) Quo fortior adhibetur magnes, eo, ceteris p. 69.
paribus, maior est distantia puncti indifferentiae secundi ab extremo, in quo frictio inchoatur, usque ad certum terminum, a relatione, quae inter magnetem et stricturam datur, pendentem, ultra quem denuo fit minor.

Sectione quarta, eadem ratione, ea, quae propter crassitiem parallelepipedo diuersam sequuntur, examinat, hasque leges proponit:

1) Si stricturae diuersae crassitiei adhibentur, p. 73.
sed eiusdem longitudinis, positis magnetibus iisdem, est aliquando punctum indifferentiae primum remotius ab extremo, in quo frictio inchoatur
tur

tur, aliquando minus remotum in stricturis crassioribus, quam in tenuioribus: quod a relatione, quae inter stricturam, ac magnetem adhibitum, datur, pendet.

p. 73. 2) Si stricturae aequae longae, sed diuersae crassitiei, ac magnetes constantes adhibentur, est distantia puncti culminantis, ab extremo, a quo frictio inchoatur, aliquando maior, aliquando minor: in crassioribus stricturis, quam in tenuioribus, prout vigor magnetis, respectu ipsius stricturae, differt.

p. 74. 3) In stricturis diuersae crassitiei, sed eiusdem longitudinis, magnetibus positis iisdem, est distantia puncti indifferentiae secundi, ab extremo, in quo frictio inchoatur, aliquando maior, aliquando minor in crassioribus, quam in tenuioribus stricturis: quod a vario magnetis vigore, stricturaeque massa pendet.

p. 76. De duritie vero ferri adhibiti quinta sectione: ita existimat Cl. Auctor: quando stricturae solae duritiae differunt, sunt, ceteris paribus, distantiae amborum punctorum indifferentiae, et puncti culminantis, nunc maiores in mollioribus, quam in durioribus: quod a vigore magnetis pendet.

Sectione sexta denique rationem etiam distantiae punctorum indifferentiae a se ipsis disquirit; sed cum ea tam variabilis sit, nec tam pauca experimenta sufficere, ad rem accurate cognoscendam Noster putet, nullam de hoc legem proponit. Ceterum omnia formulis mathematicis concinne demonstrat, atque ad exprimendas in singulo puncto parallelepipedo vires, numeris trigonometricis, siue sinibus utitur.

V.

D. CARL ABRAHAM GERHARD, Königl. Preuss. Oberberg- und Bauraths, der Kayserl. Acad. der Naturforscher und der Königl. Acad. der Wissenschaften zu Berlin Mitglied, materia medica, oder Lehre von den rohen Arzeneymitteln, 2te verm. Auflage, Berlin 1771. bey Christian Friedrich Himgurg, 8. Seit. 632.

i. e.

CAROLI ABRAHAM GERHARD, materia medica, editio altera aucta et correcta.

Clarissimum CARTHEVSE RV M *) Noster hic secutus est, et ex chemicis principiis explicat vires medicaminum, cum in plerisque ad partes constitutivas proximas solum, in paucis medicamentis ad relationem, quam ad alia habent, respiciat, Breuitati praeterea studuit et minus vtilia remedia omisit. Atque ita duabus partibus complectitur haec materia medica, quarum altera generalis, altera specialis deprehenditur. Omnibus omnino modis remediorum cognoscendorum a Nostro non admissis; nec non ipsa experientia, quae modum agendi accidentalem et indeterminatum quidem, minime tamen virtutes remediorum illustrat, reiecta: arbitratur, ad partes constitutivas, proximas, solubiles potissimum in corpore, dein ad remotas esse respiciendum in exploranda remediorum indole; eorum autem modo agendi seruire varias alias auxiliatrices disciplinas, licet varia et hic enarret impedimenta. Idcirco historiam naturalem, principia, vires vsunque medicaminum expendit.

Muta-

*) comm. nostr. Vol. XV. p. 513.

- P. 13. Mutationibus, quas medicamina in solidis et fluidis corporis humani producunt, secundum Cl. GAVBII pathologiam, et trigam suarum dissertationum de irritabilitate therapiamque pertractatis: diuisionem remediorum Noster communicat, cuius alia atque alia ratio cernitur vel in praecipua medicamentorum actione, vel in modo ea corpori applicandi, vel in generali, aut speciali vsu; denique addit quaedam de amuletis, specificis et sympatheticis: illa in strictiore sensu largitur, haec
- P. 38. vero negat. Tum elementa corporum definit Noster, probat et diuidit cum BECCHERO, in terram et aquam, atque generales et speciales recenset qualitates. Postremo tradit Noster partes corporum constitutiuas proximas, quas in terras salinas, inflammabiles et metallicas distributas persequitur.
- P. 71. Altera nunc parte praemittit diuisionem medicamentorum optimam ex similitudine partium constituentium, ex qua ad generalem vim et actionem primum concludit, dein speciei similis addit vsum. Ita considerat Noster inter terrea, vitrescibilia, alcalina, gipsea et argillacea, et alcalinis potissimum adscribit vsum medicum, additis de eorum vsu cautionibus. Terra natrosa seu muriatica vires prodit antacidas in primis viis, spasmis absentibus et viscido tenaci. Cum vero omnia omnino terrea non, nisi vim antacidam habeant, solummodoque pro maiore minoreue sensibilitate et subtilitate agant; patet, lapides cancerum omnibus esse praefereandos, excepto calcis viuae infuso.
- P. 123. Tum acida, alcalina et media salia, ac inter media boracem pertractat, eorumque historiam naturalem, principia, vires vsumque hic expendit.

dit. Additis quoque interea quibusdam de acido dulcibus, ad dulcia ipsa progreditur Noster. Inter adstringentia reperimus sanguinem draconis. Amaris et amaricantibus radicem taraxaci et dictamnium album adiudicat. Inter amaro adstringentia cortici Peruviano tribuit Noster vires, omnibus huius sectionis medicaminibus competentes, praecipue vero roborantem, febrifugam, antiputridam, pendentes a vi adstringente, eiusque actionem a gummosis et resinosis particulis fixis derivat: nec non viscum quernum et imprimis corticem salicis fragilis plane aequiparat cortici Peruviano. Vuae vrsi inest virtus roborans, antiputrida, diuretica et leniens, dolores solum a calculo, imminuendo sensibilitatem et irritabilitatem renum vi sua adstringente: ideoque eiusdem usum continuatum in calculosis ob noxam dissuadet. Herbae linnaeae vsus cernitur in catarrhalibus, viscidis pectoris, rheumaticis ac arthriticis; sed cautus. Finiunt demum hanc sectionem grana chermes et coccionella.

De acribus in genere, vt radice hellebori albi p. 330. et persicaria acri, arnica, cet. a Nostro praemissis, acria purgantia et vomitoria pertractantur, inter quae et linum catharticum commemoratur. Postea ad vaporosa, vt cicutam, femina papaueris, opium, cet. progreditur: quae sequuntur medicamenta aromatica et balsamica, quorsum refert Noster radicem iridis Florentinae, cet. nec non gummata, vt gummi kikekunemalum, look et galda, quae tres gummi resinae, respectu plantarum, ex quibus obtinentur, et quoad originem suam, plane adhuc ignotae sunt. Prius et vltimum ex America, alterum ex Iaponia ad nos deferuntur, vtrique priori magna vis neruina, roborans et discutiens, et primo antispasmodica et vltimo in-

primis inest aperitiua. Semini fantonici substitui potest semen ruthae, tanaceti. Vanigliae, adscribit virtutem balsami Peruuiani, quocumque conuenit, irritantem si excipias. Camphora gaudet virtute commouente, irritante, anodyna, antispasmodica, discutiente, resolvente, purificante, temperante, antiputrida et diaphoretica.

P. 559. Sequuntur medicamenta oleosa, vnguino-
sa, pinguia, mucilaginosae et gelatinosae, et additis
his gelatinae proportionem ad aquosas et terrestres
partes variam variorum animalium. Inter medi-
camenta metallica in quinto capite pertractat No-
ster mercurium, cuius vim medicam internam a
grauitate specifica; externam vero a leuitate de-
riuat: ideoque, cum in canali fluida specificè gra-
uiora in axi, specificè leuiora ad peripheriam,
magis se moueant, atque cum arteriae carotides,
sanguinem ad caput vehentes, cum axi cordis ferent
in vna linea orientur, necesse est, vt particulae
mercuriales, in eas praecipue intrantes, ad ca-
put delatae, irritationem, ob grauitatem, in
glandulis saliuialibus producant. Decocti mer-
curialis vim anthelminticam tribuit acido vitrioli,
cuius aquae communi, quo quid mercurii solui-
tur, ideoque in turpethum minerale mutatur.
Cinnabari et aethiopi omnes denegat Noster vires
et sulphur inefficax iudicat. Vltimo considerat
Noster aquas, ac primum quidem communem, de-
in aquas minerales foterias, additis nonnullis caute-
lis in earum vsu.

Journal de médecine, chirurgie, pharmacie
etc. par M. A. ROUX, docteur régent
de la faculté de médecine de Paris, cet.
Tom. XXXI, à Paris 1769. chez *Vincent*. 8.
Alph. 1. pll. 13. t. aen. 1. Tom. XXXII.
1770. Alph. 1. pll. 13. Tab. aen. 1.

i. e.

Diarium ad artem salutarem, chirurgiam, phar-
maciam, cet. pertinens, auct. Cl. A. ROUX
Tom. XXXI et XXXII.

Deligemus ex mense iulio 1769. ea, quae notatu Tom.
digna videntur. XXXI.

2) *Super fluxum catarrhalem vesicae urinariae,* p. 21.
differit Cl. PLANCHON. Non ita rarum hunc
morbum, quem Cl. HOFFMANNVS voluit, iu-
dicat Noster, cum haecenus non satis attente ob-
servatus, vel non ex humore catarrhali, ad parietes
vesicae urinariae, vel vrethrae per metastasin de-
posito, deriuatus fit. Cl. LIEVTAUD *), et
LANDEVTE **), duces secutus est, qui sub fi-
nem coryzae stranguriam, iam in ischuriam pro-
cliuem, obseruarint. Id quod Noster exemplo
feminae sexaginariae illustrat, quae, febre catar-
rhali epidemica correpta, stranguriam denique gra-
vem experta est: hac, iustis remediis cedente, sedi-
mentum mucosum vrinae, pituitae narium haud
abfimile, apparuit; quo tamen morbo penitus li-
berata.

Gg 3

*) vid. *Synops. med. pract.* p. 386. comm. nostr. Vol.
XV. p. 219.

**) vid. *Journ. de médecine* Tom. XXVI. p. 136. comm.
nostr. Vol. XVII. p. 309.

berata est. Cum vero materia rheumatica, vel catarrhalis a transpiratione suppressa deriuetur, et in contextu cellulari sedem habeat; eam ex cellula in cellulam abire, et sic ad vias vrinarias deuenire multo probabilius Nostro videtur, quam si eam, ad circulum humorum reductam huc per metastasin auctores ducant.

- p. 35. 3. Observatio *de taenia* Cl. LABORDE. In virgine sana et vegeta hoc miratu dignum fuit, eam in fragmentis taeniae, variae magnitudinis, varioque tempore excreuisse, suamque bonam et vegetam formam, sub ipsis etiam verminosis taeniaeque symptomatis retinuisse.
- p. 47. 5. Litterae, ad auctorem *animadversionum super malum hystericum* directae, auct. Cl. LAVGIEV. Hunc alii antispasmodicis, alii tonicis, alii denique humectantibus relaxantibusque curant morbum. Tres has methodos in aliis aegris laudat Noster, in aliis improbat, rationibus quidem haud vulgaribus. Hinc suam, qua in his morbis hystericis cum fructu vtitur, communicat methodum, vbi solidis tonum restituit, digestionemque restaurat: his enim stabilitis, curam absolutam; iis vero neglectis palliativam eum tantummodo esse putat. In quo vero haec sua methodus consistat, ulterius perlustrat.
- p. 80. 8. Observatio *super denudatione ossis*, auct. Cl. MARTINO. Denudatum os, i. e. periosteo suo priuatum, non, nisi exfoliatione facta, posse curari haecenus plerumque docuerunt auctores; cuius vero contrarium Noster duobus exemplis monstrat. Plaga enim quadam alii coronalis ossis ea pars, quae intra tubera situm habet; alii parietale os denudata erant. Vterque aeger sola deligatione sicca plane a Nostro restitutus est. Labiorum enim vulnerum sic reunionem optime praestitit, sine

sine eo, quod, exfoliatio expectanda, vel symptoma vllum subsecutum esset. Vtramque quoque methodum per spirituosam aequam, ac suppurantiam reiiicit, in sola deligatione sicca acquieturus, cum pus, sensim praeparatum, omnia balsama et digestiua longe post se relinquat.

Ex mense angusto haec communicamus:

1. *Transactionum medicarum, a collegio medicorum Londinensium communicatarum, Volumen I. **).

2. *Commentarius usum emeticorum in morbis acutis probans*, auct. Cl. BALME. M. D. Tota haec disputatio contra Cel. DE HAEN directam est, qui **), vomitoria omnia, praecipue in morbis acutis ex classe remediorum proscribens, iis humectantia, attenuantia, inuiscantia cet. substituens, emeticorum commendationem, nec ex HIPPOCRATE ***), nec ex methodo Boerhaaviana, patere defendit. Cuius quidem fallacias Noster detegens Ill. DE HAEN ita refellit, ut HIPPOCRATIS aphorismum examinans, contrarium HAENIO demonstrat, eique Cl. BOERHAVII, verba ****) opponat. Ex quibus omnibus clare pateat, nec HIPPOCRATEM, neque BOERHAVIUM, vel in morbis acutis emetica repudiasse; multo minus nobis ab iisdem, iusta quidem formata indicatione, etiam praesentibus interdum contraindicantibus, abstinendum esse:

Gg 4 prae-

*) vid. comm. nostr. Vol. XVII. p. 195.

***) Rat. med. Tom. I. Pars I. c. 2. Pars III. c. I. §. I. Tom. V. Pars X. cf. comm. nostr. Vol. XII. p. 127.

****) Aphorism. 22. Sect. I.

*****) In innumeris ergo morbis, tum *acutis* tum chronicis profunt haec medicamenta vomitoria. Mat. med.

praesertim cum exempla prostant *), emetica in vomitu cruento, vel vulnerato ventriculo optime cum fructu data fuisse. Quod denique argumentum ulterius et satis ample persequitur, morborum eiusmodi acutos cum eorum contraindicantibus recenset, iustum tempus emetici definit, et ea methodo aliorum medicorum felicissima usum vomitoriorum, non contemnendum, comprobat.

p. 156. 4. Observatio duorum fetuum, membrana communi inclusorum, auct. Cl. LEAVTAVD chirurgo. Rarissime quidem hoc phaenomenon obuenire concedit Noster, ut inde quoque Cl. MAURICEAV **) iure affirmare posset, fetuum, si plures in utero reperirentur, quemlibet peculiari sua membrana inclusum esse. Interim Noster abortum trimestrem vidit, ubi duo fetus separati quidem, funiculo umbilicali vni placentae alligati, et membrana vna et communi inclusi essent. Quoties vero hoc phaenomenon appareat, toties quoque embryoni letale esse probat, cum funiculus semper umbilicalis, alteri inuolutus fetui suffocationem inducat.

p. 158. 5. Observatio de vana virtute seminis hyoscyami, externe applicati, a Cl. DESPREST. In virtute seminis hyoscyami, quam Cl. LABROUSSE ***) eam voluit, ut granum, prunis iniectum, dolores dentium leniret, et ex dentibus cariosis, vermiculos expelleret, quorum ipse plures vidisset, Noster studiosius inquirens, nec eam virtutem probatam vidit; neque eiusmodi vermiculos egressos observavit; quin potius filamenta, vermiculis non multum ab similia, detegeret, quae iustio-

*) Hist. de l'academ. roy. des sciences de Paris an. 1715 et 1725.

**) Livre des accouchemens.

***) Journ. de medec. Tom. XXIX. an. 1767. p. 503. vid. comm. nost. Vol. VI. p. 16.

iustiore examine filamenta, ad instar pistilli plantae, altero sine bifurcata, falso orificium insecti credita, quae ex ipso semine hyoscyami prouenirent, intellexit.

8. Obseruatio Cl. MARTIN de membrana tympani. p. 158. Cum interdum accidat, vt et in statu sano membrana tympani, quam RIVINVS semper perforatam voluit, aperta obseruetur, tribus exemplis Noster phaenomenon hoc illustrat, non, quod semper et in statu naturali obueniatur; sed quod per morbum inductum fuerit foramen, et, restitutis etiam aegris, membrana aperta manserit, sine eo, vt auditus laederetur, nisi in vltimo, vbi iste quodammodo imminutus obseruaretur. Hinc fallaciam eiusmodi patere putat, quam quosdam in eius aperturae naturalis praesentia demonstranda, commisisse constat.

Haec communicamus, ex mensi septembri:

1. Continuatio *transactionum medicarum Londin. Vol. I. ** p. 195.

2. Commentarii Cl. BALME, de usu emeticorum, p. 220. in morbis acutis haud reiiciendo pars secunda. Pergit Noster in exponenda et definienda virtute emeticorum. Fuere, qui vomitoriis purgantia ideo substituerent, cum primo saburra primarum viarum his eliminaretur: praesente deinde turgescentia humores crudi euacuarentur: purgantia porro naturae leges sequerentur, quippe quae, peracta coctione, scybala deorsum ducerent: ea tandem vomitoriis minus vehementiora essent cet. His vero argumentis examinatis solutisque, bonitatem et praestantiam emeticorum probat. In ipsa grauiditate septimestri Noster vomitorium, p. 237. optimo cum successu adhibuit. Femina enim,

Gg 5

magna

*) vid. supra pag. 471.

magna copia pyrorum ingesta, vanis continuo conatibus vomendi aliisque grauibus symptomatis, morti proxima erat. Ex graui contraindicante Noster meticulosus, aliis, hunc in finem commendatis remediis frustra vsus est, vsque dum ad tartarum emeticum confugere auderet, eoque optimum et speratum, sine omni noxa subsecuta, haberet euentum.

P. 257. 4. Commentarius Cl. AVBRAI *super defectu ani.* Impeditur excretio moeconii quintuplici modo. Vel enim anus membrana quadam praetensa praecluditur *), vel cutis nimis prolongata anum obtegit **), vel orificium ani ita interdum coangustatur, vt excrementa non, nisi guttatim, vel filamentorum ad instar percurrant ***). Intestinum nonnunquam rectum vesicam vrinariam ****), vaginamque †), intrat, aut per ipsum os sacrum exit ††) Vel denique, quod rarissime obueni- at, ipsum intestinum rectum totum vel ex parte deficere videtur †††). Hanc et quartam speciem, omni auxilio chirurgico maiores iudicat; priores vero iusta operatione curari posse contendit.

P. 269. 5. Cl. BEAVSSIER *obseruatio, de amputatione femoris, per triginta duo annos cariosi, et de arteria quadraginta post operationem dies rupta.* Totam descriptionem huc redit. Aegrum quendam quinquaginta septem annorum, ante triginta circiter annos

*) Mém. de l'acad. roy. de chirurgie, 12. Tom. II.

***) BONET Paraleipom. ad lib. III. Sect. 14. SERVIARD obs. 3.

****) SCVLLET. armament. obs. 71.

*****) FABR. HILDAN cent. I. obs. 75.

†) HEISTER institut. chirurg. p. 1106.

††) DE LA FAYE principes de chirurgie.

†††) Mém. de l'academie roy. de chirurgie, Tom. II. p. 245.

annos variolis malignis confluentibus laborasse, ex iisque metastasin ad femur factam esse, quae integumenta sensim, musculosque depasceret, totumque fere os cariosum redderet, ita, ut hoc pede amplius uti non posset. Hinc per multos annos varie a variis, sine ullo iuuamine tractatus, tandem ad Nostrum accessit, qui, etiamsi malam formaret prognosin, operationem felicissimo euentu instituit. Nec haemorrhagia, post quadraginta dies ex arteria rupta insignis obueniens, aegroque mortem minans, iustae et integrae restitutioni obfuit.

Mensis octob. haec notatu digna offert:

2. Observationem *de angina gangraenosa*, auct. P. 302.

Cl. MARTEAV. Noster ad aegrum, quinquaginta duorum annorum, angina graui laborantem quarto die accersitus, anginam hanc ex symptomatis, praecipue aponia, post tussim conuulsuam gangraenosam iudicans, pessimam formauit prognosin. Interim tamen, looch ex syrupo althaeae cum oleo amygdalarum dulcium, camphora admodum saturato aegro dedit, vesicatorium collo statim applicuit, venaesectionemque, per noctem iteratam, instituit. His medicamentis succedentibus, membranae asperae arteriae internae solutae sub magna tussi exscreationeque copiosissime eiiciebantur, usque ad undecimum diem. Aeri atmosphaerico, superficiem asperae arteriae internam nudam valde irritanti, vaporibus ex decocto emolliente obuiam iuit: febrem adhuc magnam venaesectione denovo instituta infregit; quae tamen sexto die remittens sudorem criticum produxit, quem Noster sale essentiali chinae cum balsamo sicco Peruuiano, camphora et balsamo de Canada in forma boli adiuuit. Symptomata, sensim imminuta, decimo die

die plane cessarunt, aegerque restitutus est, nisi difficultate vocis relicta, quae tamen quoque vnde-
vigesimo die soluta fuit.

p. 350. 4. Observatio, *de hydrope peritonei*, EIDEM
communicata a Cl. ANDRIEN, chirurgo. Quin-
quagenaria, per omnem vitam iusto tempore ca-
tamenia celebrans a decimo quinto ante mortem
anno dolorem infimi ventris sensit. Abdomine,
paulo post tumido, omnibus tamen corporis fun-
ctionibus recte interfuit. Punctura quinque an-
nis post, Cl. COLLINGSON suatore, non ad-
missa, sexto ante mortem mense abdomen adeo in-
tumuit, vt nullam fere amplius actionem subire
posset. Aperto cadauere, ducentae et quinquag-
inta librae aquae limpidae et inodorae per pun-
cturam, in utroque latere institutam, effluxere.
Visceribus infimi ventris omnibus, quod dissecto-
ribus mirum videbatur, sanis, nulloque vestigio
morbi in cavitae abdominis reperto, ingentem
hanc copiam aquae in duplicatura peritonaei con-
tentam fuisse postea patuit: lamina enim perito-
nei interna a cellulosa membrana et musculis,
quibus adhaeret, separata, non, nisi lineae albae
adhaesit. Siti fere nulla aegrae urinae excretionem,
ad mortem vsque copiosam habuit.

p. 366. 7. Literae, *super aneurysmate spurio arteriae
cubitalis* a Cl. AVRRAN, ad Cl. MARTIN missae.
Arteria cubitalis, pollicem infra flexuram cubiti
laesa, magnam haemorrhagiam produxit: Qua
vero ab aegro digitis pressa, ingens copia sangui-
nis intra interstitia musculorum antibrachii effusa,
nec deligationibus, neque fasciis comprimentibus
coerceri poterat, quin potius et decimo quinto
die haemorrhagia adhuc aderat: Hinc ope-
ratione a b. LE CAT facta, tumor non, nisi sangui-
nem grumofum coagulatum continuit: deligatio-
ne

ne iusta applicata, suppurationeque sensim succedente cum pure primum bruno, postea naturali aeger plane restitutus est.

Haec ex mense nouembri excerptimus:

3. *Descriptio noui instrumenti chirurgici ad corpora peregrina ex oesophago extrahenda, alimenta-que et medicamenta liquida in ventriculum iniicienda*, auct. Cl. DE BEAUVRE. Appellat Cl. Auctor instrumentum hoc *oesophageum* tum, cum corpora peregrina ex oesophago educit; et, si liquida eo in ventriculum ingeruntur, *cannulam oesophageam*. Adiectae sunt quatuor figurae aeneae, quarum prima *oesophageum apertum*, offert instrumentum; altera *cannulam oesophageam* ostendit. Adiicitur in figura tertia *syringa*, per quam, canulae appositam, liquida iniiciuntur, et in quarta *speculum oris*, quod interea os apertum seruet. Pleniori ideo non immoramur descriptioni, cum et delineatione melius conspici, et sine ea imperfecte tantum intelligi ea possint.

4. *Epitome literarum*, Cl. КЕЧК *de emendatione specilli* Cl. LEVRET, *ad ligandum veteri polypum*, a Cl. DUMONCEAU. Ligaturam polypi per torsionem, etsi cuilibet methodo praeferendam; multis tamen premi difficultatibus constat: quibus etiam Cl. LEVRET nouo ingenioso instrumento obuiam ire credidit, cuius historia et descriptio supra *), patuere. Adiungit Noster specillo duo parua manubria, per quae cuneus ligneus cum foramine, in eius media parte, per quod fila traiecta sunt, ducitur, vt inde tendi fila laxaque possint. Sed ex icone adiecta compositio melius et clarius intelligitur. Obiectiones sub finem Cl. DUMONCEAU soluit.

5. Re-

*) vid. Journ. an. 1768. mens. decembr. p. 538.

- p. 444. 5. *Responsio* Cl. DEMOURS, *ad literas*, Cl. DESCOMET. *Analyfin eandem, quam Cl. DESCOMET, super Cl. Auctoris literas, ad Cl. PETIT missas, instituit *)*, Noster circa theses chirurgicas, Cl. DESCOMET anno 1758. defensas, eiusque commentarium *de choroidea **)*, in se suscipit. Summa huc redit: Laminam cartilagineam corneae, a Nostro in literis suis descriptam, et quoad originem et quoad magnitudinem prorsus a membrana Cl. DESCOMET humoris aquei differre. Deinde non in utroque eius scripto quidquam inueniri, quod cum usu, quem Noster suae membranae tribuit, conueniat. Nostrum denique longe ante Cl. DESCOMET communicationem huius
- p. 461. partis cognitam habuisse. Cum Cl. DESCOMET camerae oculi adeo cognitae sint; problema hoc ad soluendum traditur: *ut usum camerae tertiae humoris aquei, in quibusdam animalibus conspiciendae, determinet.*

Delibamus haec ex mense decembri:

- p. 483. 1. *Epitome conseruationis infantum* Auct. Cl. RAU LIN ***).
- p. 508. 2. *Descriptio anginae epidemicae et gangraenosae sub finem 1765. et initium 1768. in quibusdam Galliae locis saeuientis*, a Cl. PLANCHON. Epidemia haec, ut plurimum infantibus fatalis, ex transpiratione suppressa ortum ducens sub angina inflammatoria cum exanthemate rubro, quod ru-beolos dixere, manifestabatur. Deglutitione sub initium non impedita, pituita alba, mucosa, tenax et foetida circa vnam amygdalam, mox alteram

*) vid. Journ. de médéc. Tom. XXX. mens. april. p. 333.

**) vid. Mémoir des Scavans étráng. Vol. V. an. 1768.

***) vid. comm. nost. Dec. II. Suppl. I. p. 97. cet.

ram et velum palatinum cet. occupans, quae, nisi auferretur, suffocationem minabatur, prodiit: Febris ut plurimum altero, vel tertio die accedens eruptionem produxit; haec vero motibus convulsivis et ipsa epilepsia interdum stipata est, nec tum ad statum peruenit; sudores autem accedentes critici erant: humores excreti, ita acres cutim corrodebant: pulsu celerrimo et paruo, sitique ingenti, lingua viscido albo obsessa erat: versus decimum vel decimum quartum diem sudores critici vel diarrhoea morbum leuarunt. Adulti sensim hoc morbo afficiebantur. Indole eiusdem paulatim mutata, iam inflammatoria, iam putrida erat. Venaesectione, sub ipsa eruptione administrata, aegri saepius peribant; ea vero iuste administrata, vomitorioque et purgante datis morbus remittebat. Gargarismata emollientia, resoluentia et temperantia deglutitionem faciliorem reddidere; externe cataplasmata resoluentia applicata conducebant: quibus vires depressivae erant, venoesectio noxia, emesis melior cum scarificatione amygdalarum iudicabantur: febrem incrementem vesicatorium, nuchae applicatum, imminuit: decrementem morbum purgans eo celerius terminavit. Tumor capitis hic ut plurimum conspicuus per diuretica et purgantia hydragoga admodum leuatus est. Adiciuntur observationes nonnullae et literae, p. 528.

Cl. DESWATINE super eadem epidemia.

3. Observatio Cl. MICH. ARNAUD, de metastasi critica, post variolas ad os sacrum facta. Femina 24 anorum, symptomatis omnibus variolarum, tunc temporis grassantium, affecta a chyrurgo, quem consuluit, non ita bene tractabatur, ut etiam eruptio, quam ex febre graui magnam et copiosam suspicabantur, vesiculas quidem, in variis locis conspicuas, ichore vero gangraenoso,
plenas

- plenas produceret. Per duos deinde fere menses aegra continuo delirans, diarrhoea iam accedente critica cum materia nigra pessimeque foetente, a chirurgo nunc deserta sibi ipsi relinquebatur: ubi, diaetae erroribus commissis, decubitus materiae ichorosae foetidae, ad femur sinistrum, cum ulcere fistuloso ad partem posteriorem ossis sacri factus est. Hic Noster accedens, aegram cum pulsu parvo, abdomine tumido et sphinctere vesicae urinariae relaxato, ut etiam incontinentia urinae adesset, inuenit tristissimam. Suppuratio in femore, iam per quatuor dies cessans, utrumque femur valde tumidum, durum, et hinc illinc paruulis tumoribus obsessum reddidit. Ulceris fistulosi ad os sacrum Cl. Auctor primum curam habens, partes omnes fere gangraenoso sphacelosas cum tribus sinibus, quorum tertius intestinum rectum perforare minabatur, detexit: his ex regulis chirurgicis iuste tractatis, melior facta est aegra. Ad
- p. 538. miasma porro variolosum, ut causam morbi, corrigendum, analeptica bona cum cortice Peruv. interne adhibuit: his et aliis antiputridis, cum crebrioribus balneis administratis, ita aegra restituta est, ut negotiis suis bene fungi posset. Ex ma-
- p. 541. lo hoc variolarum euentu insitionem variolarum, a funestis his sequelis liberam, omnibus admodum commendandam esse coniicit.
- p. 545.

In Tomo XXXII. ea continentur.

- Tom. Mensis ianuarius 1770. haec habet.
 XXXII. 1. Epitome *synopses uniuersae praxeos medicae*,
 cet. Auct. Cl. LIEVTAUO *).
- p. 13. 2. Literae Cl. AUCANTE, ad Cl. ROUX,
de fetu quodam monstroso. Canis femina quater
 catulos

*) vid. comm. nostr. Vol. XV. p. 219.

catulos monstrosos cum fanis simul peperit. Primo enim partu quatuor fani et duo monstrosi erant, quippe quibus duo pedes posteriores deficerent, et labio leporino instructi essent. Altero vnum fanum quatuor eodem modo monstrosi comitabantur: tertio quatuor iidem monstrosi et quarto demum vnus fanus tres eosdem monstrosos socios habuit. Monstrorum Noster quendam alere non potuit, cum fugere nequiret. Colligit Cl. Auctor ex hoc phaenomeno, deformitates infantum recens natorum, non imaginationi maternae; sed malae conformationi vteri tribuendas esse, ex cuius nimirum complicatione eolutio partium embryonis impediatur.

4. Obseruationes Cl. MARTEAV, *super malo hysterico, per corticem Peruuianum aliaque antispasmodica, tonica et roborantia curato.* Noster contra Cl. POMME' *) disputans, curas suas non miraculosas alii, qui aliam viam eligunt, non opprobrio obicit, nec omnes morbos hystericos ex vna eademque methodo tractat; neque nomina aegrorum addit, cum nondum iure eo priuatus sit, quod dictis suis fides habeatur, nec, quia sibi ab aegris suis eiusmodi potestas facta sit. Decem recenset historias aegrarum, vtplurimum ex non iuste succedente fluxu menstruo hystericarum, quibus causis morbi variis, vario modo sublatis, sanitas bona et iusta restituta fuit. Balnea ex aquis martialibus, corticem Peruuianum; radicem serpentariae Virginianae, moschum aliaque antispasmodica et roborantia valde vtilia expertus est.

5. Literae Cl. ROBIN ad Cl. COCHV *de sectione cadaueris haemorrhoidarii.* Aeger triginta circi-

*) *Traité des Affections vaporeuses.* vid. comm. nostr. Vol. X. p. 611.

circiter annorum, copiosas haemorrhagias narium infans passus, iisque postea ex suctione fumi tabaci cessantibus, haemorrhoidarius factus ingentem copiam sanguinis per fluxum periodicum regularem amisit. Variolis paullo post superuenientibus, iisque male tractatis, fluxus regularis ordinem non amplius seruans; ingenti tamen euacuatione sanguinis aegrum admodum debilem reddidit; a Nostro vero iuste tractatus, symptomata funesta euauerunt, fluxusque iterum regularis et minus copiosus factus est. Per grauem deinde errorem, cum tempestati ingratiſſimae se imprudenter exposuisset, rebus eius peioribus redditis, tandem p. 48. mortuus est. Cadauere aperto, magna copia aquae in cauitate thoracis, maiorque in pericardio inuenta est: cor iusto maius, pulmones flaccidi, sanguineque pallido albescenteque referti erant. Omnibus fere infimi ventris visceribus sanis, vena caua magnitudinē intestinum rectum aequauit sanguineque pallido plena. Aegrum hunc adhuc vivum non vltra decem vncias veri sanguinis habuisse Noster suspicatur.

p. 50. 6. Obseruatio, *polypi uterini cum methodo facillima, eum per ligaturam curandi*, Auct. Cl. HERBINIAUX. Femina anno 1761. partu feliciter absoluto, anasarca postea, languore aliisque funestis symptomatis vexata, nec ab vlllo medico, quos varios consuluit, adiuta, ad Nostrom tandem anno 1767, d. 27 maii, ex consilio medici sui familiaris accessit, qui statum aegri lustrans polypum in vtero suspicatus est. Aegra, morti proxima, polypum, ad instar capitis infantis, digitis Cl. Auctoris inquireribus obtulit. Durus ille fuit et inaequalis totamque vaginam repleuit: Noster cum summa difficultate ad orificium vteri internum perueniens pedunculum eius, brachii magnitudinem aequan-

aequantem , et ex vtero ipso egredientem detexit , cuius radicem ex signis , quae aegra Nostro communicauit , ad latus sinistrum fundi vteri circa originem ligamenti rotundi esse coniecit. Operationem Cl. Auētor , cui ipsa aegra lubenter se subiecit , instituit. Cum vero hic in eiusmodi ingenti polypo instrumenta Cl. LEVRET non sufficere viderentur ; aliam methodum , quam multo ante sibi finxerat , elegit , adhibuitque duo noua instrumenta , quae *ferre - noeud* et *porte - anse* vocat , quaeque cum ipsa methodo applicandi fusius describit *). Ita aegram , quae primis diebus vehementissimos dolores sentiret ; post sextum vero , accedente suppuratione copiosa , imminutaque febre , multo tranquillior redderetur , prorsus restituit , vt die decimo tertio , radice polypi soluta , totoque corpore eius propulso , ab omnibus symptomatis libera , suis iuste fungeretur negotiis. p. 57.

Mensis februarius notatu digna continet :

I. Epitome *tractationis methodicae et dogmaticae de podagra* cet. Auētor. Cl. PAULMIER. Diuidit Cl. Auētor ex mente aliorum , podagram in calidam , *inflammatoriam* s. *erysipelaceam* et frigidam , *oedematofam*. Materia peculiaris , in sanguine nata , et ad partes , vbi effectis suis manifestatur , delata , causam proximam refert. Occasionem ei praebent sex res nonnaturales , in quarum iniusto vsu causas antecedentes s. externas , quas vocat , inuenit , inter quas haereditas nullam curationem Nostro admittere videtur. In podagra inflammatoria haec sibi indicari videntur , vt primo spasmum, Hh 2 smum,

*) Apparatum non multo ab similem Cl. КЕСК in hoc diario anni 1768. mense decembri , instrumentumque delineatum 1679. mense nouembri inuenies.

- smum, per applicationem hirudinum reiteratam soluat: partibus deinde, per secessum materiae podagricae debilitatis, tonum restituat, ne symptomata redeant: causam denique cooperantem per iustam diaetam iustaque remedia remoueat. Eua-
- p. 103. cuationem materiae podagricae per ipsum locum affectum, per hirudines, scarificationes vel etiam cauteria admodum necessariam esse testimonio celebrium Auctorum, quos refert, et ex ipsa sua experientia probat, vbi hirudines solae, quarum praestantiam ex principiis physicis et mechanicis ipsumque mechanismum examinat, satisfacere Nostro videntur. Obiectiones, forte hic oriundas, rite soluit, ostenditque, sanguifugas in inflammatoriis non solum; sed in erysipelacea etiam conducere; cum ipsae vero non semper inflammationibus sufficere videantur, venaesectiones aliaque iusta remedia addenda esse suadet. Ischiadem, morbo nostro analogam, in *veram* et *spuriam* dispescit. In illa sedes mali in ipsa articulatione capitis femoris, vel in ipsis tunicis nerui ischiadici haeret; haec humorem morbosum in membranis musculorum habet: absentia febris, tumoris, ruboris et tophii morbum hunc a podagra distinguunt. Venaesectiones in brachio, vel si plethora adest, in pede, scarificationes in loco affecto, hirudines, rubefacientia vel etiam vesicatoria in lumbis et femoribus suadet; vel etiam in malo habituali cauteria. Spuriam plerumque sustulit per sola balnea ex uuarum succo parata. Rheumatismus, podagrae non absimilis, in *arthriticum* et *simplicem*; in *uniuersalem* et *partialem* diuiditur. In morbo habituali indusia ex panno aspero, et in partiali hirudines commendat. Species reliquas podagrae, quas fufius recenset, omittimus.

4. Obseruatio Cl. DUPONT *de abscessu renum*, p. 135.
sponte rupto et per se curato. Puer duodecim annorum, colica nephritica affectus, nullis adhibitis remediis leuatus, duodecim diebus post magnum sonum, rupturam membranae cuiusdam indicantem, percepit. Doloribus iam cessantibus, hypogastrium aequè, ac scrotum rubuere, inflammataque per quinque dies mansere. Iam vero duabus aperturis, ad raphen altera, altera circa annulum lateris sinistri sponte factis, magna copia puris effluxit, vrina non commixta, quae pura per vrethram et foramen ad raphen seorsim exiit. Symptomatisque pessimis subsecutis de aegro desperatum est; praeter omnem vero spem ita per se convaluit, vt, materia purulenta ex abscessu renis sinistri sub membranis muscutorum, ligamento POUPARTII ad perinaeum et dardhos descendente, copiosius euacuata, vrinam iam per hanc artificialem aperturam aequè ac per vrethram excernat.

6. Obseruatio *passionis iliacaë* a Cl. BVREL. p. 140.
 Vir triginta quinque annorum temperamenti melancholici, debilisque constitutionis, ab ineunte aetate doloribus vehementissimis in regione iliaca sinistra cum constipatione alui, vomituritione et febre affectus, per copiosas paullo post euacuationes aluinas materiae durae tenacisque, his symptomatis liberabatur. His periodice recurrentibus, et a Nostro semper leuatis, anno 1768. eiusmodi gravem insultum aeger expertus est, qui nec optimis medicinis cederet, potiusque in dies aueretur, ita, vt quinto die, cum ob continuum vomitum singultumque, qui materiam faeculentam redolent, ne quidquam ingerere posset, morti proximus a Nostro iam crederetur. Corticis tandem Peruvianii infusum cum manna, confectioe hyacinthi et sale volatili viperæ cochleatim ingessit;
 Hh 3 horis-

horisque duabus post, cum vomitu non reiiceretur, alteram decoctionem chinae sine purgante subiunxit, quibus euacuationes aluinas copiosas habuit: hisque per aliquot dies continuatis aeger optime convaluit. Hinc patere Nostro videtur, materiam in hoc morbo, vomitu reiectam, feculentam non ipsas feces ex intestinis crassis esse; sed alimenta eo facilius hoc foetore imbui, quo diutius in intestinis tenuibus morentur, quouae plus caloris et humorum, alimenta corrumpentium, in passione iliaca obseruentur.

- P. 157. 9. Obseruatio Cl. BEAUSSIER de aneurysmate arteriae splenicæ, cuius parietes ossificati erant. In cadauere feminae 60 annorum, cuius aortam et venas crurales ad partes genitales praeparandas massa ceracea iniecit, eam per totam arteriam splenicam non penetrasse Noster vidit. Detexit nimirum eam dilatatam, et in medio eius ex aorta versus lienem cursu tumorem peculiarem, nucis paruae magnitudinis, qui latera arteriae ossea ostenderet; et aequalis, sed paullo minor ante lienem conspiciebatur. Persequitur postea Cl. Auctor causam aneurysmatis ossificationisque, quas ex hypothese Cl. DVHAMEL et HALLER, cui ad-
- p. 163. sentiri videtur, magis illustrat. Reperit porro vesiculam felleam, pyloro vicinam, ductumque choledochum iusto longiorem crassioremqe, et ante ingressum in duodenum plane obstructum.
- p. 179. II. Obseruatio Cl. DENIZE DE BEZVS de tribus abscessibus absque praegressa inflammatione. Virgo 33 annorum, phlegmatica, tres successiue in brachio tumores frigidos Nostro obtulit: quos examinatos et maturos redditos aperuit, ex quibus verum et bonum pus exiit: patere inde videtur, non ad omnem puris formationem inflammationem necessariam esse.

Haec

Haec ex mense martio eligimus.

1. *Disquisitiones practicae variarum methodorum*, p. 196. *morbos venereos curandi*, Auct. Cl. GARDANE *).

3. Literae Cl. VIGER *super lacte coloris rosei*, p. 222. *per aliquot dies ex mammis puerperae effluente*. In puerpera, ex lochiis cessantibus pessimis symptomatis affecta, iustisque medicamentis restituta, hoc admiratu dignum videtur: lac ex mammis effluens et linteo quodam exceptum, colorem album, per dimidiam horae partem et ultra, feruans, in roseum eiusmodi viuidum et tenacem mutatum esse, quem nec aqua simplex, neque aqua saponacea prorsus posset extinguere.

5. *Observatio vomitus cruenti*, morbo nigro p. 237. Cl. TISSOTI *analogi*, Auct. Cl. GVIGOV DELACHAND. Vir duo de quadraginta annorum dolore ventriculi valde vexabatur. Noster dolorem hunc versus curvaturam ventriculi paruam (*au creux*) fixum, febrem cum pulsu paruo frequenti et facie inflammata inuenit: methodo antiphlogistica aegrum iuuit. Insultu hoc iterum cum febre per quinque dies continua et eruptione miliari accedente iisdem remediis aeger liberatus est. Cum denuo eadem symptomata aegrum paullo post in- p. 240. vaderent; leui purgante dato, causam detexisse videbatur: duabus enim horis post massam carnosam, quam postea sanguinem grumosum inuenit, aeger euomit, quam causam gustus sanguinis in ore, deiectiones nigrae, dolor grauatius ad ventriculum et vomitus sanguinei vterius confirmarunt: hinc contra haemorrhagiam methodum curandi dirigens aegrum meliorem reddidit; pulsu vero nunc duriore, hirudines vasis haemorrhoidalibus applicuit: symptomatis iam cessantibus, icterus vniuersalis superuenit, qui, etsi iustis remediis pel-

Hh 4

lere-

*) vid. comm. nostr. decad. II. Suppl. III.

leretur ; diaetae tamen erroribus , quos saepius aeger commisit , paullo post , praegressa diarrhoea colliquatiua , retrocessit cum subsecuto ascite letali quo etiam succubuit. Ictus ante quinque menses versus ventriculum accusatur. Quaerit tandem Noster ex Cl. TISSOT, ad quem haec obseruatio dirigitur , vtrum iste sanguis ater ex stagnatione in ventriculo proueniat , et an ille *morbum nigrum* designet?

p. 264. 8. Nouae obseruationes *bronchoceles*, per vsum *internum pulueris testarum ouorum calcinatarum curatae*, Auct. Cl. DAPEYRON DE CHEYSSIOL*). In virgine quindecim annorum , tumore duro in collo , mobili, indolente et duas tertias pugni magno , quem Noster veram bronchocelem cognouit, vexata, diureticis primum, laxantibus et denique puluere testarum ouorum calcinatarum , cuius scrupulos duos in tribus cochlearibus vini rubri bis de die aegra sumsit, ita bene vsus est, vt tricesimo die tumor prorsus dispareret : eandem methodum in iuvene septendecim annorum, eodem morbo affecto, cum eodem euentu adhibuit. Putat Noster , testas has calcinatas, ad modum salis alcalini, in vias vrinarias egisse.

Ex mense aprili haec nobis offeruntur :

p. 336. 5. Obseruatio Cl. BOSSE *de vermibus in pustulis cutis inuentis*. Querebatur aethiops femina vixenti quinque annorum, de dolore insigni pruriente in humero sinistro : inueniebantur ibi pustulae, quae superiorem et anteriorem brachii partem occuparent, cum rubore et tensione : quarum vnam Noster eminentem compressit, vnde pus clarum et saniosum effluxit ; sed et vermiculum ad orificium dele-

*) Lecta in solempni frequentia Academiae Reg. Scient. Mospeliensis d. 12. ian. 1769.

vulis, altera versus nates et aperturam priorem, altera versus labia externa pudendorum directa instructa, superficie interna pallido liuida, dura et callosa. Operatione ab aegra reformidata, et, cum fistula esset incompleta, intestinumque rectum intactum, methodum, quam chirurgia aliam suadet, iusto diuturniorem, cum emollientibus, suppurantibus et depurantibus secutus est, qua id effecit, ut post octo menses perfecte sanaretur.

P. 351.

9. Observatio *de hydrocele vera*, Auct. Cl. DE LATRE. Infans tumore connato in latere dextro scroti pariebatur, quem chirurgus, post duos menses accedens, pro hernia connata adsumens per duos annos, sine fructu tractavit. Tumorem iam incrementem alii chirurgi veram hydrocelem esse intellexerunt, puncturaque aliisque topicis et internis remediis, hydragogis, resolventibus diureticisque aegrum, per decem annos, palliative tantum iuauerunt. Noster tandem tumorem examinans oblongum eum inuenit, aqua in tunica vaginali chordae spermaticae inclusa. Sedes erat in latere tantum dextro, septo nondum disrupto. Cum causa morbi Nostro idiopatica videretur, ad operationem accessit, unde puer post mensem iuste restitutus est.

Notamus ex mense maio :

1. Excerptum tractationis *de variis capitibus physiologiae, pathologiae et therapiae*, Auct. Cl. FABRE *).

2. Observatio Cl. LE MEILLEUR *de cordis in aenae reperta ossificatione completa*. Cordis forma et structura naturalibus, auriculae duae totae magis, quam reliquae partes, ossificatae : particula quaedam, numi parui Gallici magnitudine, tota ossa :

*) vid. comm. nostr. Vol. XVII. p. 627.

fea: reliquae partes plus minusue ossificatae: nul-
lum vestigium substantiae musculosae, neque tra-
bium carnearum in ventriculis: septum membra-
naceum tenuissimum, vtraque cauitas, sanguine
coagulato plena. Erat hoc animal sanum vege-
tumque ad mortem vsque. Quae fuerint systole
et diastole? ex physiologis quaerit.

6. *Duae observationes* Cl. MASARS DE CA-P. 338.

ZELLES *communicatae* a Cl. AVDOVX I. Pastor
quidam a vipera in digito medio morsus, partem
laesam paullo post admodum tumidam, cum an-
xietate cordis et vomituritione coniunctam, sensit.
Auxiliis domesticis frustra applicatis, vt etiam to-
tum brachium intumesceret, aegerque admodum
debilis redderetur. Noster iam accedens aegro
theriacis in decocto carnis viperæ propinatis, bra-
chioque epithematis bonis frustra applicatis, scari-
ficatione circa partem laesam meliore effectu vsus
est, ita, vt, his et prioribus cum ligatura per
tres dies continuatis, aeger restitueretur. Ob-
seruauit post conualescentiam in toto latere fini-
stro maculas nigras, in flauas postea abeuntes,
quae ecchymosin simularent. Icterus vero, mor-
sui viperæ alias solemnem dictum, vidit; maculas
vero vel ligaturæ, vel veneni indoli coagulanti tri-
buit. 2. Vulnere alius sclopeti in media parte
ossis temporum sinistri, ab inferiori versus supe-
riora directo, percutiebatur. Aegri, post quartam
horæ partem ex lipothymia redeuntis, vulnus
Noster examinans integumenta dilacerata, granis
plumbi referta vidit: osse quoque nudo, fracturam
profundam partis mediae et superioris ossis tem-
porum detexit, ex qua multas spinas extraheret:
aegro ad tertium diem iuste tractato, ipsa fractu-
ra trepanationem, [quam iam instituturus erat,
Nostro obtulit, cum foramen rotundum a superio-
ribus

ribus deorsum vergens, perspiceret. Symptomatis fere nullis vulnus breui sanatum est, relicto parvo vlcusculo, ita, vt aeger rebus suis bene praeesset. Post sex vero menses subito mortuus est.

p. 485. 8. Observatio *entero - epiploceles cum partibus gangraenosis, absque operatione curatae*, Auct. Cl. D V-BONEIX. Herniam hanc feminae quinquagenariae pulsus parvus et frequens, facies depressa cum vomitu, per tres dies continuo bilioso, faeculento, alui constipatio, tumor et tensio abdominis cometata sunt. Adhibitis bonis remediis, symptomata nunc paullo mitiora, tertio die, repositione saepius frustra tentata, nec iam, viribus omnibus fere exhaustis, operatione tentanda, aegra morti proxima a chirurgo relicta est; nihilo tamen minus certior post septem dies redditus, tumorem rupisse, vermemque ad sex pollices longum exiisse. Chirurgus accedens partes omnes gangraena destructas refecuit, vnde apertura ad instar oui gallinacei relinqueretur, per quam postero die faeces exierunt, vt inde colon ipsum laesum esse pateret. Aegra vero iusta encheiresi post mensem recte sanata est.

Ex mense iunio annotatu digna videtur:

p. 519. 3. Observatio *de effectu salutari basilici sylvestris in fluore albo* a Cl. BAION. Plures nigritas, quippe quarum magna pars fluori albo subiecta est, fluore albo aegras, remediis omnibus, in eiusmodi morbo indicatis, frustra tractauit, vsque dum quidam ipsi plantam hanc admodum commendaret. Planta haec, in hac colonia admodum frequens, a nostro basilico eo tantum differt, vt odore fragranti illa multo minor sit. Amat prata humida; pecoribusque valde grata; indole amara gaudet. Non nisi succum expressum eius in vsum vocauit; interim extractum eius, quod inde parari possit,

possit, ad omnes alias prouincias optime transportandum, ipsamque plantam ibi bene colendam fore non dubitat. Succi eiusmodi vnciiis duabus, omni mane ab aegris per mensem deglutitis, perfectam ut plurimum vidit sanitatem. Praeparatione vero iusta, regimine tenui diaetaque attenuanti ex lacte ceruino opus fuere, eaque Nostroque fatis fecere.

VII.

Anfangsgründe der Naturgeschichte, entworfen von IOHANN CHRISTIAN POLYKARP ERXLEBEN, der Weltweisheit D. und Prof. auf der George Augustuniversität, des Königl. Inst. der Hist. Wiss. zu Göttingen, der Königl. Landwirthschaftsgesellsch. zu Zelle und der Batavischen Societät der Experimentalphilos. zu Rotterdam Mitglied. Zwote und verbesserte Auflage, mit 6 Kupfertafeln. Göttingen und Gotha, bey Iohann Christian Dietrich, 1773. 8. I Alph. 18¼ Bogen.

h. e.

Compendium historiae naturalis, Auctore IOANNE CHRISTIANO POLYCARPO ERXLEBEN, philosophiae doctore et professore, etc.

Vniuersam trium naturae regnorum contemplationem, quam historiam naturalem vniuersalem nominat, omni concinnitate, ordineque eximio, habita quoque legum earum, quas compendium requirit, ratione diligentissima, Cl. Auctor hoc libro, academicis praelectionibus adaptato, suscipit. Ostendit enim discrimen inter corpora, organis

organis praedita, et iis carentia: docet compositionem priorum atque vitae, nutritionis, incrementi ac generationis rationem. Indicat dissimilitudines convenientiamque inter plantas et animalia, atque cum externam, tum interiorem eorum fabricam anatomicè ac physiologicè perlustrat. Mineralium denique originem variam disquirit. Recenset diuisiones animalium, plantarum, atque mineralium omniumque proprietates, ita, ut vniuersa natura vno intuitu perlustretur, enumerat. Procul igitur abest, ut solis nominibus externisque signis distinctiuis occupetur, ut ostendat potius, historiam naturalem esse physicam specialem omnium corporum naturalium. Sic itaque lectione huius libri attentè fiunt naturae studiosi ad omnia phaenomena, in tribus regnis euenientia: generalique hac instructione apti redduntur, ut aliorum praestantissimorum Auctorum scripta, praesertim LINNAEI legere cum fructu possint. Sequitur Noster fere vbiuis systema Linnaeanum, atque ad huius ductum, praemissis introductionibus, animalium classes, singulam separatim, considerat, postea vegetabilium mineraliumque addit historiam; ita tamen, ut et aliorum methodos indicet, earumque commoda vitiaque ostendat, ac praesertim in vegetabilium diuisione ordines naturales suos exponat. Libros optimos quosque vbiuis sollicite indicat, additque in hac noua editione recentiores selectiores: vti etiam icones, quae terminos partium notabiliores illustrent.

Non possumus, quin his generatim dictis singularibus etiam quasdam Cl. Auctoris sententias addamus: omissa, quae maximam et praecipuam libri partem efficit, egregia partium terminologia, cum ea quidem

dem omnino sit necessaria ; non tamen noua. Limites trium naturae regnorum adeo certos iudicat, vt nulla possint reperiri corpora, quae, quasi in medio posita, illa secum coniungant: etsi, difficile interdum haec signa distinctiua indicari, concedit. BUFFONII hypothesin de generatione *) reiicit, atque theoriam generationis per euolutionem assumit. Animalium compositorum **) originem ita explicat, vt in omni corpore dispersa rudimenta assumat, quae sua vi simul, ac conuenienter nutriantur et euoluantur; in quibus etiam reproductio partium manifeste conspiciatur, quam quidem in aliis omnibus aliquo modo fieri putat. Cum membrana neruea, in lamina cochleae spirali expansa, sedes sit auditus, mirum videtur, esse animalia, quae cochlea careant; nihilo minus tamen audiant. Numerum probabilem omnium animalium assumit 25000; LINNAEVS vero in systematis editione nouissima, additis Mantissis, recenset 6137. In fetu vrinam per vrachum in alantoin excerni affirmat.

p. 84.

p. 121.

p. 131.

p. 145.

In *Mammalium* diuisione iure Noster a LINNAEO in quibusdam recedit. Sic enim *Rhinocerotem* ad ordinem *Brutorum* refert, cum, etsi dentes quodammodo differant; habitu tamen cum his conueniat. Deinde quartum ordinem *Bestiarum* iterum assumit, quibus dentes primores in medio a se inuicem remotos, laniarios vtrinque plures, et nasum prominulum tribuit. Genera huc relata sunt *Sus*, *Erinaceus*, *Talpa*, *Vespertilio*, quem et ratione dentium, et quoad habitum ad hunc ordinem pertinere affirmat, *Sorex*, atque *Didelphis*.

*) vid. *Histoire naturelle* Tome III. p. 78.

**) vid. LINN. amoen. Vol. 5. p. 343. comm. nostr. dec. I. suppl. I. p. III.

phis. Ad quintum *Glirium* ordinem addit *Ca-
uia* *) genus.

p. 189. Dubitat Cl. Auctor, an omnibus amphibiiis sint
penes duo; assumit deinde GRONOVII diuisio-
nem *Lacertae* in plura genera: *Anguis quadrupes*
vel magis *Lacerta* esse videtur, vel ea et *bipede*, *La-
certae* cum *Serpentibus* connectuntur.

p. 213. Pisces audire existimat, etsi alio et diuerso ab
animalibus, in continente viuentibus, modo **).

p. 233. Nondum certo effectum esse putat, insecta oculis
res propinquas et minores perlustrare; ocellis ve-
ro remotas maioresque cognoscere. Neque iis
auditum et olfactum denegari posse contendit, cum
quaedam illorum saltim his sensibus sint praedita.

p. 243. Neutrae *Apes* Nostro fere videntur cum Cl. SCHI-
RACH ***) feminae non plane euolutae.

In ordine *Insectorum* non recedit a Linnaea-
no, praeter, quod genus *Cancris* ex GRONOVIO
diuidat in *Emeritam*, *Squillam*, *Cancrum* et *Asta-*

p. 270. *cum.* Ad *Vermes Intestina* refert *Trichurin* ROE-
DERERI et *Furiam* LINNAEI. *Nereidis* genus
ex MULLERO ****) diuidit in *Naidem*, *Nereidem*,
Aphroditem et *Amphitritem*. Diuisio *Zoophytorum*,
a Cl. PALLAS †) data, Nostro Linnaeana ma-
gis placet.

Enarratis

*) vid. supra p. 351.

***) cf. Cl. CAMPER *verhandeling over het Geboor der
geschubde Visschen.* comm. nostr. Vol. XVII. p. 460.

****) cf. ADAM. GOTTL. SCHIRACH, *Erläute-
rung der Kunst iunge Bienenschwärme oder Ableger
zu erziehen.* Budis. 1770.

*****) vid. OTTO FRID. MULLER, *von Würmern
des süßen und salzigen Wassers,* Kopenh. 1771. 4.

†) vid. EIVSD. *Elenchus Zoophytorum.* comm. nostr.
Vol. XV. p. 153.

Enarratis, quae ad historiam vegetabilium per. p. 410.
 tinent, atque aliorum methodis naturalibus: Cl.
 Auctor suam diuisionem recenset, quam natura-
 lem, etsi non perfectam, iudicat, et sequentes sexa-
 ginta tres ordines constituit: verticillatas, per-
 sonatas, luridas, sepiarias, ialapas, aggregatas,
 caprifolias, stellatas, cucurbitaceas, campanace-
 as, umbellatas, compositas semiflosculosas, com-
 positas capitatas, compositas discoideas, compo-
 sitas oppositifolias, compositas nucamentaceas,
 coniferas, amentaceas, coadunatas, tricoccas, te-
 rebinthinaceas, trihilatas, papilionaceas, dumosas,
 drupaceas, pomaceas, senticosas, multifiliquas, rhoe-
 adeas, filiquosas, putamineas, columniferas grui-
 nales, succulentas, caryophylleas, precias, rotaceas,
 contortas, asperifolias, scabritas, oleraceas, vagina-
 les, vepreculas, bicornes, arbuftiua, calycanthe-
 mas, calycifloras, inundatas, sarmentaceas, coro-
 narias, spathaceas, scitamineas, orchideas, enfatas,
 tripetaloideas, gramina, calamarias, piperitas,
 palmas, filices, muscos, algas, atque denique fun-
 gos. Tum recenset insignem copiam plantarum,
 quae ad hos ordines non redigi possint. Nume-
 rum vegetabilium probabilem esse putat Noster
 15000: LINNAEVS 10000, ADANSONVS
 43000, horum prior in Systemate describit circiter
 8000.

Mineralogiae systema ex sola mixtione minera p. 504.
 lium desumendum esse, eamque, quae ex solis si-
 gnis externis desumitur cognitio, imperfectam et
 empiricam esse Cl. Auctor affirmat. Ex hac mix-
 tione igitur diuidit omnia mineralia in *Terras*, *Sa-
 lia*, *Inflammabilia* et *Metalla*; diuisionem breuem-
 que simplicium corporum descriptionem affert,
 ita tamen, vt in generibus solum subsistat. *Ter-
 ras*
Tom. XIX. P. III. *Ti* *ras*

ras et *Lapides* coniungit, cum limites non dentur, et in accidentalibus tantum differant. Ceterum coniicit, hanc esse facillimam tutissimamque mineras diuidendi methodum, si, cognitis simplicibus corporibus, quae minerarum maximam partem efficiant, magis composita disquirantur, atque ex illis haec ordinentur *): promittitque, se proxime ad hanc normam elaboratum systema editurum esse: quod, cum egregiam Cl. Auctoris naturae cognitionem ex hoc libro quilibet intelligat, omnibus naturae studiosis gratum acceptumque fore iudicamus.

VIII.

Exposition des variations de la nature dans l'espece humaine, ou l'on demande, si posées les loix naturelles les plus générales sur lesquelles portent l'ordre et l'harmonie du corps humain, la nature peut quelquefois s'en écarter; par Mr. T. GVINDANT, des Facultés de Médecine de Paris et de Montpellier, ancien Médecin de l'hôtel - dieu d'Orléans, du collège de Médecine et de la société Royale d'agriculture de la même ville. à Paris chez Debure, pere 1771. 8. pagg. 240.

i. e.

Expositio varietatum naturae in genere humano, Auctore T. GVINDANT.

Quum natura, semper sibi similis, leges certas constituerit; ad quas omnia, quae fieri videamus, dirigantur: Cl. Auctor etiam in hoc libello, in quo vim potestatemque naturae in homine sano

*) cf. Cl. Auctoris, *Betrachtungen über die Ursache der Unvollständigkeit der Mineralsysteme*. Gött. 1768. 4.

fano contemplatur, has leges primo attendit; earumque duas constituit classes, alias generales, quae in omni homine viderentur esse adhibitae, ut homo respiret, excernat, nutriatur, dormiat, crescat et gignat vel pariat; alias particulares, quae ex minus frequenti praesentia nobis viderentur peregrinae, quamquam nihilo minus essent aequae et simplices, et constantes, ac priores. Non igitur esse quaedam monstra in genere humano, sed, eodem modo, uti in vegetabilibus deprehendantur specierum varietates, ita etiam in genere humano varias esse species, atque in iis peculiare varietates. Non igitur magis monstra, quae dicantur, vere talia esse, quam si quis plantas hermaphroditas vel alias diuersitates monstrosas habere vellet. De his igitur varietatibus exponendis, inquirendis, atque ex causis deriuandis potissimum agitur; de quibus pauca tantum hic afferamus.

Omnibus igitur legibus naturalibus generali- p. 61.
 bus enarratis, ostendit Cl. Auctor aberrationes ab his atque varietates. Ac primo quidem respirationis necessitatem non generalem esse, probare. Ei videntur notissima exempla vrinatorum, quorum plurimi satis diu sub aqua, absque omni vel vesica, vel campana viuunt, lethargicorum atque inebriatorum. Praeterea id confirmant et Batauus quidam, qui per octo annos sub aqua vixit, atque Praefecto Batauo, cum oris maritimis commoraretur, apparuit, cumque is eum capessere institueret, protinus in mare iterum se praecipitauit; et alii, quorum alter post balneum sub aqua diu remansit, sine aliquo incommodo; alter vero, Auctori affinis, ut pisces caperet, diu sub aqua in fundo fluuii ambulauit, neque quidquam ei nocuit. Ita etiam legem generalem excretionis ex- p. 73.
 ceptiones pati, probat exemplis hominum, prae-

fertim grauidarum feminarum, in quibus haec excretio diu fatis interrupta cernitur. Collecta ex veteribus et recentioribus exempla demonstrant, ipsam etiam nutritionem somnumque diu fatis abesse in quibusdam hominibus posse, atque dari etiam insignem varietatem, cum quoad celere vel tardum incrementum, tum quoad insignem vel minorem corporis proceritatem.

p. 97. Sterilitas quoque et impotentia virilis copiosissime adsunt, quae tamen sine noxa oeconomiae animalis feruntur. Ad nutritionem fetus et grauiditatem accedens Noster in iisdem etiam copiosas deprehendi varietates ostendit, atque adeo credulum eum inuenimus, vt grauiditatem viginti trium mensium possibilem censeat. Postea recenset fetuum varietates, acephalorum, eorum, qui vel dentibus praediti nascuntur, vel per omnem vitae cursum quibusdam carent, pilosorum, coecorum, mutilatorum extremitatibus superioribus, vel inferioribus, vel partibus genitalibus, hermaphroditorum, quos igitur vere vti in plantis, et vermibus, reperiri affirmat. Praeterea nascuntur homines lingua vel priuati, vel duplici instructi, aliique, in quibus viscera, etiam maxime necessaria, vt cor, pulmones, ventriculus, hepar, aliaque vel desunt, vel abundant. Multis deinde Cl. Auctor probare annititur, haec omnia variantis naturae exempla, non esse monstra habenda, sed tantum varietates, in quibus naturae leges eundem finem obseruauerint. In qua tamen distinctione verbis magis, quam re a celeberrimis nostri seculi Auctoribus dissentire Noster videtur. An vero exinde, quod quaedam reperiantur a communi lege exceptiones, omnia, quae narrentur exempla, fide digna sint habenda, quod Cl. Auctor vult, nec ne, aliis diiudicandum relinquimus.

Sub-

Subiungit Cl. Auctor quaedam exempla mulierum, quae per vndecim menses grauidae fuerunt: quarum prima, post grauiditatem satis periculofam, puellam peperit; altera vero, doloribus partus per duo menses durantibus, enixa est filiam hydrope laborantem. Ipsa grauida in grauiditate hydrope laborabat, quo, insigni copia aquae excreta, liberabatur. Facies tamen post partum remanebat inflata, ac dorsum humerique manusque fugillata erant. Post mensem autem omnia haec disparuerant.

Spondet Cl. Auctor, se librum, trium regnorum varietates recensentem, editurum esse, rogatque quoscunque, vt cum eo nouas obseruationes communicent: quod, vt feliciter succedat, atque iusta relatorum auctoritas fide digna maxime attendatur, vehementer optamus.

IX.

Erfahrungen und Untersuchungen über den Menschen. Berlin, im Verlag der Buchhandl. der Real Schule. 1772. 8vo S. 320.

h. e.

Experientiae et disquisitiones super homine.

Quum certum sit, doctrinae de homine omnes reliquas artes doctrinasque humanas, ceu totidem aedificia communi fundamento inniti; Cl. vero huius libri Auctor subtiliter satis atque eleganter de eadem sit commentatus, applicueritque anatomen ad varia psychologiae capita illustranda, operae pretium iudicauimus, indicare hunc librum, quoque modo argumentum sit tractatum, edisserere. Ita nimirum Auctor versatur, vt pri-

mo corpus, quatenus sensuum motusque instrumentis praeditum est, consideret; in altera vero libri parte de sensibus vique animi motrice exponat.

- p. 6. Ab initio igitur, naturae et HALLERO fidus, sensus et motus organa describit succincte. Sensus sedem, ut et motuum originem non in nervis, sed in cerebri loco quodam, incognito tamen, haerere euincit. Disquirat inde hypotheses, quibus, qua ratione sensus motusque fieret, conati sunt viri docti explicare: et, quamvis fluidum nerveum esse largiatur; solidas tamen cerebri neruorumque partes haudquaquam pro inertibus habendas esse monet: id quod potissimum ex earundem copia patere dicit, quae, si inertes forent, tanta utique non esset futura. Et licet pulpofa mollisque earum natura ab elastica et irritabili virtute multum videatur abesse, nec instrumentis laecessita harum virium documenta praebent; vero tamen simillimum putat Auctor Cl., esse eas permobiles elasticasque, utpote quum concretae sint ex moleculis subtilissimis, vltimamque et perfectissimam elaborationem passis, quum velentur forte tantum rudiori et crassiori materia circumfusa, quum denique obteneritudinem singularem rudiorum nostrorum instrumentorum, quibus irritare eas conamur, impressiones nullo modo capere vel possint, vel et debeant. Ipsam vim neruorum cerebrique, quam sensibilitatem dicimus, in vernacula lingua mauult Noster *Empfindsamkeit* vel *Fühlbarkeit*, quam *Empfindlichkeit* appellare.

- p. 36. Vbi deinde de iis perceptionum et idearum affectionibus, quae e neruorum et cerebri natura plus minus certo explicari possunt, agit, ostendere satagit, ad sensationem vel simplicem non vnus forte

forte fibrae nerueae, sed omnium eiusdem pariter atque communicantium nerueorum filorum commotionem requiri; quem tam copiosarum fibrarum motum ab vno tantum obiecto cieri, et simplicem adeoque sensationem constituere, animus demum iudicio pernoscat. Differentiam sensationum, in eodem organo productarum, repetit a varietate impressionum, quae diuersa obiecta excitant in neruis iisdem omnibus, argumentisque variis refutat Cl. BONNETI opinionem, qua cuicumque sensationi diuersorum obiectorum peculiare filum nerveum destinatum esse asseritur. Sensationum porro, per se diuersarum, similitudinem et nexum inde deriuat, quod diuersimode quidem neruos ferientia, simili tamen modo eos moueant. In multitudine fibrarum neruearum quaerit tum praesidium sensus, quo, licet et in senio, et in morbis haud pauca fila destructa sint; sensus tamen non aboleatur: tum illud singulare commodum, quo, vbi attendimus, in eodem obiecto semper plura obseruamus. Associationem idearum, animo vel inuito saepe contingentem, a vario neruorum et cerebri filorum nexu; a neruis autem ipsis idearum existentiam deriuat, argumenta ducens ex destructione idearum per morbos et vulnera, atque vi cogitandi aucta per vulnera, capitis allisiones, et medicamenta. Eorum adeoque sententiae subscribit, qui mentem substantiam obseruatricem, ideasque, quatenus ad mentem referuntur, obseruationem earum rerum dicunt, quas nerui commoti menti offerunt.

Praeter conspicuum neruorum systema, quod p. 76. *organisationem crassiores* appellat, teneriorem contextum nerveum, animo, cuius sedes fit, proximum, et *subtilliores organisationem* dicendum,

cum aliis statuit, qui sine crassiore agens, animo rerum, olim perceptarum, formas reducat, actione sua ad crassiorem organisationem diffusa phantasia laesam excitet, ceterum efficaci suo motu, ab animo proxime percepto, ideas sic dictas materiales, aut, vt Noster mauult vocari, *repraesentationes materiales* sistat. Pro vtriusque vero organisationis, subtilioris maxime, diuersitate, differre putat animi vires easdem in diuersis hominibus; et ad earum praestantiam multum facere, praeter alias causas, situm cerebri et neruorum in capite bene formato ab omni vel fluidi abundantis, vel solidi durioris pressu liberum, mediamque inter fluiditatem et mollitiem, atque duram rigiditatem, consistentiam.

p. 124. Iam, quum, quid sensus sint, ratione corporis dictum sit, quid iidem sint ad animum relati, exponitur. Sunt autem sensationes externae ideae proxime per vim organisationis crassioris, subtiliorem, vtpote sine qua animus nil percipit, commouentis, productae. Quum vero nerui nostri nunquam agant vltro; causae commouentis quadruplicem fontem Auctor indicat. Agit nimirum in neruos crassiores vel animus vi sua motrice, vel sine eius concursu subtilior organisatio; perceptionesque inde natas Auctor sensationes externas intrinsecus natas (*äußere Empfindungen von innen*) dicit; vel pars corporis nostri quaecunque, quae neruus tamen non est; vel denique res prorsus extra nos posita; quae duo sic productarum perceptionum genera sensationes externae foris accedentes (*äußere Empfindungen von außen*) Auctori vocantur. A causis sensationum obiecta differunt, quae sunt id, cuius idea sentiendo nascitur. Saepe tamen et idea ista, vel sensationis argumentum, obiectum

iectum dici solet. Quodlibet genus repraesentationum externarum sensationum, quod suos nervos et organa externa habet, sensus externus audit. Eorum vero sensuum externorum per organorum structuram et per diuersum obiectorum agendi modum indolemque variam quinque sunt. Iam sensationes vel purae sunt, quatenus saltim est crassioris organisationis motus, vel mixtae, quatenus, praeter hunc, aliae, quae ab hac proxime non proveniunt, repraesentationes, cum iisdem simul oriuntur. Et tales, mixtae nempe, solent omnes esse, quas iam habemus, quum scilicet semper iudicio animi aliquid accedat; purae autem sensationes in prima tantum infantia solum obtinent, utpote quum merae sint observationes, rerumque extra nos positarum primae imagines.

His expositis, sensus quinque externos Auctor p. 147. noster ita disquirat, ut, quid singuli sint, quibus organis perficiantur, quas sensationes proferant, quatenam obiecta et argumenta sensationis habeant, quaque in re vel discrepent, vel conueniant, exponat. Probat propterea, tam late patere sensum tactus, organisque omnibus aliis inesse, quoniam per eum demum vere experiamur, res perceptas extra nos esse positas, et quoniam sine eo reliquis sensibus adiuncto, facile possimus in eam deuenire opinionem, ac si, quae sentimus, merae tantum sint nostrum ipsorum modificationes. Nec dubitat de imaginibus in retina, inuersa ratione depictis, speratque, fore, ut demonstretur aliquando, non propterea obiecta cerni in situ recto, quod mens emendet et corrigat, quae falsa in sensatione sint, sed, quia in situ recto imagines quoque obiectorum retinae offerantur. Qua de re tamen, quum sensatio ista nobis semper relatiua ad

p. 189.

proprium situm corporis nostri videatur, multum dubitamus.

p. 196. Praeter sensus quinque istos externos, sunt et aliae in nobis perceptiones ab his plane diuersae, quas Auctor *äußere Gefühle* appellat, eaeque purae pariter, atque mixtae. Agit igitur de perceptionibus valetudinis bonae et aduersae, doloris et titillationis, caloris et frigoris, consueti et insoliti, sapidi et male sapidi, suauiter et male olentis, nau-seae, lassitudinis et refectionis, famis, sitis, voluptatis, terroris, deque illis, quae ex instinctibus proficiscuntur. Addit denique perceptiones extraordinarias, per morbos et idiosyncrasiam excitatas, vna cum fabula de puero, qui nuper in Francia dicebatur cursum aquarum subterranearum cernere posse, quam, vt commentum, tam argute ab Auctore explicatam dolemus.

p. 236. Subiunguntur his egregie disputata de mutationibus sensationum externarum, quae oriuntur ex synchra earum coniunctione, et per vim praecedentium, deque discrimine idearum, quod a perceptionibus et sensibus externis pendet.

p. 288. Postremo etiam vim animi motricem (*Thätigkeit*) rimatur et naturam cognitionis, quae inesse possit iis substantiis, quae sola vi sentiendi instructae sunt. Ex quibus quidem disquisitionibus lubenter seligeremus potiora, nisi breuitatis causa filum orationis hic esset abrumpendum.

Diarium medico practicum ANDREAE BERNHARDI KIRCHVOGL medicinae doctoris ac practici Vindobonensis. Vindobonae typ. Io. Th. nob. de Trattnern. 1771. 8. p. 213. praeter praefationem et rerum propositarum summam.

Animus est Cl. Auctori quolibet anno morborum magis familiarium, SYDENHAMO duce, colligere exempla, et, epidemicis morbis non grassantibus, endemicos persequi. Praeterea Noster aliorum collegarum casus notabiles in hoc suo opere continuato commemorabit. Obseruat porro Noster annum scholasticum, nouembri nimirum incipiendum, nec non aeris vicissitudines varias aliasque mutationes e. gr. circa anni tempora, insimul attendit. Atque ita in hoc tomo agitur de febribus intermittentibus epidemicis, 1770, 1771 annis, de tussi epidemica cum pleuritide et peripneumonia, de feбри scarlatina, de febribus acutis, de variolis inoculatis et naturalibus et in fine de electricitate.

Arbitratur Noster, naturam iam per aliquot p. 1. tempus intestina gessisse bella, idque ipsum probari posse ex frequentibus auris borealibus, terrae motibus, aque eiectionibus et transfusionibus cometisque, quorum duo aspexit, etc. Vnde et pendere ait Noster per aliquot annos obseruatam quatuor anni temporum inconstantiam. His praemissis, de febrium epidemicarum intermittentium genio, quae saepe calidae potius, quam frigidae intermittentes esse visae sint, valdeque mixtae apparuerint, differit. Incipiebant hae febres, atque alio modo quidem; omnes tamen sine praegressa

gressa horripilatione. Iure igitur has febres intermittentes Noster irregulares appellat, et a regularibus, quas quoque obseruauit, distinguit.

p. 19. De cortice Peruv. aegris, obstructione viscerum laborantibus, exhibendo haec habeto. Optat Noster, bene vt distinguatur, vtrum illa ex saburra aliqua, aut febris materia, in quodam viscere collecta, aut praemature nimis dato cortice, an potius ex nimia debilitate vasorum oriatur. Atque in eiusmodi debilitate suadet Noster corticem, qui specifica sua virtute primo feбри obicem ponit, et roborante vi vasa tam apta reddit, vt materia obstruens expelli queat. Probat hoc aegro, feliciter curato, qui resoluentibus et purgantibus remediis ita erat debilitatus, vt vasa expulsionem materiae morbosae nequirent praestare. Ceterum optime dedit corticem, interpositis laxantibus seu salibus digestiuis, interdum etiam his mixtum.

p. 33. Febres acutae promiscue cum intermittentibus anni 1770 apparebant: rariores per hyemem obseruabantur, quando tusses, catarrhi, pleuritides, peripneumoniae et scarlatinae occurrebant. Has acutas Noster distinxit in quatuor species: nimirum in acutissimas, acutas cum consuetis symptomatibus, haemitritaeas, quas Noster reuocat, tam ex continua quotidiana et tertiana intermittente, quam ex acuta continua et tertiana; et denique in febres, ephemeris et synochos putres dictas. Inde igitur Noster symptomatum diuersitatem in febribus acutis deriuat et aliam atque aliam his medendi rationem vrget. Exanthemata critica e. gr. petechias, miliares cet. Noster largitur, atque exemplis confirmat.

Refert

Refert quoque Cl. Auctor exemplum morbi acuti putridi letalis, vbi intestina plane non fuerunt inflammata ; sed parte, qua per noctem in aqua posita, supra eius superficiem prominente, aere fuisse corrupta affirmat, quod facile quoque ex historia morbi, ab eo tradita, elucere videtur. Cauti ergo vt sint, omnes illos admonitos vult, qui ex anatome iudicare atque docere cupiant. Praestat enim, vt omnes vno die bene inspiciantur partes, nec aliquae reseruentur, quae facile corrumpi adeoque examinantem fallere possint. Qua occasione de situ partium in cadauere prouide prudenterque considerando monet, exemploque addit, facile fieri posse, vt cadauer, post viginto quatuor horas apertum, morbo putrido denatum, subito in corruptionem vergat, aer in intestinis rarefiat, extensa sic viscera reliqua sursum deorsumque nec non ad latera premantur, et situm dein talem prae se ferant, qualis nunquam, viuo corpore, adfuerit. Iuuat praeterea hanc rem cadaueris situs supinus et decliuis a situ viui hominis plane diuersus. Quae cum ita sint, caute ad haec omnia in situ viscerum, ex sectionibus definiendo et describendo et ad morbi naturam applicando, attendere oportet secantem, ac omnino Noster miratur magnopere, quomodo adeo facile rebus tam iniquis, posteritati relictis, credatur.

Mulierem pleuroperi pneumonia periisse cum p. 88. historia morbi, tum anatome docebant. Meretur hoc in morbo notari, quod nunquam pulsum mollem vsque ad finem deprehenderit Noster, excepto paroxysmi tempore, quo vix percipi poterat pulsus. *Unde ergo ille paroxysmus? pulchram a physiologis quaesiti resolutionem peto: an subitanea facta impletionem vasorum pulmonalium stagnatio totius, quae,*
si

si a natura victa non fuisset, in primo certo perire debuisset paroxysmo? profecto, resolutione vasorum facta, (ut et in asthmaticis contigit) et urgente a tergo sanguine, obstaculisque remotis, fortis de nouo insurgens pulsus, donec demum tertio recurrens impotensque fors, ob tenacitatem nimiam, remouendi obicem suffocauerit patientem? An pulmones, post mortem sanguine turgidi ac inflammati, convincens pro hac sententia argumentum?

p. 104. Commemorat Noster hic iterum *) exemplum, ex quo appareat, situm viscerum post mortem mutari posse. Erat colon tympaniticum totum, mire flexum et hepar versus thoracem premens. Haec nimia coli expansio videtur Nostro post mortem esse facta. Perit enim aeger pleuroperi-pneumonia neglecta. Non multum post mortem eius thermometrum Noster applicuit, quod per sex prima minuta, 101 gradum; post quadrantem denuo per sex minuta applicatum, 98. et post mediam horam, 96 gradus caloris notauit, intereaque monstrat, hunc calorem ex motu productum, nec solum corporibus innatum esse.

p. 133. Femina viginti trium annorum morbo valde acuto plurimis malis symptomatibus stipato, ut sunt vomitus, narium stillicidium, gemitus, oculi lacrymantes, tenesmus; ischuria, diarrhoea, desipientia, ardores pectoris, mittimus alia, sanitati prorsus est restituta. Vltimum exemplum miliaria critica spectat, quorum triginta et vnum collegit Noster et secundum quatuor species acutorum morborum **), ab eo constitutas, adiunctis quibusdam catarrhalibus et inflammatoriis aegritudinibus,

*) vid. supra p. 509.

**) vid. supra p. 508.

bus, enarravit et in fine corollaria nonnulla addidit, ex quibus modo quaedam notemus. Febres catarrhales admodum Nostro familiares apud aegros suos, plerumque miliaribus sese manifestantes; aliquae ab initio ferunt venaesectionem; exanthemata non sunt negligenda, nec refrigerio turbanda; rursus, venaesectione, iis praesentibus, non instituenda. In haemitritaeis praecipuum antidotum cernitur in cortice Peruviano.

Variolas morbum esse, quo nec millesimus homo p. 145. minimus sit immunis, et, ceteris paribus, septima affectionum pars interire solet, omnium consensu arbitratur. Praeterea lectuli calorem et cardiacorum usum in variolis medendis reiicit, et regimen frigidiusculum et imprimis aeris liberioris usum commendat.

Electricum fluidum numeratur inter cardiaca p. 163. neruea. Id quod Noster hic sedulo persequitur, omnesque effectus electricitatis tam simplicis, quam compositae, cum corpore humano communicatae, curiosius expendit. Tum monet, se simplici electricitate nunquam usum esse in suis aegris, qui hic adduntur, sed semper fortissimos, quos potuit, sine resinoso tamen scabello, ictus inflixisse iisdem vel solis, vel in corona cum pluribus catena iunctis. Incepit Noster quinque ictibus et ascendit usque ad centesimum et ultra: bis de die repetebat ictus, symptomatibus id largientibus. Neminem vero aegrorum sua machina commouit Noster, qui non vel externis utebatur medicamentis

His praemissis, casus a Nostro enarrantur, qui p. 178. satis superque inutilitatem electricitatis demonstrant,

strant, ideoque cum Cl. MVSSCHENBROECKIO sincere fatetur, se hucusque nullum euentum felicem ab electricitate ortum vidisse. Id quod etiam corollaria, ex omnibus hic additis exemplis de cura electricitatis deprompta a Nostro, manifeste indicant. En quaedam corollaria: electricitatis fulmen audax semper et anceps est remedium, multos ad superos ablegat, quos iusta medendi methodus conseruasset: saepe triobulario medicamento pauperibus tutius et iucundius mederis, quam centenis succussuum electricorum myriadibus: arnicae infusum paralyfin citius et tutius iuuat, quam annua electricitas: eadem non, nisi in casibus et ratiociniis et experientia comprobatis, tumque suis cum cautelis adhibenda. Strictum corpus minus, ac laxum, plethoricum minus, ac phlegmaticum fert electricitatem. Melancholicum et atrabilarium periculo non carent. Infantibus debilibus et senibus electricitas non seruit: viris potius, quam feminis apta est. In inflammationibus, morbis nervorum, pectoris, cachexia, scorbuto, morbis capitis, odontalgia cet. nil boni hucusque suadet electricitas. Porro nec ieiuno, nec pleno ventriculo conuenit, sed prima coctione finita. Omnino iudicat, electricitatem non prius esse adhibendam, quam aliis atque aliis iisque pluribus frustra antea tentatis remediis. Atque tum simplex modo tentetur scintillarum electricarum euocatio primum: dein, frustra his adhibitis, ad commotionem transiendum est; sed vltra decem aut viginti ictus mediocres nunquam pergendum existimat, potius bis terue de die repetendum.

XI.

Inträdes-Tal om Ktäftskadors, scrophulöse och veneriske Sårs och foulners igenkännande hållit för Kongl. Collegium medicum den 18. October 1771, af PEHR BIERCHÉN M. D. Assessor i Kongl. Coll. med. På Kongl. Collegii befallning. Stockholm, tryckt hos Direct. Lars Salvius. 1772. 8.

i. e.

Sermo inauguralis de discrimine inter vlcera cancrofa, scrophulofa et venerea, et tumores horum generum, in confeffu collegii medicorum habitus a PETRO BIERCHEN, M. D. quum munus Assessoris ibidem adiret.

Non facile praestantius argumentum sub exordium noui muneris eligere Cl. Auctor potuit, quum in carcinomatum cognitione et medela haud vulgari peritia calleat. Estque is in Suecia medicus, qui superiorum expensis suffultus puluerem Cl. G V X in Anglia redemit, et, vt Ipse fatetur, eodem multis tam ditioribus, quam pauperioribus in cancris adiumento fuit.

Queritur de confusione cancri cum tumoribus vlceribusque aliis, quod quotidie fere fit; quorsum pertinet exostosis adeo, caries, vlcus, noma dictum; vnde minus mirum, errorem committi in distinctione saepe difficili tumorum a lacte coagulato, vlcerum venereorum et scrophuloforum, variarumque aliarum indurationum.

Vitiorum in mammis cancroforum tria genera p. 6.
diuerfa Cl. Auctor constituit, scilicet *cancrum genuinum*, *cancrum fungosum*, et *carcinoma scrophulofum*.
Tom. XIX. P. III. K k

sum. Horum omnium characteres ex propriis observationibus, historiis mali ipsius crebro interspersis, delineat.

p. 7. *Cancer genuinus* initio, scirrhi instar apparet; magnitudine et figura pisi, vel funis exigui. Initio omnino glaber est; prout autem increfcit, superficies exasperatur. Sensim aliquando figuram conicam assumit; plerumque autem rotundus est, nec ex pluribus grumis, vt cancri scrophulosi, sed vnico tantum consistit, et inde a pisi magnitudine ita increfcere potest, vt ad finem totam mammam repleat. Duritie interna instar cartilaginis est, vel digitis contrectatus arenam collectam refert. Dum aperturam agit, cutis rubescere incipit, et per fissuram stillat parca copia aquae, vel feri. Noxia valde in hoc genere mercurialia sunt, augendo incrementum, et ruptionem accelerando, quod idem, licet minori gradu, de aquis mineralibus et martialibus valet. Raro eiusmodi tumor, etiamsi minimae magnitudinis, dum iam ingratus sensus in eo ortus fuerit, sese resolui sinit, nisi id fiat suctione; sed sensim magis increfcit, et manifeste omnibus emollientibus et resoluentibus, quin ipsa cicuta, siue conio, peior fit. Huius stirpis efficaciam Cl. Auctor valde restringit, et frequenti experientia capta testatur, aliquid in scirrhis scrophulosis quidem, et adhuc magis in veris scrophulis, vel inueteratis vitiis venereis, vti et in tumoribus a coagulato adipe praestare; sed in omni cancro genuino insignem noxam afferre. Dolores quidem sopire eandem posse per primas hebdomades non negat; sed paullo post accelerare malum conspicuum in modum, et quidem pro doseos proportione, et iuncto externo vsu. Auxit dosin Auctor interdum ad vnciam integram per diem, idque pluribus mensibus sine alio effectu, quam ebrietatis sensu

su et diuresi fortiori. In cancro oris ptyalismum, quasi a mercurio, excitavit.

Difficiliores longe istos scirrhus pronuntiat, qui p. 11. initio funium exiguorum (*Bindfaden*) frustula referunt, et citius dolores excitare. Periculosissimi autem sunt, qui oriuntur in superiori pectoris parte prope musculum pectoralem, et punctiones versus cauum pectoris, vel sternum, vel axillam excitant, etiamsi mobilis tumor esset. Aegri, huic generi carcinomatum obnoxii, saepe faciem, rubro exanthemate distinctam, habent.

In feminis creberrima causa carcinomatis sunt p. 12. commotiones animi fortiores, quibus serum in vas minimis stagnat (nam serum, ob vim suam coagulabilem, praecipue Cl. Auctor accusat), dein acrimoniam quandam singularem contrahit, qua alia liquida inficit. Non inficiatur tamen, aliquando a vitio interno, primum incidente, tanquam ex femine aliquo enasci posse. Plerosque autem scirrhus locales tantum esse, et ferro, vel pulvere Guyano, extirpari posse affirmat.

Alterum carcinomatis genus, *cancer fungosus*, sub p. 17. primo statu, a scirrhoso aegrius distinguitur; sed sua natura tamen insigniter differt. Est hic scilicet magis elasticus et spongiosus altero, et diuerso plane modo rumpitur. Incrementum longe celerius habet, multis mollioribus et liuidis asperitatibus iunctus. Vi rumpitur et saepe pluribus locis simul cum copioso aquae cruentae profluuiio. Ex apertura propullulat caro, vuas vel lobos referens fungos, coloris hepatici. Et longe insigniorem hic cancer magnitudinem nanciscitur. Fungus tamen hic durus et quasi cartilagineus est. Sensim in supurationem perfectam transit, et pus, saepe cum liquido cruento commistum, eructat. Raro hic glan-

- dulam magnam subaxillarem in connubium suum trahit; nihilominus tamen vitium hoc saepe omne
- p. 21. auxilium spernit. Praeter mammas interdum quoque dorsum, scapulas, brachia, femora et crura occupat; et recenset Auctor historiam fungi cuiusdam totum fere dorsum occupantis. Memorabile exemplum dispositionis in femina ad depositiones lacteas vitiosa, et scirrhi mammae ex terrore enati Cl. Auctor recenset, quam vero Auctor canicula, mammae utrique admota, superavit. Multum similitudinis haec suctio cum suctione bufonum habet, quorum applicatio haud ita pridem iterum inclaruit. In binis feminis ipsos Noster admouit, in quarum vna mammae adhaerere bufones respuerunt; in altera autem suxerunt quidem, sed dolore et sanguinis profluvio nimio iuncto.
- p. 27. *Carcinoma scrophulosum* ab interna causa et a peculiari miasmate, a venereo non multum dissimili, deriuandum Auctori videtur; aetate vero et curationis conatibus debilitatum et varie mutatum. Distinguit Auctor sollicitè illud ab aliis scrophulosis tumoribus. Ista scrophulae, de quibus hic sermo est, plerumque indolentes sunt, diuque absque vilo incommodo perdurant. Durissimi in inguinibus obuii. Saepe superatis omnibus reliquis, superstites sunt, nec mercurii ope facile soluuntur. Carcinomata scrophulosa mammaram difficillima curatu Cl. Auctor pronunciat, et post extirpationem plerumque repullulant. Initio difficiliter distinguuntur, interdum, instar scirrhi solitarii, originem capiunt, licet plerumque glandulas minores tumidas in vicinia cum habitu corporis malo habeant. Duritie cedunt quodammodo scirrho exquisito, vel cancroso, nec multum vel plane non dolent, vsque dum rumpantur, vel summum incrementum attigerint, quin nec tum quidem. Postea autem longe differt a reliquis gene-

generibus. Mamma enim ad finem liuida fit, plerumque complanata et dura, instar tabulae lignae, vel constringitur prope costas cum fulco profundo. Postquam ad vigorem summum peruenerit hoc vitium, colorem erysipelatosum contrahit, cum notabili calore in habitu loci affecti. Quaedam scrophulae pus maturum fundunt, aliae autem in eodem aegro tenue, foetidum interdum, nigrescens, liquidum; multi nodi sese aperiunt, suppurant, et consolidantur, et haec ulcera multis locis alba et lardosa apparent; aliis autem rubra et fungosa, et consolidationem respuunt, vel seruant continuo crustas suas duras ficasque.

Scirrhus eiusmodi exiguos pluries ope vnguenti mercurialis et cataplasmatibus calidis dissipauit. Et Cl. G V X hoc vnguentum et stercoris vaccini cocti applicatio interdum successerunt. Quin nonnunquam solus internus mercurialium vsus suffecit.

Nunquam Noster ex coagulato post puerperium lacte veros scirrhus enatos vidit. Quin e contrario aliquando veros scirrhus, coagulo insigni lactis, febre lactea et lactatione dissipatos vidit. Et indurationes pertinaces ex coagulato lacte saepe, praeeunte Cl. ACREL, solis pultibus et cataplasmatibus resolutos obseruauit. Crebrius tamen in suppurationes lentas, fistulosas transierunt, quo in casu cataplasmata saturnina, diu continuata, maximum adiumentum attulere.

Inter consilia, ad praecauendum cancerum idonea, etiam lactationem liberorum refert, licet amore veri ductus exemplum quoque recenset, in quo nec hoc consilium efficax fuerit.

Post extirpationem, ferro factam, interdum ideo videtur malum deteriori adhuc scena repullulare, quod virus, antea retentum intra vasa indurata, iam liberum redditur, et resorberi sese patitur a

vicinis glandulis , quin totum sanguinem inficit. Ob eandem causam hoc auxilium non diu differri debet. Contagiosae naturae exemplum Cl. Auctori sese repraesentavit , a diuersitate structurae mammaram vtriusque sexus deriuandum , quod rarissime viri cancro mammaram afficiantur ; cuius rei tamen historia hic exstat : prout contra ea feminae raro vel nunquam cancro faciei et labiorum corripiuntur.

- p. 58. Ab hisce Cl. Auctor ad *venereorum* vlcerum et tumorum considerationem progreditur. Quae mammas afficiunt, sub triplici forma occurrunt, vel instar vlcerum cutaneorum purulentorum, vel instar sphaelantium, vel duritiae sese produnt, inde a costarum membrana initium capiente. Primum genus lardosa natura facile dignoscitur, sed vlcera fistulosa nonnunquam format, quae ichorem tenuem subinde fundunt: fluxum salsum (*Salzfluß*) vernacula lingua vocant; posteriora duo autem facile cum cancro confunduntur. Prioris generis plures curationes felices enumerat Auctor Cl. solutione mercurii sublimati granis quatuor in spiritus vini vncia vna factas.
- p. 62. Venereorum vlcerum tertii generis mammam infestantis Auctori vnicum modo exemplum obuiam venit, et quidem in viro quadragenario, in quo solutio mercurialis, tam interne, quam externe usurpata, dein vnguentum coeruleum Londinense proficuum fuit.

Meminit quoque Auctor ob argumenti cognationem dolorum, mammas sine duritiae vel scirrho aliquo manifesto infestantium; nec omnino hoc malum a venerea labe liberum arbitratur. Vfus in casu quodam obstinato feliciter tinctura Guaiaci volatili Londinensi; qua tamen potentius fuit vnguen-

guentum mercuriale : et dein iuncta antimonialia cum mercurialibus dolorem omnino sopierunt.

Carcinomata linguae rarius ab Auctore visa sunt, p. 66. et in hisce a venereis distinguendis eadem Cl. viri sagacitas eminet. Quod idem, quum de vlceribus p. 73.

horum generum labiorum et faciei et cancro inter-narum narium mentio fit, valet.

Clarissimos AKENSIDE et STÖRCK redar. p. 77. legit de erroribus, in diagnosi carcinomatum commissis.

Ad finem vlcus *Noma* dictum (*Wasserkrebs*) cu- p. 85. ratius describitur. Est vlcus sphacelofum, quod

exiguo ex rubro luteo tuberculo cum duritie oritur.

Hoc ipsum mox nigrescit, et pars ipsa subito sensu

coloreque naturali orbatur: liuescit, et pars nigra

breui dilatatur margine ex rubro luteo. Per no-

ctem vel intra nycthemerum aliquando tota pars

excidit, et corruptio cum foetore et insensibilitate

totius faciei continuat, usque dum facies cum

labiis, naso et genis per paucos dies computruerit

et per frustra exciderit. Ipsa ossa putrescunt, ni-

grescunt et corrumpuntur, ipsi dentes alveolique

eorum excidunt, nec tamen infantes destituuntur

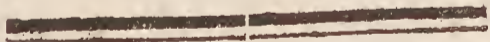
appetitu cibi vehementiori, usque ad vltimum vitae

halitum. Pulsus per totum morbum maxime ce-

ler et debilis est. Antiseptici et inter haecce spi-

ritui mercuriali saturato maximam efficaciam Cl.

Auctor tribuit.

Acta Heluetica physico mathematico anatomi-
co botanico medica, figuris aeneis illustra-
ta, et in vsus publicos exarata. Volumen
VII. Basileae, typis et sumptibus Ioh. Ro-
dolphi Inhof et filii 1772. 4. pagg. 338.
tab. aen. 12.

Non est, quod de dignitate huius Voluminis
plura praeloquamur, cum et thematum gra-
vitas, et Cl. Sodalium in conscribendis tractatibus
diligentia ex ipsa, quam iam trademus, sum-
ma intelligantur.

p. 1. **1.** *Commentatio, in qua, inquisitis causis occasio-
nalibus insalubritatis aereae in urbe Lausanna, osten-
ditur noxas morbosque praecauendi ratio, Gallico
sermone scripta a Cl. IACOBO D'APPLES. D. M.*
Inuenit Cl. Auctor causam praecipuam in immun-
ditie vicorum, et aquae ductuum, eamque specia-
lius recenset, simulque multum ad morbos confer-
re ostendit aquam limosam tophaceamque, sic et-
iam frumenti impuritatem, atque prauam viuen-
di rationem. Has causas igitur omnes euitan-
das et magistratui, et singulis hominibus, et me-
dicis offert.

p. 9. **2.** *Diarium insitionis variolarum, factae d. 25.
april. 1768. Auctore EODEM.* Narrantur phae-
nomena insitionis in puero, quatuor annorum, sa-
no, a nutrice sana nutrito; qui tamen et corpore,
et mente, quendam offerebat lentorem. Postquam
ei pus variolarum, filis ante 6 menses communi-
catum, insertum est, leuioribus symptomatis nono
demum

denum die aliqua eruptionis signa apparuerunt, puerque diu multumque dormiebat, feбри vix vehemente, ita, vt duodecimo tandem die variolae inciperent suppurare, accederentque decimo quarto succedaneae variolae, quae cum prioribus sensim et suppurarunt, et exsiccatae sunt. Sicque puer ab omni morbo intra viginti duo dies est liberatus. Secundam variolarum eruptionem tribui posse iudicat Cl. Auctor, et dispositioni lentae huius pueri, et miasmatis variolosi inferti imbecillitati, et minori fomitis variolosi in hoc puero quantitati. Putatque haec incommoda euitari potuisse, si insitio ad methodum Gattianam instituta fuisset.

3. *Commentatio altera de quibusdam exanthematicis morbis Gallice scripta Auctore Cl. RAZOVX* *) p. 16.
 Prima obseruatione morbus ad purpuram, ex Cl. Auctoris mente accedens, narratur. Vir sexaginta annorum, firmus sanusque, cum casu pedis sinistri malleolus internus vehementer contunderetur; ecchymosis vero a chirurgo spiritu vini martiato tractaretur, et, accedente leni inflammatione, pingua adhiberentur: afficiebatur non solum in pede affecto maculis rubris, pulicum ictui similibus, quae, instar variolarum, eleuabantur; verum etiam eadem conspiciebantur in vtroque brachio, incipientes spatio trium pollicum supra radii apophysin, extensaeque per omnem manum: reliquum corpus liberum ab iis erat. Quarto die, cum Noster accederet, haec exanthemata scabiei similia inuenit, insuperque omnem faciem tumidam, ac si erysipelate afficeretur. Vrina rufa, sanguinea, cum dolore excernebatur. Ceterum aegro omnis

Kk 5

in

*) Commentatio prior vid. in Act. Helv. Vol. I. comm. nostr. Vol. XIII. p. 108.

in pede, post hanc eruptionem, dolor euanuit; atque Noster eum, venaesectione bis instituta, temperanteque aqua nitrosa, per quinque dies exhibita, additisque leniter euacuantibus, sanitati restituit. His subiungit alia quaedam exanthematum exempla, quorum prius, a Cl. ROBERTO obseruatum, ortum ex bili mota, cum cardialgia coniunctum; hac, quibusdam diebus elapsis, cessante, sponte etiam euanuit; posterius a Cl. CVSSON narratum, terrore excitatum, itidem sine remediis disparuit.

p. 25. 4. *Descriptio stellae marinae, petrificatae, repertiundae in Museo fratrum Cl. GAGNEBIN, Gallico idiomate data ab ABRAHAMO GAGNEBIN, natu mai.* Intelligimus ex descriptione Cl. Auctoris, esse hoc petrificatum nouam Helmintholithi speciem, cum *Stellam marinam scolopendroidem RVM-PHII* atque LINNAEI *Asteriam rubentem* cum verme descripto conuenire multum dicat. Est igitur vermis hic praeditus radiis quinque fere cylindricis, diuersae longitudinis, corpore rotundo, ore centrali: atque lapidi affixus, cuius pondus sesquiunciam cum verme petrificato aequat. Reliqua, icone addita, optime declarantur.

p. 30. 5. *EIVSDEM descriptio quorundam petrificatorum.* Primum nominatur cunnolites, propter figurae, quae addita hic cernitur, similitudinem cum parte genitali muliebri quorundam animalium, conicitque Auctor, esse illud ex *Madrepora* mutatum, cum aquae fortis solutione cellulae detegantur. Figura nobis cum LINNAEI descriptione *Helmintholitho Hysterolitho* conuenire videtur. Fragmentum alterum est cornu caprae petrificati. *Soleniten* tertia figura ostendit, petrificatum ex *Solene vagina* LINN. atque his subiungitur a Cl. Auctore Synonymia
Hel-

Helmintholithi tubipori LINN. eiusque vsus medicus, qui sit adstringens, additur.

6. *Historia singularis, morbi hysterico conuulsui p. 36. grauissimi, cum deglutitione diu intercepta, Auctore FR. THADDAEO BERGERO.* Mulier, 29 annorum, macilenta, tenerrimi habitus, cacochymica, morbo hysterico ita vexabatur, vt de eius salute fere esset confectum. A prima iam grauiditate multis spasms affecta, periculosissimum edidit partum; iterum grauida meliore quidem fruebatur valetudine; postea tamen, spasms subinde reuertentibus, catameniis cessantibus, molas binas enixa est. Tum, iterum iterumque spasmodicis regressis affectibus, thermarum Kirnhaltanarum balneo vsa per duo menses restituta est. Postea autem febris catarthali, cum graui pectoris oppressione corripiebatur, vomituque bilioso, algore maximo, subsequente aestu et pleuritide spuria noctem transigens, venesectione quidem a pleuritide liberabatur; attamen morbo ipso remanente, omnique fere deglutitione impedita, prorsus, omnibus remediis frustra adhibitis, exsiccabatur. Hoc in statu Noster aduocatus de aegra omnino desperare noluit, sed protinus balneum ex furfure triticeo, floribus chamomillae et saponis Veneto, cum aqua et lacte parandum, in quo tepido aegra per horam sederet, imperabat; postea spiritu sequenti eam lauari iussit. Rec. Spir. Serpill. vnc. dim. vini camph. vnc. i. Spir. Sal. ammon. vinos. drachm. i. Balf. vit Hoffm. vnc. dim. M. Atque emplastrum saponatum Barbette a collo vsque ad ossa pubis ei imposuit. Atque his factis, postero statim die aegra fluida, lente quidem, bibere poterat. Dedit igitur ei per integrum mensem, guttas 60 sequentis spiritus, quem aliis omnibus anti-spasmodicis praestare affirmat. R. Spir. aperitiv. PE-

NOTIUNC. dim. Spirit. carminat. de tribus. vnc. i
 Postea aquam Selteranam cum lactis aequali parte e
 bibendam dedit. Atque sic aegra conualuit.

P. 43.

7. LAVR. THEOD. GRONOVII *animalium rariorum fasciculus*. Piscium duo nova genera *Pteraclis* et *Callorynchus*, *Blennii*que nova species hic Cl. Auctore describuntur, atque iconibus illustrantur. *Pteraclidis* nomen huic generi tribuitur quod pinnae amplissimae dorsi atque ani intra binos squamarum ordines, valvarum ad instar, occludi possunt. Character eius est: *Caput* cathetoplateum, obtusum, omnino squamis obductum muticum. *Oculi* utrinque in mediis lateribus. *Os* in antico capite. *Aperturæ* branchiarum patentissimae. *Opercula* rotundata squamosa. *Corpus* oblongum, lanceolatum, ad pinnas pectorales capite altius. *Squamarum series singularis* radices pinnae dorsi et ani obtegit, modo peculiari. *Lineae laterales* tot, quot squamarum series. *Anus* sub branchiis. *Membrana branchiostega* expansilis, officulorum arcuatorum sex. *Pinnae* in toto pisce quinque inermes. In dorso vna pone oculos, in ipsa fronte orta, per totum dorsum decurrens. *Ventrals* nullae. *Dorsales* et *anales* amplissimae. Speciem igitur icone delineatam nominat *pinnatam*, eamque vberius describit, atque in Oceano Indico

p. 47. habitare refert. *Blennius toruus*, fronte e pinna dorsali radiis anticis maximis cristata; pinnis ventralibus sex radiatis, tabula tertia depictus sistitur. Recedit a *Blenniis* reliquis radiorum numero in pinnis ventralibus. Propter hanc tamen notam Cl. Auctor nouum noluit genus constituere. Habitat

p. 49. in mari Indico. *Callorynchus Americanus*, pinna dorsali secunda lineari, fronte compressa retusa, rostro nullo, qui a WILLVG BEO, in ichthyol. tab.

B. 9.

B. 9. f. 6. depingitur, hic denique describitur curate, atque in linea laterali pinnisque cartilagineis convenire dicitur cum *Chimera* LINN. in Museo Adolphi Friderici descripta: differre tamen, cum illi sit subascendens et acuminatum rostrum.

8. *Observatio de fractura cum iactura tibiae cura* p. 52.
ta feliciter, a LUDOVICO CRETTE. Cum feminae crus frangeretur, omniaque ad repositionem tentata, machinaque a Cl. Nusbaumer, chirurgo, inuenta, frustra adhiberetur, atque gangraenae conspicerentur initia: omnia tandem naturae viribus committebantur, tumque frustum tibiae duorum pollicum detrudebatur; atque in eius locum renata est nova ossis portio ita, vt, idonea adhibita cura, femina prorsus curaretur, neque aliquam pateretur pedis accurtationem. *)

9. *Observatio de fetu monstroso, cuius viscera abdominalia una cum corde extra corpus propendebant*, communicata ab EDUARDO SANDIFORT. Fetus hic immaturus natus, spina sinistrorsum incurvata, ac tota pelui cum extremitatibus inferioribus sinistrorsum inflexa, insuper tumorem, totum epigastrium occupantem, membrana inuolutum, offerebat. Membrana hac aperta, peritonaeum plurimaque viscera abdominis, ipsumque cor propendens conspiciebantur, non multum mutato situ. Cum hoc exemplo aliud, huic simile, in diario Belgico descriptum, coniungit, figurisque tribus hoc monstrum delineatum sistitur.

10. *Experimenta therapeutica circa vires medicamentorum in corpore humano*, GERONTIS PHILIA-

LIA-

cf. Philos. transact. Vol. 56. artic. 33, et Mém. de chirurgie Vol. VI. pag. 175. 1733.

LIATRI. Praemissis quibusdam generalibus de viribus medicamentorum ac methodo, ea exhibendi, eorumque vsus definiendi, regulis egregiis, specimen proponit de scilla, quod duodecim exemplis illustratam magnam huius medicamenti vim in hydrope, asthma hydroptico, hydrope pectoris ostendat. Atque generatim Noster id vrget, vt in narrandis exemplis sedulo ad omnia attendatur, eaque fide enarrentur. Aegrorum hic allatorum quidam quidem per tempus morbi lenimen senserunt; nullus tamen plane est ab hydrope liberatus.

p. 90. II. *Casus singularis morbi spasmodico hysterici*, IOH. LVDOVICI BVXTORFII, M. D. Fac. Ass. Est hoc morbi exemplum plane singulare, cum et puellam natu iuniorem vndecim annorum occupaverit, et per diuturnum satis tempus symptomatis multis variisque eam vexauerit, ex quibus faucium tanta constrictio notanda videtur, vt sonitus clamorque, inuita aegra, ederentur, quos non, nisi compressione manus, cohibere poterat. Adhibita optima quaecunque remedia, et antispasmodica, et sub finem cortex Peruvianus, non aliam afferebant morbi curationem, quam temporariam. Atque ita aegra subinde misere vixit, dum decimo quarto anno catameniorum eruptio morbum tolleret: adhibitaque salubri diaeta, postea per tres annos vtcunque vixit sana, donec initio anni 1770 febris petechiali moriretur.

p. 101. 12. *Observationes posthumae* IOHANNIS BVXTORFII, Poliatri, editae ab eius filio et successore IOH. LVD. BVXTORFIO. I. *Vir monstruosus*, qui, annum agens vigesimum tertium, a Cl. Auctore examinatus, afferebat ex abdomine pendentem partem alius hominis, quae ex natibus, et extremitati-

mitatibus inferioribus constaret. Ani orificium non aderat, penis vero naturali similis, perforatus; nunquam tamen vrinam reddens conspiciebatur. Reliquae partes naturalibus similes, difformes et macilentae erant. Ceterum hic vir nihil inde incommodi patiebatur, natus ex parentibus sanis, sex abhinc iam annis vxorem duxit, ac cum ea quatuor genuit liberos. Icone addita vir delineatus conspicitur*). 2) *Vesica urinaria, extra abdomen sub umbilico prominens, in infante recens nato.* p. 104. Conspiciebatur sub umbilico tumor carneus, magnitudine nucis iuglandis, cui superne insiderent duo tubercula pisiformia; sub quo scrotum naturale, penis vero tuberculum imperforatum offerebat; perinaeum aberat. Tumor hic non poterat reponi, sed puer, cum vrinam non posset excernere, post 9 dies, mortuus est; repertumque, renes et vretes cum hoc tumore communicare, tubercula vero perforata guttulas vrinae quasdam emitte-
 re. Reliqua, cum tumor sphacelo esset tactus, Auctor non poterat disquirere. 3) Narratur, lumbricos teretes, tres, quorum maximus sex esset uncias longus, ex tumore inguinis dextri, qui emollientibus adhibitis in vlcus mutabatur, prodiisse, iisque egressis, vlcus idoneis curatum esse remediis. 4) Puella septem dies nata, fluxum menstruum, qui per 5 dies continuaret, passa est, sine noxa: ac post annum iterum feliciter menstruata. 5) *Insignis tumor hydropicus lumbaris, partum difficilem reddens;* tandem tamen, cum caput truncusque naturali vi essent egressa manuque tumor ab ossibus pubis deprimeretur, partus finitus est, tumorque, icone depictus, in conspectum venit, et loco ossis sacri coccygisque sex adfuerunt hydatides. 6) *Ani-* p. 111.
malcu-

*) vid. casus analogus in Nov. Act. Natur. Curios. Tom. IV. 1770. comm. nostr. paullo infra.

malculum scroto adhaerens. Primo tumorem sensit vir, verrucae pendulae figura, qui, si fricaretur, sensum excitaret corporis peregrini; postea, duplo maiori eius volumine facto, noctu sponte decidit. Atque obseruatum est, fuisse animalculum capitulo nigro, sex pedibus nigris instructum, quod in folliculum album, $2\frac{1}{2}$ lineas longum, 2 lineas latum, qui sanguine esset repletus nigro, desineret. In scroto remansit durities emollientibus mox euanescentes. Quaeritur: cuius generis et speciei fuerit hoc animalculum, et vnde scroto viri illapsum? tum, qua fabrica sanguinem hauserit, fueritne hirudini simile? 7) *Butyrum arsenicale iuueni ancillae funestum.* Cum enim casu butyrum, arsenico remixtum, inscia deuoraret, statim vomitu, aluinaque deiectione frequenti afficiebatur: quae symptomata, quamquam theriaca Andromaches, lac vaccinum et oleum amygdalarum dulcium exhiberentur, semper augebantur; donec sequenti moriretur die. 8) Cum fragmentum ossis triangulare deglutitum esset, per mensem sensus acutus dolorificus circa regionem ventriculi percipiebatur: tumque repente ortus vomitus sanguineus per quatuor dies, quo ipsum ossis fragmentum ederetur, durans, qui nullis poterat sisti remediis, aegrum morti dedit. 9) *Carcinomatis linguae extirpatio.* Nato in lingua tumore, indeque cancro facto, adhibita remedia nihil iuuarunt, donec operatio institueretur. Quae quidem feliciter suscepta, linguae etiam curationem producebat: at vero, cum aeger senex esset, humores deprauati in glandulas parotides deponebantur, atque sic marasmo consumptus aeger est mortuus. 10) In viro iuvene obeso, ac sano in dextro latere pulsus persentiebatur, indeque colligebatur cor, in dextrum locatum esse latus.

13) IO. LVD. BVXTORFIVS refert casum fe- p. 119.
 bris scarlatinae, quae ex subito post magnum ca-
 lorem refrigerio orta, grauibus symptomatis prae-
 dita, per sex dies durans, catameniorum fluxu
 critico, adhibitisque remediis curata est. Huic
 subiungit duas conuulsionum anomalarum, choreae
 S. Viti similibus historias: quarum prior per sex
 hebdomadas fere continuo, sensim aggrauatis sym-
 ptomatibus, aegrum occupauit, dirisque vexauit con-
 uulsionibus omnium artuum; adhibitis vero opti-
 mis antispasmodicis externisque epispasticis mor-
 bus tandem, accedente in statu conualescentiae su-
 dore, sensim sanatus est: altera etiam ad sex hebdo-
 madas conuulsionibus vexata nullis curari poterat
 remediis, donec natura haemorrhagia narium mor-
 bum tolleret. In utroque casu plena fere sensuum
 erat perfectio, actionumque vitalium, naturalium
 liberum exercitium.

14) *Ternio graminum, ex America nouorum, de* p. 127.
scripta et iconibus illustrata a PETRO IONA BER-
 GIO. Cum pauca omnino sint, quae de *gramini-*
bus noui orbis constent, gratum certe omnibus
 erunt Botanicis et ea, quae iam describit Cl. BER-
 GIVS, et, si plures stirpium Americanarum e colleccio-
 ne Rolandriana, uti promittit, describet et delinea-
 tas tradet. Sunt vero gramina, hic descripta
 egregieque delineata haec: *Paspalum repens*, spi-
 cis paniculatis subuerticillatis nutantibus, culmo
 repente; *Paspalum coniugatum* spicis coniuga-
 tis, et *Schoenus setaceus*, culmo tereti striato,
 foliis setaceis, floribus lateralibus. Quae omnia
 in Surinamo habitant. His addit nouam Piperis
 speciem, quam nominat *Piper aggregatum*, fo-
 liis ouatis acuminatis, spicis aggregatis breuissimis.

- p. 133. 15) *De calculo probabilitatum*, Auct. Cl. MAL-
LEY, prof. astronomiae Genevensi.
- p. 173. 16) *Biga observationum* ex L. E. BINNINGERI
Med. Doct. dum viueret, archiatri et consiliar-
Montbelgardensis manuscriptis depromtarum
nepote D. C. E. BERDOT. Med. Doct. Primo mi-
litem quendam vltra 80 mensuras quotidie bibisse
deinde hominem scorbuticum, epotis per diem
centum cyathis, quorum quisque vnciarum quin-
que capax esset, thermarum plumbarium, idque
repetita vice, a morbo fuisse sanatum refertur.
- p. 177. 17) D. C. E. BERDOT *observationem de lumbricis, e cubito erumpentibus*, communicat. Perterritus ante variolarum eruptionem puer trium annorum variolis superatis, hemiplegia menteque debili afficiebatur: quae balneorum domesticorum, et postea plumbarium aquarum vsu eo sanabantur, vix incompletus solum remaneret brachii motus. Decimo nono aetatis anno humerus sinister indoluit tumidaque pustula enata, eaque sponte aperta, plures exierunt lumbrici, terrestribus similes: tumque vlcus sponte exsiccabatur. Haec etiam lumbricorum excretio saepe regressa est. Sensit iuuenis primo in epigastrica regione sinistri lateris dolorem, qui per pectus ad axillam, inde ad scapulam humerumque reptaret. Tentata intus anthelmintica, extusue vlceri et epigastrio inunctum vnguentum mercuriale. Sitne vero cura secuta, non relatum legimus.
- p. 181. 18) *Enumeratio Auctorum, qui de historia naturali Heluetica scripserunt, addito de iis iudicio*, per Cl. DE HALLER Filium. Vestigia Ill. Patris felicissimi-

licissime ac diligentissime premens Cl. Auētor, proponit hic bibliothecam Auētorum historiae naturalis Helueticae, eo electo ordine, vt in duas sectiones omnem diuidat tractationem: quarum prior continet libros, generatim historiam naturalem attingentes, et quidem vel de Heluetia omni, vel de quibusdam eiusdem regionibus agentes, vel qui quasdam generales afferant de hac scientiae notiones, vt sunt topographiae, itinera, societatum acta, musea, litterae familiares, atque oeconomici libri: posterior sectio libros specialius de historia Heluetica naturali agentes complectens, primo capite recenset libros, clima, aërem atque obseruationes meteorologicas referentes; secundo morborum Helueticorum eorumque remediorum descriptores, tertioque recenset historiae fontium Helueticorum fontes, cum vniuersales, tum particulares; quarto mineralogias, quinto hydrologias, sexto vegetabilium historias, septimo zoologicos libros atque octauo phycos, de phaenomenis, in Heluetia conspiciendis, agentes Cl. Auētor enarrat. His in genere de ordine, quo Noster vsus est, praemonitis, quaedam essent specialius excerptenda. Verum, cum vix iudicia Cl. HALLERI notatuque dignissima in compendium transigi possint; notamus tantum, praeter libros editos, manuscriptos etiam codices esse a Nostro recensitos, vt sunt IO. IAC. SCHEVCHZERI *Historia Plantarum et animalium Heluetiae* pluraque musea; addidisse hic quoque omnium in Heluetia reperiundorum museorum numerum. Quod partes attinet speciales, in mineralogicis non consentit cum Cl. GVEYTA RDO, qui Heluetiam cum Canada comparauerit. *)

Ll 2

In botanicas

*) vid. Mémoires de l'Ac. Roy. de Par. 1752. 4.

tanicis merita CONRADI GESNERI ac Ill. Patri
 praecipue narrantur. Omninoque Noster nume-
 rum librorum 533 attulit.

P. 331. 19) WERNERI DE LA CHENAL obserua-
 tiones nonnullae botanicae. Primo *Sedi aruensis* flo-
 re rubente BAVH. icon atque synonymia descri-
 bitur, putatque Auctor, LINNAEVM hanc stirpen-
 cum aliis inter se diuersis confudisse. Deinde *Seseli*
Pyrenaicum LINN. describit et delineatam iconem
 sistit: monetque, propter alas feminum non ad *Seseli*
 sed ad *Selina* esse referendum. Nominat illud *Seli-*
num, vaginis foliorum amplis, foliis triplicato pinna-
tis, lobulis ultimis lanceolato linearibus, acutis, mu-
cronatis. Cum his coniungit descriptionem egre-
 giam *Selini caruifolii* CRANZ (*Stirp. Austr. P. 1*
p. 162. t. 3. f. 2.) quod est *Caruifolia* BAVHI-
 NI: atque *Selini caruifoliae* LINN. synonymiam
 extricat.

XIII.

Dissertation sur les parties sensibles du corps animal, suivie d'un mémoire sur les avantages que procurent les frictions mercurielles dans le traitement de quelques epilepsies idiopathiques, avec les consultations et lettres, qui y ont rapport ; terminé par deux observations sur l'usage du mercure pour la guérison du scorbut et des dartres. Par Mr. E. I. P. HOVSSET, Docteur en l'Université de Médecine et Correspondant de la Société Royale des Sciences de Montpellier, Médecin des hôpitaux, Bibliothécaire et ancien Directeur de la Société des Sciences et belles Lettres d'Auxerre. A Lausanne, chez Franç. Grasset et Comp. MDCCLXX. 8. plagg. 7. absque titulo et dedicatione ad Ill. HALLERVM directa.

i. e.

Cl. HOVSSET dissertatio de partibus sensibilibus corporis animalis cet.

Prior dissertatio ea tantum ulterius illustrat, quae in variis epistolis olim Cl Auctor proposuit. Postquam de cautionibus, quae in experimentis huiusmodi capiendis necessariae sint, disseruit; monstrat, aduersarios Ill. HALLERI has regulas neglexisse, observationes in hominibus factas multo incertiores esse, quam quae in brutis fiant: quum haec ab animi passionibus parum vel non turbentur: ac denique facilius dictu esse, quaenam partes sensu careant, quam quae sensiles vocari mereantur; vbi simul exempla quaedam insensilitatis cerebri, peri-

tonaei, lineae albae, omenti, et tendinum adducit; praecipue vero in eo gloriam ponit, quod primus fuerit, qui substantiam cerebri vsque ad corpora striata insensibilem esse docuerit.

In tractatione de efficacitate inunctionis mercurialis in epilepsia hereditaria et idiopathica, quam ad academiam scientiarum Diuiodunensem direxit, causam huius morbi cum in deprauata viscerum digerentium conditione, tum in summa spissitudine humorum, quae duae causae arctissime inter se iunctae sint, ita, vt altera alteram producat et fo- veat, ponit: ergo nisi contraindicans adsit, aut ni- si certo compertum sit, morbum hunc deberi vi- tio conformationis cerebri, calculo in eo geniti, aut sanguini, post vim illatam extra vasa misso; cor- pore rite parato ad inunctionem mercurialem, tam- quam potentissimum remedium spissos humores fundendi, perfugiendum esse. Haec tamen me- dendi ratio, quod candide fatetur, etsi ipsi antea incognita fuerit, quam ratiociniis ad eam ducere- tur; noua tamen non est, sed iam a SYLVATI- CO, WILLISIO, ETMULLERO et ROLFINC- CIO proposita. Ipse autem, se recte iudicasse, in aegroto iuvene, post hemicraniam, diutius duran- tem, demum epileptico facto expertus est, quem primo ab epilepticis insultibus consuetis auxiliis per annum immunem reddidit; his autem recru- descentibus saluatione, praemissis sanguinis missio- nibus, euacuantibus, balneis cet. per inunctionem excitata prorsus liberauit. (Nos tamen dolemus, hominem hunc, paucis post annis in Caiennam dela- tum, et elapsis sex mensibus epidemico morbo ibi grassante extinctum, opportunitatem secandi ca- daueris subtraxisse, quod si fieri potuisset, melius omnino de auxilii huius pretio constaret.)

Scorbutum terrestrem in futuro, praemissis venae sectionibus, purgantibus, decoctis antiscorbuticis et balneis ope boli ex 22 granis aethiopsis mineralis, 8 granis diaphoretici mineralis et syrupo de fumaria, singulis diebus mane sumto: et eruptionem scabiosam seu herpetem per totum corpus, solo capite excepto, in virgine iisdem fere remediis feliciter profligavit; relicta tamen in hac visus hebetudine, quam cauteriis aggredi noluit, ne ulceribus malae notae ortum suppeditaret.

XIV.

Dissertations sur la dilatation des artères, et sur la sensibilité; appuyées de plusieurs expériences, faites sur les animaux vivans, auxquelles on a joint deux observations sur l'hydropisie du péritoine par M. ARTHAUD, Lic. en Méd. à Paris, chez P. G. Cavelier, Libraire. MDCCCXXI. 8. maj. plagg. 4¹/₂.

i. e.

Dissertationes de dilatatione arteriarum et sensibilitate, experimentis multis in vivis animalibus captis confirmatae: quibus accedunt observationes duae de hydrope peritonaei, Auctore Cl. ARTHAUD.

Prior tractatus dissertationem inauguralem sistit, p. I. quam Noster sub praesidio Cl. IADELOT Nancii anno 1770 defendit, in Gallicum sermonem translata. In principio demonstrat, neque assumptam elasticitatem arteriae, nec fibras musculares eiusdem, nec pressionem lateralem, dilatationem eius efficere. Figura conica imaginaria, et arteriae non, nisi ratione ramorum, quos emittunt,

diametrum minorem acquirunt: idem iudicium ferri oportet de membrana musculosa, siquidem non, nisi strata, plus minus densa, contextus cellulosi adsunt, vario modo disposita, colore rubro, quod iam Ill. SENAC docuit, non, nisi per accidens instructa, sed irritabilitate prorsus destituta. Post Cl. WEITBRECHTVM veritati propius accessit Cl. DE LA MVRE *), arteriam conspiciens se loco mouere sine dilatatione, huncque motum ab inversione cordis deriuans. Noster e contrario in arteriis rectis vix vnquam motum a loco detexit, sed tantum in curuis, et eo quidem maiorem, quo maior esset flexus arteriae ipsius: arteria ligata, diametro eadem remanente, omnis motus infra et inter vtramque ligaturam intercipiebatur. Arteriae omnes vno temporis momento pulsant. Motus autem iste proficiscitur a columna continua sanguinis, quae impetum cordis sinistri recipit, qui ad lineam rectam dirigitur; sed idem fluidum ad curuaturas arteriae appulsum iisdem directionem rectam comparare annititur, vnde motus iste a loco. Hic ergo tantum in arteriis curuis locum habet: etsi Cl. DE LA MVRE alique eundem in arteriis rectis se obseruasse dicunt, illud vel contractionibus fortioribus cordis, vel compressioni cuidam arteriae ipsius tribuendum erit, v. c. in infantibus, qui obstructione mesenterii laborant. Similis est ratio pulsationis venarum, cuius rei illustre exemplum vidit Cl. Auctor in femina, in qua vehemens pulsatio iugularis externae dextri lateris percipiebatur, a struma insignis molis profecta, quae musculis et clauiculae imposita facile poterat vasa vicina comprimere. Pulsus in omnibus arteriis percipitur, ne iis quidem exceptis, quae loco non mouentur: non aequè in venis,

*) vid. comm. nostr. Vol. XVII. p. 275. seq.

nis, ideo quod columnae sanguinis aequaliter moventur, et ex spatio angustiore in amplius transeunt. Si digitus arteriam disquirat, mutata eius forma sanguinis liber transitus impeditur, ad quod obstaculum superandum maior impetus sanguinis, quem pulsus dicimus, efficitur: inde sub ligatura nullus pulsus.

Sequuntur experimenta, hac de re in variis animalibus capta. In praefatione Cl. ARTHAUD instrumentum quoddam describit, quo dilatationes arteriae, si quae essent, cognosci possint: cuius tamen imperfectionem cum ipse perspexerit, eiusdem descriptioni commode supersedere nos posse putamus. Summa autem experimentorum, praeter ea, quae iam adduximus, eo fere redit. Effectus compressionis iidem sunt, ac ligaturae, ratione intercepti motus sanguinis: illa autem cessante, hic protinus redit. Arteria inter ligaturas aperta, sanguis eodem, quo ex vena secta, modo effluit. Post mortem etiam corde compresso arteria a sanguine huc relato pulsatur, nullis conuersionis signis animadvertendis: ex arteria etiam aperta sanguis ad fatis insigne spatium profilit. Arteria, quae multos flexus habet, v. c. cervicalis posterior, separato contextu celluloso in situm rectum delata, non amplius, vt antea, loco mouetur: e contrario aorta descendens, digito subiecto curua reddita, motum a loco viuide ostendit. Pulsus, qui infra ligaturam arteriae nullus est, hac sublata, rursus percipitur.

Secundus tractatus de sensibilitate partium potissimum contra Cl. FABRE, vt scriptum Cl. HOUSSET, supra a nobis indicatum, aduersus Cl. LECAT, directus est. Partes animales ratione sensibilitatis in quatuor classes dispescit Noster: aliae sunt absolute sensibiles, quod solis neruis competit; aliae relative

tiue fenfiles, in quibus nerui, sepositis vel prorsus, vel maximam partem inuolucris, terminantur, quae sunt cutis et fibra muscularis; per accidens fenfiles, quae neruos obtegunt vel iisdem transitum praebent, vt inuolucra neruorum, pleura, peritoneum, cet. et absolute insenfiles, quae sunt aponeuroses, membranae, tendines. Multi refutare experimenta Ill. HALLERI de insensilitate tendinum annisi sunt; sed quo iure, ipse hic vir celeberrimus monstrauit. Perperam ad auctoritatem obseruatorum veterum prouocatur, partim quia hi praeiudiciis occaecati erant, partim quia sibi ipsis contradicunt, cum futuram rupti tendinis commendant. Si Cl. FABRE ad dolorem contextus cellulosi sub suppuratione prouocat; in eo latet error, quod partes fenfiles vicinae dolorem excitant. Cl. PETIT iam fassus est, se saepius periosteum sine subsequente sensu irritasse. Sensilitas relatiua, quam Cl. FABRE tendinibus in morbis adscribit, nulla est, sed a tensione et imitatione sola neruorum adiacentium deriuari debet. Sensilitas, durae matri tributa, itidem ab originibus neruorum violenter tractis et male affectis proficiscitur. Attamen Cl. Auctor non adstipulatur Ill. HALLERO, tendinum laesiones futura indigere, partim ob propinquitatem partium admodum sensilium, partim quia haec operatio minus necessaria est, quum situs commodus partis laesae et fasciae appropriatae curationi sufficiant. Experimenta tria in canibus, ad disquirendam sensilitatem tendinum instituta, nunc mittimus.

p. 41. Traſtatus tertius de hydrope peritonaei primo generalia quaedam de origine ac diuerſa ſede hydroſis exponit, vbi Cl. Auctor memorat, ſe viſiſſe tumorem ouarii, qui 45 librarum pondus acqui-

acquiſiuerit et herniam vmbilicalem produxerit. Hydrops peritonaei potiffimum feminis ob laxitatem huius partis naturalem competit: occasionales cauſas fiſtunt irritatio a tractione partium quarundam vteri eiusue ligamentorum, et relaxatio vaſorum lymphaticorum peritonaei, quae ſi iuſto maiorem copiam lymphae ſuſceperint, rumpentes cauſam proximam conſtituunt. Origo cauitatum, hoc modo enatarum, cum origine vomicarum in pulmonibus comparatur. Lentus eſt morbus, per plures annos ſub tecta ſpecie aegrotum afficiens, ideoque difficillimus cognitu, niſi iam adoleverit. Potiffimum cum hydrope omenti conuenit, qui tamen vtrique ſexui communis eſt, totum abdomen ſenſim occupat, digeſtionem laeſam, poſtea vomitum omnium aſſumtorum, atque vno verbo citius augmentum omnium ſymptomatum offert; noſter e contrario, plerumque partus laborioſi ſequela, multo plus temporis requirit, antequam functionum laeſarum ſymptomata accedant, aegris non, niſi pondus in abdomine et leuem calorem ſentientibus. Ex his difficultas prognofeos patet, et quam aegre morbo, adeo obſcuro, iuſta medela aſſerri queat: quod ex duobus exemplis multo clarius apparet, altero ipſa ſorore Cl. ARTHAVD, altero a medico quodam Lunaeuilleni, ipſi communicato. In vtroque caſu puerperium morbo ortum praebuerat, qui in priore octo fere annos, in altero duos perdurauit. Prior aegrotata, tertio morbi anno elapſo, tumorem inſignem abdominis percipiens, a chirurgo, negligentius rem tractante, venae ſectionibus et balneis conſultis tumorem breui auctum perſpexit, adeo, vt, fluctuatione ſe manifeſtante, fruſtra adhibitis remediis internis, paracenteſis ter inſtitueretur, donec tandem, multis medicis in conſilium vocatis, cum omnem ſpem ſalutis

tis abiecisset, agyrtae se tradens vsu resoluentium calidiorum breui conficeretur: sectum cadauer non quidem obstructiones in ouario, vti putabatur, sed duos folliculos in regione hypogastrica, quorum alter versus regionem iliacam sinistram situs erat, alter totam regionem lumbarem dextram, hypochondrium eius lateris et partem regionis umbilicalis occupabat, aliosque numero duodecim, sibi inuicem adhaerentes, et in contextu celluloso peritoniaei sitos, offerebat, quorum minimus magnitudine oui struthiocameli erat; omnes insigni copia liquoris, ex rubro nigri, scatebant: praeterea omentum pluribus locis peritoneo adhaerebat: viscera abdominis sana erant, sed ligamenta lata vteri ac tubae Fallopianae destructa, vterus ipse scirrhusus, membrana eius exteriori humorem nigrum, cui ipse innatabat, continente. In altera aegrota morbus ascitem mentiebatur, quem obstructioni hepatis adscribebant: in hac paracentesis viginti-quatuor vicibus administrata fuit. Sectio corpus informe, carnosum, osseum, glandulosum, libras decem et uncias duas pondere aequans, peritoneo exterius insidens, detexit, multis folliculis obiectum, qui humorem rubellum et mucosum continebant: humor mucosus et limpidus totum peritoneum repleuerat. Cetera viscera non inspiciebantur.

p. 58. His expositis Noster curationem huius morbi, qualem olim Cl. LITRE *) proposuerat, repetit, nempe vt, tumore aperto et iniectionibus detergentibus depurato, parietes peritoniaei, aptis simul adhibitis fasciis, iterum vniantur: iniectio tamen tincturae myrrhae et aloes nimis fortis ipsi videtur, et facile diarrhoeae periculosaе ortum suppeditare posset. Cingulum a Cl. MONRO inuentum vtile futu-

*) Mém. de l'acad. des sciences, année 1707. p. 511.

futurum iudicat. Si plures exstiterint tumores, singulum incidendum, imo ipsis causticis extirpandum suadet.

XV.

Mémoire sur la cause de la pulsation des artères, par M. IADELOT, Professeur de la Faculté de Médecine de Nancy, de l'Académie des Sciences et Belles-Lettres de la même Ville. — A Nancy, et se trouve à Paris, chez Valade, Libraire. MDCCLXXI. 8. maj. plagg. 4.

i. e.

Commentatio de causa pulsationis arteriarum, Auctore Cl. IADELOT.

Clarissimus ARTHAVD in praefatione libelli, statim indicati, dixerat, Nostrum Auctorem, suum quondam magistrum, usum esse experimentis ab Ipso captis, indeque deductis ratiociniis: quod Cl. IADELOT admodum aegre tulit, ideoque grauter in praefatione in adeo ingratum discipulum inuehitur, monetque, Cl. ARTHAVD experimenta haec sub ipsius moderamine atque directione cepisse; specimen inaugurale a se correctum et in meliorem ordinem redactum esse cet. hancque causam se mouisse, vt ipse praesentem commentarium, quem iam Cl. PORTAL tradiderat, academiae Regiae scientiarum proponendum, in lucem edere constituerit. Nos vero, quorum non est litem hanc componere, id tantum monemus, experimenta quidem hic adducta maximam partem eadem esse, quae iam ex Cl. ARTHAVD excitauimus: negari tamen non posse, maiorem perspicuitatem melioremque idearum ordinem omnino hunc laborem prae altero

ro commendare. Iis itaque missis, quae iam Cl. ARTHAUD habet, ea tantum breuiter excerpamus, quae Cl. IADELOT propria sunt.

- P. 27. In equo arteria carotis sub singula pulsatione
P. 31. leuissime subsilit, et alternis vicibus a corde versus caput, et a capite versus cor trahitur. Aorta prope arcum maxime mouetur; non aequè, ubi longius a corde remota est. Argumenta pro dilatatione arteriarum valere non possunt, cum experimenta contrarium doceant. Physiologi omnes
P. 33. percussionem, quam digitus arteriae impositus percipit, cum motu arteriae a loco confundunt, ipse HALLERVS vltimum phaenomenon falsis caussis adscribit, quum sola directio arteriae illud producat.
P. 39. Perperam ergo Cl. DE LAMVRE caussam huius mutationis in conuersione cordis ponit, et temere ad rigiditatem seu tensionem arteriarum, quam vim tonicam dicit, confugit, quae ipsa nulla
P. 41. est: inuersio enim cordis fit, si apex eius, sanguine redeunte, proprio pondere versus spinam dorsi dirigitur: huius ergo motus effectus non vltra diaphragma extenduntur, neque vltra truncum aortae ascendentis. Multum ergo abest, ut is in ramis minimis et remotissimis conspici possit; in quibus tamen, si directione curua gaudent, motus a loco adeo sentitur. Cl. PORTAL effectus huius inuersionis non extra pericardium extendi arbitratur.
P. 44. Vera ergo vtriusque phaenomeni caussa in sanguinis a corde facto impulsu quaerenda est; concurrere autem debent liber eius transitus et continuitas ramorum et trunci arteriarum. Ad vltimum momentum stabiliendum Cl. IADELOT experimentis vsus est, quae Cl. quoque ARTHAUD adducit; quorum tamen in huius recensione ideo mentionem non fecimus, quod nullam eorum applicari

plicationem adiunctam videbamus. Nimirum p. 45.
 parti cuidam intestinorum galli, quae diametro fere
 aortam aequabat, in utroque fine tubulum ferreum,
 stanno obductum, applicuit, et alterum aortae,
 alterum venae cauae, ligatura super tubulis facta,
 immisit; hic ergo canalus arteriae vices sub quali-
 bet contractione cordis pulsando et loco se mouen-
 do gessit. Porro simili intestino iisdem tubulis in
 utroque fine vesicam vrinariam vitulinam, aqua p. 48.
 repletam, applicuit: apparatu hoc, in tabula collo-
 cato, simulac alterutra vesica comprimebatur, ca-
 nalis elongatus motum arteriae aemulum fistebat,
 digito admoto pulsabat, et curuatus maiorem mo-
 tum a loco versus curuaturas ostendebat, quam in
 linea recta: in neutro vero experimento dilatatio
 vlla obseruari poterat.

Ex his patet, progressum sanguinis in arteriis
 impulsui cordis adscribi debere; num vero hoc fi-
 at pressione, an percussione, difficile dictu est; p. 50.
 posterior tamen sententia, assumtis adeo par-
 vis interuallis, quae percipi nequeant, proba-
 bilior videtur. Hoc autem certum est et iam ab
 Ill. HALLERO obseruatum, arterias sub quavis p. 52.
 pulsatione elongari: quum autem eae protinus,
 cessante impulsu, pristinum situm rursus assumant,
 inde vera causa motus a loco apparet. Quod au-
 tem in statu naturali per curuaturas efficitur, vt
 motus iste viuudior appareat, id infarctus vel ob- p. 54.
 structio praeternaturali modo etiam praestant: huc
 quoque spectant agitatio parietum arteriae per mo-
 tum conuulsium, quae saepe etiam in venis
 pulsationem producere conspicitur, ac demum
 ipsum impedimentum, cursui sanguinis per compri-
 mentem digitum oppositum. Hic tamen motus
 a motu arteriae a loco differt, et in parte superio-
 re curuaturae maxime percipitur, quia tunc causae p. 57.
 sae

fae vtraeque concurrunt, fluidum contra digitum agens, et arteria se mouens. Cur idem motus in venis non adfit, supra iam ex Cl. ARTHAUD vidimus, quibus cauffis Noster transitum lentio- rem, quam in arteriis addit.

p. 59. Denique Cl. IADELOT corollaria, quae ex his experientiis Cl. DE LA MVRE colligit, confiderat. Actionem vaforum in fluida iam crebra exempla arteriarum offescentium dubiam reddunt. In in-

p. 61. flammationibus augmentum toni et tensionis non sufficiunt ad declarandam celeritatem pulsus, in toto corpore percipiendam, sed irritatio partis inflamma- matae, ab intumescencia arteriae obstruetae orta et cordi communicata, huius vim auget. Eadem quoque principia in metiendis viribus vitae, ope pulsum, applicari debent, non sola ratione virtu- tis tonicae habita; sed coniunctim confideratis vi cordis, quantitate sanguinis a corde, quantitate sanguinis a corde propulsi et eius, qui in vasis con- tinetur, atque ipsius qualitate.

XVI.

Dissertatio inauguralis obseruationes botanicas sistens, quam pro gradu doctoris publice defendit IOANNES PHILIPPVS DV ROI, Brunsvicensis. Helmstadii. d. 31 octob. 1771. pagg. 62. 4.

Offert hic Cl. Auctor varias obseruationes, quas in horto Harbeccensi Ill. F. A. AB VELT- HEIM, plantis exoticis ditissimo, in determinandis plantis vtilissimas, per quadriennium instituit. Recenset plantas ordine Linnaeano, subiicit plerum- que Linnaeano nomini Anglica Germanicae, ad- dit Ichniographi nomen, ac quae obseruauit, suc- cincte

cincte et curate exponit. Plures igitur hic a Cl. Auctore constitutas reperimus vel a MILLERO assumptas, vel plane nouas, quas breuiter excerpamus. *Cornus Amomum*, arborea, foliis ouatis petiolatis, floribus corymbosis terminalibus. MILL. dict. p. 7.
 5. Differt a *Corno sanguinea* LINN. florendi tempore, circulo rubro circa germen, et baccis coeruleis oblongis. *Prunus nana*, floribus racemosis, foliis oblongo ouatis acuminatis argute serratis deciduis, basi antice glandulosis: cuius iconem dedit Cl. Auctor in libro, *die Harbkesche Baumzucht* inscripto, de quo eleganti libro proxime vberius agamus. *Crataegus lucida*, foliis ouato lanceolatis, serratis lucidis, stipulis linearibus serratis, floribus corymbosis, ramis spinosis, atque huc refert iconem MILLERI tab. 178. fig. 2. quam LINNAEVS ad *Crataegum Crus galli* indicat. *Spiraea alba* MILL. tab. 257. fig. 2.

In *Rosarum* genere distinguendo diligentissimus fuit Cl. Auctor, atque affirmat calices vel pinnatos, vel semipinnatos, vel integros speciem certius determinare. Describit viginti species et vnam; nos indicemus *Rosam eglanteriam*, quam a LINNAEO et LEYSERO aliisque cum *Rosa lutea* permutatam dicit: est HALL. hist. stirp. Helv. II. 39. atque differt a *lutea* pedunculis petiolisque hispida glandulosis, foliolis subrotundis. *Rosam foecundissimam*, calicibus integris, germinibus globosis pedunculisque glabris, caule petiolisque aculeatis, aculeis geminis axillaribus, foliis ouato oblongis serratis subtus villosis: de qua, an *Rosa umbellata* LEYSERI fl. Halens. 92. sit, quaerit. *Rosam puniceam*, calicibus integris, germinibus globosis glandulosis, pedunculis glabris, floribus bicoloribus, foliolis ouatis glabris serratis, serraturis petiolisque glandulosis. conf. MILL. dict. 12. et hort. Angl. tab. 18. *Rosam prouincialem*, calicibus semipinnatis

Tom. XIX. P. III. Mm natis

natis, germinibus globosis, pedunculis petiolisque hispidis, foliolis ovato acuminatis subtus villosis, serraturis glandulosis: cuius triplicem varietatem assumit, in quibus est MILL. t. 221. f. 2. quam, ut Noster monet, hic falso ad Rosam Damascenam refert. Rosam holosericeam, calicibus semipinnatis, germinibus globosis pedunculisque hispidis, petiolis hispido aculeatis, foliolis ovatis subtus villosis, serraturis glandulosis: quam MILLERVS ad Rosam prouincialem refert. vid. Hort. Angl. tab. 18. Rosam Virginianam, calicibus integris, petalis longioribus, germinibus globosis hispidis, pedunculis glabris, petiolis carinatis villosis, foliolis ovatis glabris, floribus umbellatis. Rosam pimpinellifoliam calicibus integris vid. MILL. dict. 5. Rosam Belgicam, calicibus semipinnatis villosis, germinibus ovatis hispidis, foliolis subtus pubescentibus, floribus corymbosis. vid. MILL. dict. 17. Rosam moschatam, calicibus semipinnatis glandulosis, petalis longioribus, germinibus ovatis hispidis, foliolis, glabris, floribus corymbosis. Betulae genus auget et Alno incana secundum Ill. HALLERVM, et Alno rugosa, foliis mucronatis acute serratis, subtus venoso rugosis. Ad Quercum etiam refert feminam dictam. vid. MILL. dict. 2. et BLACQV. herb. tab. 487. et palustrem, foliis oblongis pinnatifidis, laciniis dentatis acuminatis, seta terminatis, Americae incolam: et Marylandicam ex GRONOV. Fl. Virg. 149. quam in dicto supra libro Cl. Auctor depictam dedit. EX MILLERO etiam assumit Carpinum orientalem, vid. EIVSD. dict. 8.

P. 37. Pini species rite determinari putat e diuersitate conorum, foliorum, ac squamarum simul sumpta: hinc curate nouemdecim viuas visas Cl. Auctor describit, ex quibus in LINNAEO non inveniuntur; I. foliis solitariis; Pinus Mariana, conis ovalibus pendulis, squamis ovalibus margine undu-

undulatis laceris. vid. MILL. dict. 5. et Hort. Angl. tab. I. *Pinus Americana*, squamis subrotundis planis. MILL. dict. 6. PLVK. alm. 2. t. 121. f. 1. cum synonymon PLVKENETII ab aliis falso *Pinui Balsameae* tribuatur. 2. Foliis geminis; *Pinus Virginiana*, conis oblongis incuruis, aculeis squamarum rectis: habitans in America septentrionali. *Pinus maritima*, conis pyramidatis, squamis oblongis obtusis. C. BAVH. pin. 492. DU HAM. arb. 11. t. 29. eiusque varietates duae. 3. Foliis ternis. *Pinus rigida*, conis pyramidatis confertis, squamis oblongis acutis. Hort. Angl. t. 16. *Pinus palustris*, conis oblongo pyramidatis, squamis oblongis obtusis. MILL. dict. 14. 4. Foliis fasciculatis. *Pinus laricina*, conis subglobosis, squamis laxis orbiculatis glabris; quam Noster etiam depictam dat.

Eodem modo sollicite in extricandis *Salicis* spe. p. 50. speciebus versatur, vbique botanicorum obseruationes cum suis diligenter comparans. Inter eas *Salicem acuminatam* MILL. dict. 14. a LINNAEO nondum receptam animaduertimus. Nouum etiam p. 58. est in *Aceris* speciebus *Acer striatum*, foliis subquinelobis, lobis inaequaliter serratis acuminatis, florum racemo pendulo, pedicellis vnifloris: quod anno 1770 in horto Harbecensi primum flores protulit, et a Nostro depictum est in libro Eius laudato. Ceterum vbique plantarum definitioni submittit elegantem earum adumbrationem, atque in multis, vbi obseruata ab aliorum botanicorum dictis recedant, curate indicat; ad quae tamen, cum sint notatu dignissima, Lectores ipsa amandemus necesse est.

Nova physico medica.

Trium quaestionum, ab societate scientiarum *Harlemensi* ad annum 1776. propositarum, alteram excerpimus:

Quaenam sunt arbores, arbuta vel plantae, praeter arundinem, arenariam et prunum sylvestrem, quae possint coli in locis Harlemensibus arenosis, ut, quo minus arena per impetum venti auolet, quantum fieri potest, impediatur. (Quels sont les arbres, arbustes ou plantes, outre l'arundo, arenaria et le prunus sylvestris, qu'on pourroit planter dans les dunes de Harlem pour empêcher, autant qu'il est possible, que le sable ne soit emporté par la violence des vents.)

Commentaria ante 1 diem ianuarii 1776, Cl. **VAN DER AA**, qui societati ab epistolis est, solutis impenfis, et aliis obseruatis legibus, quae iam a nobis sunt relatae, *) mittere oportet eos, qui hanc in rem inquirere volunt.

Regia academia scientiarum *Burdigalensis* hanc thesin ad annum 1774. exhibuit:

Exponatur methodus morborum, quibus puerperae laboriosum et praeternaturalem partum passae, ut plurimum ante septimum diem e viuis rapiuntur, et ex felici praxi et inspectione cadauerum distincta demonstretur theoria horum morborum, quae ostendat, cur remedia, in viscerum contusione inflammationeque usitata, hic minus conducant (Exposer le traitement des maladies, qui enlevent, avant le septieme iour de couche, la maieure partie des femmes dont l'accouchement a été fort laborieux et contre nature; et déduire d'une pratique heureuse et de l'ouverture des cadavres une theorie de ces maladies, assez lumineuse pour faire sentir,

*) v. comm. nostr.. Vol. XVI. p. 161.

sentir, pourquoi les moyens employés dans les cas des visceres contus et enflammés (les antiphlogistiques de toute espece) sont si peu efficaces dans ce cas-ci.

Aliud Eadem ad annum 1775 promulgavit problema, quod eo redit: *Quaenam est causa bullarum striarumque in omnibus fere vitris opticis conspicuarum, quibus modis iis possit caueri et vitra experimentis, quae cum iis instituantur, aptiora reddi?* (Quelle est la cause de bulles, de fils ou stries, que l'on observe dans presque tous les verres optiques, et quels seroient les moyens d'y remédier de rendre par-la ces verres plus propres aux opérations pour lesquelles on les emploie?) Commentaria ante diem 1 aprilis 1774 et 1775. sunt tradenda. Ceteras leges, vti et aliam quaestionem ad annum 1777. iam vulgauimus. *)

Academiam scientiarum, inscriptionum et elegantiorum literarum *Tolosanam*, quaestionem de legibus retardationis fluidorum in canalibus clausis etc. distulisse ad annum 1774. non nuper communicauimus cum nostris Lectoribus. **)

Iam vero quoque relatum legimus, quaestionem 1769. vulgatam ad annum 1775. esse dilatam. Optat enim Academia, vt indicentur viae, quibus cognoscantur *contrafissurae* (contre coups) in corpore humano, quibusque symptomata, exinde oriunda, cauantur, (à assigner les moyens de reconnoitre les contrecoups dans les corps humain et d'en prévenir les suites.)

Praemium vtriusque quaestionis moneta aurea constat quingentarum librarum Gallicarum. Commentaria Latino, vel Francico idiomate exarata ante diem 1 februarii 1775. cum Ill DE REY, qui academiae ab epistolis est, seu cum alio viro, si

Mm 3

vide.

*) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 152.

**) v. comm. nostr. Vol. XVII. p. 714.

videtur, qui Tolosae habitat, communicentur. Ceterae cautiones mittendorum commentariorum ut quaerantur in superioribus voluminibus, non immodeste rogamus.

Academia scientiarum elegantiorum literarum et artium *Rothomagensis* praemium monetae aureae trecentarum librarum Gallicarum ad annum 1774. huic destinat quaestioni:

Quaenam per hoc seculum in anatomia sunt detecta et quaenam exinde in artem medendi redundarunt commoda? (Quelles sont été les découvertes anatomiques depuis le commencement de ce siècle et les avantages, que l'art de guérir en a retirés?)

Elaborationes a Cl. L. A. D A M B O V R N E Y ante 1 diem iulii 1774. ita expectantur, uti iam retulimus. *)

Societas Electoralis physico oeconomica, quae *Manhemii* floret, praemium decem aureorum cum ad annum 1774, tum ad annum 1775, si duo commentaria praemio digna videbuntur, ei constituit, qui notatu dignissimam inventionem, vel in oeconomia, vel in artibus omnibusque omnino huc spectantibus disciplinis tractatu quodam solide patefecerit. Praeterea etiam viginti aureos, praemia industriae destinavit.

Theatrum anatomicum beneficio Regis Borussiae Potentissimi nuperrime exstructum Vratislaviae die 2 novembris 1773, solemnitate insigni, praesente collegio medico aliisque viris, inauguratum esse accepimus.

FELI-

*) vid. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 717. it. Vol. hui. p. 157.

FELICE FONTANA, praepos. mus. physic. experim. stipendium annuum benignitate magni Ducis Hetruriae auctum obtinuit. Iussui Principis vt fiat satis, prouincias Europae principes transmigraturus ea physices, astronomiae, chymiae et historiae naturalis documenta obseruabit, quae raro sunt, et in magnam Hetruriam deportari possunt.

Ienae Viri experientissimi IOANNES ERNESTVS NEUBAVER et CHRISTIANVS GODOFREDVS GRVNER professores medicinae ordinarii et assessores ordinis medici Ienensis sunt electi, hoc finiente 1773 anno.

Argentorati *) b. WEIGEN Cl. SERAIN et b. FRIED. Cl. ROEDERER successere.

Lipsiae Cl. IOANNES EHRENFRIED POHL, philosophiae atque medicinae doctor, ex itinere rediit, professor botanices est nominatus et horti botanici curam in posterum habebit. Adiit die 22 decembr. 1773 Vir Excellentissimus hoc munus, programmate *de soli differentia in cultura plantarum attendenda* et oratione *de commodis ex studio botanices in rem litterariam redundantibus.*

Die 2 octobris 1773 *Gottingae* Experientissimus CHRISTIANVS LVDOVICVS WILLICH, rebus metallicis et botanicis inprimis clarus, phthisi pulmonali, cuius curandae caussa sese huc contulit, extinctus est.

Ulmi Experientissimus A. F. FAULHABER ob varias obseruationes in IOANNIS PHILIPPI AV-

Mm 4

GVSTI

*) v. comm. hor. Vol. hui. p. 367.

GVSTI GESNERI collectionibus medicis *)
clarus, obiit.

Erlangae regnum animale ad systema Linnaeanum ex optimis quibusque Auctioribus, iconibus aeri incisis, folio minori vel quarto maiori proditum iri apud *Wolfgang Walther* bibliopolam Erlangenfem accepimus.

Cl. IOANNES CHRISTIANVS DANIEL SCHREBER, botanices et oeconomiae professor publicus ordinarius Erlangenfis, textum Latino et Germanico idiomate curabit, qui breviffime omnia contineat, quae fcitu neceffaria fint: infuperque pollicetur Cl. SCHREBER, noua inventa zoologorum eorumque admonitiones addere, nec non nouas tabulas aeneas iis, quae naturam non imitatae funt, fubftituere.

Per mensem fasciculus, ex quatuor plagulis texti et octo tabulis aeneis confans, vulgabitur, fingulus fasciculus iconum nigrarum duodecim groffis; viuis autem coloribus pictarum vno thalero et octo groffis praenumerata pecunia, conftabit. Regnum animale vegetabile et minerale fequutura dicuntur.

Relatum eft ad nos, edi impenfis *Christiani Godofredi Donatii*, bibliopolae Lubecenfis, felectas tractationes practici et chirurgici argumenti ex *Philofophicis Transactionibus Anglicis* in Germanicam linguam translatas, quarum volumen primum proximis Paschatos 1774 nundinis prodibit. Translatoris ftudio et confilio ea eligentur commentaria,
quae

*) *Sammlungen von Beobachtungen aus der Arzneygelarheit. Nördlingen. dritter Band 1771. 8.*

quae medicis et chirurgis haud ingrata fore speramus.

Sic quoque ei est animus tractationes, ad historiam naturalem pertinentes, in posterum, separatis voluminibus, in eandem linguam vertere.

Ex relatione nuperrime nobiscum communicata intelleximus, VIEVSSENSIVM, nepotem RAYMVNDI VIEVSSENSII, medici quondam celeberrimi, tandem decreuisse, opus aui, inscriptum *l'Histoire des maladies internes*, publici iuris reddere. Affirmatur librum hunc ab Auctore ipso perfectum, observationibus utilissimis ditissimum esse. Adiunget editor *Neurographiam* atque *Tractatum de vasis*, separatim iam editos: atque omne opus quatuor voluminis (*in quarto*) absoluetur, additis tabulis neruorum aeneis. Perfecto opere pretium huius libri erunt 56 Librae; his vero, qui nomina sua subscribent, dabitur 36 librarum pretio, usque ad primum ianuarii diem 1774. Quod pretium vel partitis vicibus dando, cum subscribitur 12 libras, deinde 10, tum 6, postea 5, et denique 3 libras; vel simul dare licet. Subscribitur Parisiis apud *Ioannam Iacobum Robert* et Lipsiae in *officina Gleditschiana*. Praeterea et plures huius Auctoris libri, nondum editi, vulgari promittuntur.

Continuatio indicis scriptorum physico medicorum, quae anno 1771. prodierunt.

Neruatorum ceruicalium anatome a IANO BANG Hafn. c. f. (*sine anno.*)

Traité du iardinage, qui enseigne les ouvrages qu'il faut faire pour avoir un iardin dans sa perfection et la manière de faire des pépinières, de greffer, enter, cultiver, etc. Par M. BOYCEAV DE LA BARAVDIERE. à Paris 8.

ANTON BARTHL diff. inaug. de digestionē. Vetro Prag. 8.

Beschreibung des kostbaren Altdorfschen Ammoniten und Belemniten Marmors, wie solche zum erstenmale im Jahre 1754. gemacht und in dem Drucke vorgeleget worden ist, von dem Erfinder IOHANN FRIEDRICH BAUDER, Bürgermeister und Weinhändler zu Altdorf. Mit einem Anhang, der die neuesten Entdeckungen des 1770 und 1771sten Jahres von Encriniten, Astroiten und Nautiliten auch andern höchstseltenen Versteinerungen beschreibet, wieder herausgegeben, Altdorf 4.

I. G. BAVERS auserlesene Neuigkeiten für alle Münzliebhaber, 18 - 20 St. Nürnberg. 4. m. K.

* * BAVERS Abhandlung von mineralischen Gesundbrunnen bey Kätschen in Böhmen, Leipz. 8.

I. W. BAVMERI via, valetudinem secundam tuendi et vitae terminum prorogandi compendiarum, in usum auditorum conscripta, Giess. 8.

EIVSD. historia naturalis lapidum pretiosorum omnium, nec non terrarum et lapidum, hactenus in usum medicum vocatorum, Francof. 8.

Physicalische oekonomische Bibliothek, worinn von den neuesten Büchern, welche die Naturgeschichte, Natur-

Naturlehre und die Land und Stadtwirthschaft betreffen, zuverlässige und vollständige Nachrichten ertheilet werden von IOHANN BECKMANN; zweyter Band, Göttingen 8.

Diff. sur l'ergot ou bled cornu. Par M. BEGVILLET, à Diion 4. maj.

* * BELIDORS architectura hydraulica des 2ten Theils II und 12te Ausgab. Augsp. fol. (hac parte finitur totus liber.)

Heelkundige Waarnemingen beschreeven door ANTONIVS BENEVOLI Leerar der Heelkunde en Hoogleeraar in der Zeloer Weetenschap in het Hospitaal te Florence; en CAIETANVS TACCONI Leerar in de Geneeskunde en Wysbegeerte, openbaar Voorlezer op de universiteit de Bologne, Lid van het Genootschap aldaar etc. vertaald en met Aanmerkingen vermeerdert door IAN. BERNARD SANDIFORT M. D. te Haag 8. maj. c. tab. aen.

THOMAS BERDMORES *Abhandlung von den Krankheiten der Zähne und des Zahnfleisches. Nach der neusten Ausgabe aus dem Englischen übersetzt, Altenburg. 8.*

The history and art of Horsemanship By RICH. BERENGER, Esq. London. 4. maj. Vol. I. II.

CHRIST. IO. BERGER diff. inaug. de diuerso partu ob diuersam capitis ad peluim relationem mutuam. Haf. 4.

J. H. L. BERGIUS *Policey und Cameralmagazin sechster Band, welcher L und M. enthält. Fr. am Mayn 8.*

Outhlines of the natural history of Great Britain and Ireland. Containing a systematic arrangement and concise description of all the animals, vegetables and fossiles, which have hitherto

hitherto been discoverd in these kingdoms.
By JOHN BERKENHOVT M. D. In three
volumes. Lond. 8.

Description des arts et métiers faites ou approu-
vées par MM. de l'academie royale des sciences
de Paris, avec figures en taille douce. Nou-
velle édition publiée avec des observations
et augmentée de tout ce qui a été écrit de
mieux sur ces matieres en Allemagne, en An-
gletterre, en Suisse, en Italie par I. E. BER-
TRAND. Tom. I. contenant l'art du meû-
nier, du boulanger et du vermicellier. a Neuf-
chatel 4. (*Editio Parisina prodiit in folio*).

Etwas von Fiebern erster und zweyter Abschnitt, von
I. G. BEVTH. Cleve und Leipzig 8.

IOH. ULRICH BILGVERS *medicinisch chirurgi-
sche Fragen, welche die Verletzung der Hirn-
schaale betreffen. Nebst einem Versuche zur Be-
antwortung der Aufgabe: die Theorie von den
Contraßuren in den Verletzungen des Kopfs
und die pracktischen Folgen, welche man daraus
ziehen kann, zu bestimmen, Berlin. 8.*

ADAM. MICHAEL BIRKHOLZ *diss. sistens quae-
stiones quasdam physicas chemiae generalis
definitionibus explicatas, Resp. Io. Christian
Neider. Lips. 4.*

EIVSD. *diss. inaug. sistens quaeestiones quasdam
physico medicas. ib. 4.*

THADDAEUS BISCHOF *diss. inaug. de pulsu fe-
num. Vienn. 8.*

WILH. BLACK *diss. de diagnosi, prognosi et causis
mortis in febris, L. B. 4.*

A disquisition on medecines that dissolue the stone
where D. CHITTIK'S secret is consider'd
and discover'd. By ALEXANDER BLA-
KRIE. Lond. 8. maj.

Traité

Traité de l'education oeconomique des abeilles,
avec leur hiftoire naturelle. Par M. DU-
CARNE DE BLANGVE à Paris 12.

GEORG. RUDOLPH BOEHMERI diff. inaug. de
fambuco in totum medicinali, Resp. *Gottfr.*
Christ. Sigismund Georgio. Witteberg. 4.

PHIL. ADOLPH BOEHMERI diff. inaug. de cauf-
fis infanticidii impunibus. Resp. *Frid. Adolph*
Richter, Hal. 4.

EIVSD. diff. inaug. de regimine in febris acutis
moderato optimo, Resp. *Io. Gotth. Leber.*
Abel. ib. 4.

MICH. FRID. BOEHM diff. inaug. sistens varias
syphilitidis therapias. Argentorat. 4.

HERM. BOERHAAVE *Abhandlung von Augen-*
krankheiten, nebst derselben Cur, nach der neuesten
lateinischen Auflage ins Deutsche übersetzt von
GABRIEL FRIDRICH CLAUDER M. D.
Mit Kupf. vierte und viel vermehrte Auflage.
Nürnb. 8.

IOBST BÖSEN hochadelichen hartenbergischen Ver-
walters zu Geismar verbesserte, deutlich beschrie-
bene und gezeichnete Hebmaschine, so Pater SOM-
MER in der Schweiz 1759. erfunden, nebst An-
weisung und Zeichnung einer Saugpumpe von
Bley zu verfertigen. Göttingen 8.

Nouveau traité des abeilles et nouvelles ruches de
paille par le moyen desquelles on peut sans
frais et avec beaucoup plus de facilité en
tirer un produit plus considérable que par
les différentes méthodes, dont on s'est servi
jusqu'ici dans chaque canton. Par M. BOIS-
JUGAU, Ecuyer. à Paris 12.

IO. FRID. BOLTEN M. D. ad Ill. LINNAEVM
epistola de novo quodam zoophytorum gene-
re. Hamb. 4. c. f.

Le médecin de campagne : ou encyclopédie médicale, chirurgicale et vétérinaire; Ouvrage à la portée de toutes les classes de Citoyens et pouvant faire suite au dictionnaire naturelle de M. VALMONT DE BOMARE, à Paris 8. min. Vol. 6.

TOUSSAINT BORDENAVE diff. inaug. de hydrocele injectione curanda. Resp. Io. Iac. Ioseph. Iusseaume, ibid. 4.

Récherches sur le pouls par rapport aux crises. Par M. DE BORDEU. Tomm. III. IV. ib. 12.

ERNEST. GOTTLÖB BOSE diff. prior inaug. de diagnosi vitae fetus et neogeniti, Resp. Chph. Godofr. Iohn. Lips. 4.

EIVSD. diff. posterior inaug. de diagnosi vitae fetus et neogeniti, Resp. Carol. Christlieb Bethke. ib. 4.

EIVSD. progr. inaug. cordis villosi historiam sistens. ibid. 4.

EIVSD. progr. inaug. de visione in rheumatismo et arthritide. ib. 4.

Essai théorique et pratique sur la ferrure à l'usage des élèves des ecoles royales vétérinaires. Par M. BOURGELAT. à Paris, 8. maj.

Système nouveau et complet de l'art des accouchemens tant théorique, que pratique. Avec la description des maladies particulières aux femmes enceintes, aux femmes en couche et aux femmes et aux enfans nouveaux nés, traduit de l'Anglois de M. I. BURTON par M. LE MOINE D. M. Ouvrage enrichi de notes avec dix huit figures. à Paris 8.

L'art de se guérir soi même dans les maladies vénériennes, ouvrage fondé sur vne nouvelle theorie de ces maladies, etc. par M. BOURU, D. en M. Second. édit. à Paris 8.

Der geschickte Viehhirte, oder Unterricht die Kennt-
nis

nis der Ochsen und Kühe, ihres Alters, ihrer Krankheiten und der damit verbundenen Zufälle u. s. w. betreffend von I. G. BOUTROLLE. aus dem Franzöf. überf. Wittenb. und Zerbst. 8.

Confiderations on the means of preventing the communication of pestilential contagion and of eradicating it in infected places. By WILLIAM BERWERIGG Lond. 4.

Beobachtungen von einigen Blumen von HEINRICH CHRISTIAN VON BROCKE Braunschweigisch. Wolfenbüttel. wirklichen Regierungsrath, Leipz. 8.

D. GEORG. FLOR. H. BRUNICH constitutio epidemica Essendienfis anni 1769 et 1770. sistens historiam febris scarlatino miliaris anginosae, Weselii et Lipsi. 8.

MART. THRANE BRUNNICHII zoologiae fundamenta, praelectionibus academicis accommodata, Grundei Dyvelaeren. Kopenhagen 8.

ADAM ANTON BRUNNERS *Abhandlung von der Hervorbrechung der Zähne.* Wien. 8. maj.

Chymische Versuche über das Meyerische acidum pingue von WILH. HEINR. SEBAST. BUCHOLZ Weimar 8.

Toilette de Flore: ou essai sur les plantes et les fleurs, qui peuvent servir d'ornément aux Dames; contenant les différentes manieres de préparer les essences, pommades, rouges, poudres, fards et eaux de senteurs: auquel on a ajouté différentes recettes pour enlever toutes sortes de taches sur le linge et sur les étoffes etc. etc. Ouvrage utile aux parfumeurs, baigneurs et aux personnes chargées de la direction des toilettes, en deux parties Par M. BUCHOZ D. en med. à Paris 12.

IOS. PIERRE BUC'HOZ la nature considérée dans ses différents effets, ou lettres sur les animaux, les végétaux et les minéraux ib. 12.

EIVSD. dictionnaire raisonné uniuersel des plantes, arbres et arbuſtes de la France; contenant la description raisonnée de tous les végétaux du Royaume considérés relativement à l'agriculture au iardinage, aux arts et métiers, à l'oeconomie domestique et champêtre et à la médecine des hommes et des animaux ibid. 8.

EIVSD. manuel de médecine pratique, royale et bourgeoise, ou pharmacopée tirée des trois regnes appliquée aux maladies des villes. Ouvrage utile a tout citoyen. ib. 8.

EIVSD. manuel alimentaire des plantes tant indigènes, qu'exotiques, qui peuvent servir de nourriture et de boisson aux différens peuples de la terre; contenant la connoissance exacte de tous les végétaux, qui croissent sous les deux hémispheres, leurs noms triviaux et botaniques, suivant les auteurs le plus célèbres, l'utilité qu'on en peut tirer dans la vie animale, et les différentes manières de les préparer pour la cuisine, l'office, la distillation et pour les différens usages de l'économie domestique. ib. 8. maj.

HERRN VON BUFFON *allgemeine Naturgeschichte; eine freye und mit Zusätzen vermehrte neue Uebersetzung, 2ter und 3ter Theil. Berlin 8. maj.*

Vollständige Anweisung, wie durch anzustellende Besichtigungen ein verübter Kindermord auszumitteln sey. nebst 88. Obductionszeugnissen von

EPH. GOTTLIEB BÜTTNER, Königsberg. 4.

Wachendorfia IOHANNIS BURMANNI, D. M. Athenaei illustris et in horto medico Amstelodam-

Iodamensi, Professoris Botanices. Gerae.

On the gout and all chronical diseases. By WILL. CADOGAN. Lond. 8.

J. ALEN. CAMPHELL diff. inaug. de phlegmone. Edinb. 4.

Naauwkeurige Afbeelding en Beschryving van eene geheel en all verloorene, mar door konst herstelde neus en verhemelte; naar't leeven uitvoerig geteekent, en in't latyn beschreeven door den Heer P. CAMPER. Vit het latyn vertaald. Te Amsterdam. 8. mai. c. f.

O. FRID. CARTHEUSER diff. inaug. de viscido plurimorum morborum inter Poloniae incolae caussa, Auctore et Resp. Petr. Ioseph. Carove. Franc. ad Viadr. 4.

DEIVSD. de morbis endemiis libellus. ibid. 8.

Mineralogische Abhandlungen von FRIEDRICH AUGUST CARTHEUSER. Gießen 8.

J. S. NATHALIS COLIN diff. inaug. de gastritide. Argent. 4.

HENRICI COPE medici olim regii, ad statum in Hibernia demonstratio medico practica prognosticorum HIPPOCRATIS, ea conferendo cum aegrotorum historiis, in libro primo et tertio epidemiorum descriptis, denuo edidit C. E. BALDINGER. Ien. 8.

Reponse à un ouvrage, qui a pour titre, recherches anatomiques de M. COSTA par IOSEPH. FRANC. CARRERE, Prof. en médec. Perpinian. 4.

DOMINIC. COTTUNNI de sedibus variolarum συνταγμα. Vienn. 8. c. f.

Le laboureur: ou cours d'agriculture pratique, suivant les principes de physique et de mécanique. Par ALEXANDRE CRASQVIN Laboureur Flamand. à Paris 12. c. f.

Tom. XIX. P. III.

Nn

A trea-

A treasure of easy medicines, briefly comprehending approved and specific remedies for almost all disorders of the human body, extracted from the most celebrating writings both of the antients and moderns, and digested in alphabetical order, licensed and recommended by the Royal college of physicians, published originally in latyn, by IOHN CRVSO, Pharmacop. To which are now added large annotations with a glossary and general index. London 8.

*Der nach Grundsätzen und Erfahrungen abgehandelten Schlesischen Landwirthschaft 1ster Theil, von H. G. V. D * * Breslau 8.*

Traité de la nutrition et de l'accroissement, précédé d'une dissertation sur l'usage des eaux de l'arnios. PAR IEAN PIERRE DAVID, Doct. en méd. à Paris et à Rouen 8.

HENR. FRID. DELII diss. sistens primas lineas chemiae forensis. Erlang. 4.

CARL FRIDRICH DIETERICH'S *Anfangsgründe zu der Pflanzkenntnis mit 12. Kupfertafeln. Erfurt 8.*

IAC. DIEZ diss. de amore. L. B. 4.

IO. MICHAEL DIOBOLDT diss. inaug. de foramine ovali. Argent. 4.

HEINR. WILH. DÖBELS *geschickter Hausvater und fleisige Hausmutter, oder Einleitung zur Landwirthschaft, nebst einer Hausapotheker, mit einer Vorrede von G. H. ZINCKEN. Neue und vermehrte Auflage. Leipz. 8.*

GVALTH. VAN DOEVEREN sermo academicus de recentiorum inuentis, medicinam hodiernam veteri praestantiorum reddentibus, dictus publice, cum in Academia Lugduno Batava ordinariam

riam medicinae professionem auspicaretur, ad
d. 4. maj. L. B. 4.

GEORG. DOVE diff. inaug de pleuritide. Edinb. 4.
Psychologiae specimen ab ANDREA DRAGHET-
TO, Metaphysic. Prof. Milani 4.

ALEXAND. MONRON. DRUMMONDI de fe-
bribus arcendis discutiendis que commentarius.
Amstelod. 8.

Méthode pour recueillir les grains dans les années
pluvieuses et les empêcher de germer. Dia-
logue entre un voyageur et trois fermiers
ou laboureurs. Par M. DUCARNE DE
BLANGY. à Paris 8.

BEIVSD. traité de l'éducation oeconomique des
abeilles, ou se trouve aussi leur histoire natu-
relle. ibid. 12.

Méthode pour bien cultiver les arbres à fruit et pour
élever des treilles, par les sieurs DE LA RI-
VIERE et DUMOULIN. ibid. 8.

Diff. inaug. sistens rationem optimam administran-
di partum caesareum, Auctore HERRMANN
DIETRICH DVNCKER. Duisburg. 4.

Mémoire sur les moyens de reconnoître les con-
tre coups dans le corps humain et d'en pré-
venir les suites, par M. DIVERSED. en Méd. à
Paris 12.

*Unterricht von Salzwesen gesammelt von F. X. A. E.
von ST * * * München 8.*

IO. ELLIS de dionaea muscipula planta irritabili
nuper detecta ad Ill. CAROL. A LINNE'.
*Beschreibung der dionaea muscipula etc. Aus
dem Engl. übers. und herausgegeben, von I. C. D.
SCHREBER. Erlangen. 4.*

SALOMO VAN EMBDEN diff. inaug. de partu
caesareo. L. B. 4.

IO. CHRIST. POLYCARP. ERXLEBEN oratio de arte veterinaria, veteribus maxime aestimata, diu postea neglecta et inculta, hodie vero laetissime efflorescente erroresque suos expurgante. Gotting. 4.

C. E. ESCHENBACHS *Bedenken von der Schädlichkeit des Mutterkorns und von den Mitteln zur Rettung der Ertrunckenen.* Rostock 8.

CHPH. IACOB. EYRICH diss. inaug. medica de superfetatione in simplici vtero haud possibili. Altorf. 4.

Philosophical enquiry into the nature, origin and extent of animal motion, deduced from the principles of reason and analogy, by SAMUEL FARR. Lond. 8. mai.

Encyclopedie, ou dictionnaire vniuersel raisonné des connoissances humaines, mis en ordre par M. DE FELICE. Tom. III. Yverdon 4. (*Tom. I. et II. 1770. prodierunt.*)

IO. BAPT. WILH. FERRAND diss. inaug. sistens de labio leporino theses anatomico chirurgicas, Resp. *Ioseph. Viarry.* Paris 4.

Elémens de chirurgie prâtique, faisant partie des oeuvres de M. FERREIN, redigés par M. HUGVES GAUTIER. ibid. 12.

Elements of agriculture and vegetation, by GEORGE FORDICE M. D. The second edition. To which is added an appendix for the use of practical farmers. Lond. 8. maj. c. f.

A catalogue of the animals of North America. To which are added short directions for collecting, preserving and transporting all kinds of natural history curiosities, by JOHN REINHOLD FORSTER. F. R. S. Lond. 8. maj.

EIVS D. flora Americae septentrionalis or a catalogue of the plants of North America. ib. 8. mai.

IO. REINH. FORSTER novae species insecto-
rum, centuria Ima. ibid. 8.

EMANUEL. FRIED diff. inaug. de usu forcipis in
partu. Argentorat. 4.

PETR. ANTON. GADOLLA tentamen inaug. de
vomitu intestinorum, siue volvulo confirmato.
Vienn. 8.

Enfayo sobre las aguas medicinales de Aranguez,
escrito de orden de su Maestad par el D. IV-
AN GAMEZ. Madrit. 4.

IO. GARIOCH diff. inaug. de paralyfi. L.B. 4.

GEORGE MATTH. GATTENHOFF diff. inaug.
venaesectionis verae indicationes sistens, Resp.
Car. Ios. Gross. Heidelberg. 4.

H. D. GAUBII aduersariorum varii argumenti liber
vnus. Leidae 4. c. f.

EIVSD. idem liber. Paris. 4. c. f.

Mémoires pour servir à l'histoire des insectes, pré-
cedés de discours sur les insectes en général.
Par CHARLES DE GEER. Tome second,
1^{miere} et 2de partie. à Stockholm 4. c. fig.

Traité des maladies de l'oeil par M. GENDRON. à
Paris. 8. maj.

Hygieine, seu ars sanitatem conservandi, poema.
Auctore STEPHANO LVDOV. GEOFROI.
ib. 8. maj.

CARL. ABRAHAM GERHARD materia medica,
*oder Lehre von den rohen Arzneymitteln, zwey-
te verbesserte Auflage.* Berlin 8.

Tractatus medico legalis de stupro, in usum eorum,
qui iurisprudentiae et medicinae operam dant,
praecipue vero eorum, qui in foro versantur,
conscriptus, quo ea, quae ad illius certiore
ac distinctiorem cognitionem pertinent, tum
ex principiis medicorum, tum ex legibus
iurisconsultorum pertractantur et exemplis

clarorumque virorum decisionibus illustrantur ab I. A. GERSTLACHERO, M. D. Erlang. 4.

CONRAD. GESNERI opera botanica pars secunda: continet centuriam primam plantarum. Curante CASIMIR. CPHP. SMIDELIO Norimb. fol.

Verhandeling over de Bestaanbaarheid en Noodzaaklykheid der afzetting in verscheide heilkundige Gebreeken door DAVID VAN GESCHER Heelmester te Amsterdam. Te Amsterd. 8. maj.

The use of sea voyages in medicine and particularly in consumptions with observations on the disease, by EBENEZER GILCHRIST. M. D. Lond. 8. maj.

SAMVEL. GEORG. GMELIN *Reise durch Russland zur Untersuchung der drey Naturreiche. Petersb. 4.*

An enquiry into the nature, rise and progress of the fevers most common in London, as they have succeeded each other in the different seasons for the least twenty years. With some observations on the best method of treating them, by WILLIAM GRANT, M. D. Lond. 8. maj.

Museum Gravelianum, siue collectionis regni mineralis, praecipue historiam naturalem illustrantis, a beato domino IO. PHIL. GRAVEL, Med. D. ac physices prof. magna solertia comparatae, a filio eius pie nuper defuncto egregie auctae, recensio. Argentorat. 8.

ABRAH. IAC. S'GREVWEN diff. inaug. de medicina ex vrina. Harderov. 4.

Exposition des variations de la nature dans l'espece humaine, ou l'on demande si, posées les loix natu-

relles les plus générales, sur les quelles portent l'ordre et l'harmonie du corps humain, la nature peut quelquefois s'en écarter. Par M. T. GVINDANT. à Paris 8.

Manuel forestier et portatif, contenant les descriptions, qualités, usages et cultures particulières des différentes essences, qui composent le massif général des bois du Royaume. Par M. GVLOT. ib. 12.

LEIVSD. *Kurzgefaßtes Forsthandbuch, in welchem die Beschreibung, Eigenschaften, Nutzen und besondere Erziehung der verschiedenen Holzarten, die Säung, Pflanzung, auch gute Unterhaltung der Hölzer enthalten, ingleichen des bezeichnen der Gränz- und Laßbäume, die Schätzung, Verkaufung und Niederschlagung der jährigen Hiebe größtentheils aus des Hn. DU HAMEL DU MONCEAU allgemeinen Abhandlung von den Wäldern herausgezogen.* Nürnberg 8.

ERNEST. GOTTFR. GYSER *diff. inaug. de fame letali ex callosa oesophagi angustia cum detectis in quibusdam abdominis visceribus attentione dignis phaenomenis.* Argent. 4.

ANT. DE HAEN *rationis medendi* Tom. VII. Paris 12.

LEIVSD. *rationis medendi continuatae* Tom. I. Vienn. 8.

Betrachtungen über das menschliche Auge zur Bewunderung der großen Werke Gottes und zur Erweiterung der Erkenntnis derer, die keine Meßkunstverständige und Naturkundiger sind, von IO. FRIEDR. HAESLER. Hamburg 8. m. K.

Chymische Prüfungen des Herrn EHRENREICHS alcohol aceti und denen daraus verfertigten Arzneyen angestellt von HEINRICH HAGEN, Apotheker. Königsb. 4.

Mélanges curieux et intéressans de divers objets relatifs à la physique, à la médecine et à l'histoire naturelle par M. HAGVENOT. à Avignon et à Paris 12.

ALB. DE HALLER elementa physiologiae corporis humani. Paris. 8.

EIVSD. bibliotheca botanica, qua scripta, ad rem herbariam facientia, a rerum initiis recensentur. Tom I. tempora ante TOVRNEFORTIVM. Tigur. 4.

ADOLPH. ALBRECHT HAMBERGER *Erweißung von den Ursachen der Bewegung der Planeten, der Schwere und des Zusammenhangs der Körper. Iena 8. m. K.*

Des Herrn DU HAMEL DU MONCEAU Abhandlung von den Obstbäumen, worinnen ihre Gestalt, Erziehung und Pflege etc. angezeigt und beschrieben wird, mit sehr feinen Abbildungen in Kupfer; Erster Theil, aus dem Französischen übersetzt von CARL CHRISTOPH OELHAFEN VON SCHOLLENBACH, verlegt und in Kupfer gestochen von Adam Wolfgang Winterschmidt Kupferstecher in Nürnberg 4.

* * HASLES oratio funebris de medicis quibusdam heroibus. Erlang. 4.

Handwerker und Künstler in Tabellen 8te Sammlung von Herrn HARTWICH Nebst einem Register. Berlin 8.

Anweisung zur Bienenzucht aus einer 30jährigen Selbstprüfung und Erfahrung gesammelt und zum allgemeinen Besten besonders in der Churmark öffentlich bekannt gemacht, nebst einem Anhange zur allgemeinen Bienenzucht. Erster Theil durch ERNST LUDWIG HASE, Pastor in Wildenbruck. Berlin 8.

Institutions de chirurgie; ouvrage de près de quarante ans: traduit du latin de M. HEISTER. Par M. PAUL. à Paris 4. c. f.

Dictionnaire du diagnostic, ou l'art de connoître les maladies et de les distinguer exactement les unes des autres. Par M. HELIAN, D. M. à Paris 8.

IOACHIM FRIEDR. HENCKELS *Abhandlung der chirurgischen Operationen. Zweytes Stück von der Thränenfistel in der Durchbohrung der Knochen. Drittes Stück von Steinschneiden, Mastdarmfistel, phimosi, paraphimosi, cancro und sphacelo colis. Berlin 8. m. K.*

Parallèle des différens instrumens avec les méthodes de s'en servir pour pratiquer la ligature des polypes dans la matrice en forme de lettre à M. ROUX avec figures. Par GEORGE HERBINIAUX, Maître en chirurgie et accoucheur à Bruxelles. à la Haye 8.

Bibliothèque physique de la France, ou Liste de tous les ouvrages tant imprimés que manuscrits, qui traitent de l'histoire naturelle de ce Royaume; avec des notes critiques et historiques. Par feu M. LOUIS-ANTOINE PROSPER HERISSANT. Ouvrage achevé et publié par M * * * à Paris 8. maj.

Intraodestalt uti Kongl. vetenskaps akademien om de i hushållningen nyttige svenske stenarter, hållet den 19 iun. 1771. af SAMUEL GUSTAV. HERMELIN. Stockholm 8. maj.

* * HERRIEUX *Abhandlung von den Kanarienvögeln. Nürnberg 8. maj.*

GERARD VAN DER HESP *diff. de leucorrhoea. L. B. 4.*

An experimental enquiry in the properties of the blood with some remarks on its appearances

and an appendix relating to the discovery of the lymphatic system in birds, fishes and the amphibious animals. By WILLIAM HEWSON F. R. S. teacher of anatomy. Lond. 8. min.

Selectus medicamentorum rationalis tam simplicium, quam compositorum, in duas partes diuisus: scripsit CHRIST. PHILIP. HERWIGIVS. Ien. 8.

The vegetable system or the internal structure and the life of plants their parts and nourishment explained, their classes, orders, genera and species ascertained and described in a method altogether new, comprehending an artificial index and a natural system: with figures of all the plants defined and engraved by the Author. The whole from nature only. By JOHN HILL. Vol. XVIII. et XIX. Lond. fol.

Beyträge zur Landwirthschaft in Briefen an einen Freund. Erste Sammlung, in welcher die vortheilhafte Erziehung und Pflege des Hornviehes abgehandelt wird von IO. WILHEM HÖNERT, Prediger zu St. Jürgen in Herzogthum Bremen. 8.

HENR. CHRIST. HOERLE diss. inaug. de febribus continuis paroxysantibus, seu intermittentibus extensis. Argentor. 4.

IO. G. HOPMANN diss. de febre continua putrida. L. B. 4.

Freyherr ADAM HUBER VON MAUER, Churfürstl. Regierungsrath zu Burghausen, Abhandlung von dem Reichthume eines Staates durch die Viehzucht. München und Burghausen. 4.

IOS. HUGL *Krankenbuch. Berlin. 8.*

Dissertation sur les vapeurs et les pertes de sang. Par P. HVNAVL T, nouvelle édition. à Paris 12. *Prakti-*

Praktische Anleitung zum Deich-Siel und Schlangenbau. Zweyter Theil von Schlangen Höftern und andern Schutzwerken durch I. W. A. HUNRICHS Königl. Iustizrath cet. Bremen 8. m. K.

The natural history of the human teeth : explaining their structure, use, formation, growth and diseases, illustrated with copper plates. By JOHN HUNTER. F. R. S. London. 4.

Herrn HURELS, Pferdearztes in Paris, Abhandlung über den Wurm, eine Krankheit, welche sehr oft die Pferde befällt. Aus dem Französischen. Breslau 8.

Neue Entdeckung des wahren Ursprungs des Cöllnischen Umbers oder der Cöllnischen Erde von I. W. C. A. Freyherren VON HÜBSCH. Fr. und Leipz. 8.

Descriptio methodi mercurium sublimatum corrosivum tutius copiosiusque exhibendi. Auctore FRANC. IACOBI. Monasterii in Westphalia 8.

De la santé, ouvrage utile à tout le monde par l'Abbé JACQUIN. Quatrieme édition considerablement augmentée. à Paris. 12. maj.

JAC. IOS. JACQUIN observationum botanicarum IVta et vltima pars. Vienn. fol. c. f.

Mémoire sur la cause de la pulsation des artères. Par M. LADELOT. à Nancy et à Paris. 8.

Abhandlung von Schwärmen der Bienen von A. IANSCHA. Wien. 8.

F. O. FRIED. IETZKE diss. de fermentatione generatim atque in specie de spiritu vini, tanquam fermentationis vinosae producto. Hal. 4.

Bifolium chemico physico metallicum bestehend in zwei besondern Abhandlungen, deren die erste den Zink und Galmey, die andre aber den Arsenic, benebst einigen Merkwürdigkeiten gründlich untersucht

tersuchet, ausgefertigt und zu weiterer Untersuchung ans Licht gestellet von INNOCENTIO LIBORIO AB INDAGINE. Amsterdam und Leipz. 8.

EIVSD. trifolium chemico physico salinum, oder dreyfache chymisch physicalische Abhandlung, worinnen drey berühmte Salze, namentlich Salmiac, Salpeter und Borax nach ihrer Natur und Wesenheit, Namen und Erfindung, benebst einigen Merkwürdigkeiten betrachtet werden. ib. 8. (Auctoris verum nomen est IAEGER).

CHRIST. IOHBERGER diff. inaug. de diverso partu, Resp. *Matthia Saxtorphs*. Hafn. 8.

An historical dissertation, concerning the epidemical fever which prevailed at Kidderminster in 1756. By JAMES JOHNSTONE, M. D. Lond. 8.

EIVSD. essay on the use of the ganglions of the nerves. Shrewsburg. 8. maj.

IOSEPH. LEOPOLD IRKA diff. de morbis oculorum internis. Vienn. 8. maj.

JAC. FRIDER. ISENFLAMM diff. inaug. de morbis cutaneis, Resp. *Franc. Jacobi*. Erlang. 8.

Die vollkommene Bergwerkskunst oder der Bergmann vom Leder, und Bergmann vom Feuer. Erster Theil allen Bergwerksliebhabern aus eigener Erfahrung und 35jährigen Praxis zum Nutzen und Vergnügen mitgetheilt von IO. GOTTFRIED IUGAL. Berlin. 8. m. K.

IO. HEINR. GOTTL. VON IVSTI, Königl. Berghauptmanns, Geschichte des Erdkörpers, aus seiner äußerlichen und unterirdischen Beschaffenheit erwiesen. ib. 8. maj.

EIVSD. gesammlete chymische Schrifften, worinnen das Wesen der Metalle und die wichtigsten chymischen
mischen

mischen Arbeiten vor dem Nahrungsstand und das Bergwesen ausführlich abgehandelt werden. Dritter Band. Berlin. 8. maj. m. K.

O. CHRIST. KALL progr. inaug. de Iudaeis medicis veterum et recentiorum temporum. Hafn. 4.

IMON. HENR. ADOLPH KEISER enarrationes quorundam morborum, iunctis obseruationibus medico practicis. Lemgo. 8.

O. CHRISTLIEB. KEMME diff. inaug. de totius morbi temporibus. Resp. Io. Christ. Beckardt. Hal. 4.

IVSD. *Einleitung in die Medicin überhaupt.* ib. 8.

ONAVENTVRAE HENRIC. KEREM diff. inaug. de elemento sanguinis, a quo color eius ruber praecipue dependet. Vetero Pragae 8. c. f.

THOMAS KIRKLANDS *Bemerkungen über Herrn POTTS allgemeine Anmerkungen von den Beinbrüchen u. s. w. in drey Briefen an einen jungen Wundarzt, der sich auf dem Lande setzen will; nebst einer Nachschrift von der Cur der Zusammengesetzten Verrenkungen. Aus dem Englischen übersetzt. Altenburg 8.*

JOSEPH. THADAEI KLINKOSCH quaestio academica ex physiologia: num iam verus vsus pulmonis in machina humana notus sit? Resp. Matth. Hansa. Prag. 4.

Unterricht von der Bienenzucht in Bayern nach gemachten Erfahrungen herausgegeben von ANTON KORSNCKA Churfürstl. Bayerischen Landbienenmeister. München 8.

FRANC. GISBERT KRAEYFAENGER diff. inaug. de mali hypochondriaci ad minimum sextuplici specie. Duisburg ad Rhen. 4.

LEOPOLD KÜRCHBERGER diff. inaug. sistens
historiam morbi chronici et specimen histo-
riae cicutae. Vindob. 8.

ERNST. GOTTFR. KVRELLA *patriotische Vor-
schläge, wie bey dem ietzt herrschenden Getrei-
demangel, besonders der dürfftige Landmann
wohlfeiler Brod haben könne.* Berlin 8.

IO. HENR. LANGE von den heilsamen und höchst wun-
derbaren Wirkungen des Wasserfenchels oder
sogenannten Perrsat. Franckf. u. Leipz. 8. maj.
Gründliche Einleitung zur Kenntnis der Salzwærcks-
sachen, entworfen von I. W. LANGSDORF,
Stadtconsulenten zu Hamburg. Frankf. 8.

GEORG. AVG. LANGGVTH diff. inaug. de mor-
tibus repentinis senioribus annis parcius im-
putandis, Resp. Carol. Claudero. Wittenb. 4.

Essai sur le mecanisme de l'univers par M. LANSAC.
à Paris 12.

Mémoire instructif sur l'inoculation des petites vé-
rôles. Par M. L. LAPEYRE. à Londres 4.

Nouvelle Méthode de traiter les fractures et les
luxations; ouvrage traduit de l'Anglois par
M. LASSVS. à Paris 12.

Dictionnaire portatif de médecine etc. Par M.
JEAN FRANÇOIS LAVOISIEN. ib. 12.

IO. GOTTLOB LEYDENFROST diff. inaug. ex-
hibens nonnulla de rhachitide, Resp. Adolph
Wilkinghoff. Duisburg. ad Rhen. 4.

EIVSD. diff. inaug. de salibus essentialibus corpo-
ris humani eorumque succedente mutatione.
Resp. Car. Frid. Ludov. Milchack. ib. 4.

Reliqua proxime.

Contenta in hac parte.

	Pag.
I. Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för aor 1770. Vol. XXXI.	387
II. LINNAEI Mantissa plantarum altera	416
III. WALLERII systema mineralogicum	437
IV. VAN SWINDEN tentamina theoriae mathematicae de phaenomenis magneticis	458
V. GERHARD materia medica	465
VI. Journal de Médecine etc. par M. ROUX Tomm. XXXI. et XXXII.	469
VII. ERXLEBEN <i>Anfangsgründe der Naturgeschichte</i>	493
VIII. Exposition des variations de la nature dans l'espece humaine par M. GUINDANT	498
IX. <i>Erfahrungen und Untersuchungen über den Menschen</i>	501
X. KIRCHVOGL diarium medico practicum	507

XI.

	Pag.
XI. Intraodes - Tal om Ktäftskadors scro- phalöfe och veneriske fârs och foul- landers igenkännande af BIER- CHÉ'N	513
XII. Acta Helvetica. Vol. VII.	520
XIII. Diff. sur les parties sensibles du corps animal par M. HOUSSET	533
XIV. Diff. sur la dilatation des artères et sur la sensibilité par M. ARTHAUD	535
XV. Mém. sur la cause de la pulsation des artères par M. LADELOT	541
XVI. DUROI diff. inaug. obseruationes bo- tanicas sistens	544
XVII. Noua physico medica	548
XVIII. Continuatio indicis scriptorum phy- sico medicorum, quae anno 1771 prodierunt.	544

